

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Om- och tillbyggnad som medel för sociala kontakter

Exemplet Södra Byåkersbacken

Maria Nordström
Ettore Nobis

R63

INSTITUTET FÖR BYGGDOKUMENTATION	
Accnr	Plac <i>Ser</i>

BYGGDOK

Institutet för byggdokumentation
Hälsingegatan 47
113 31 Stockholm, Sweden
Tel 08-34 01 70
Telefax 08-32 48 59

R63:1983

OM- OCH TILLBYGGNAD SOM MEDEL FÖR SOCIALA KONTAKTER
Exemplet Södra Byåkersbacken

Maria Nordström
Ettore Nobis

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 790602-0
från Statens råd för byggnadsforskning till Lunds Tekniska
Högskola, Inst. för byggnadsfunktionslära, LTH.

I Byggnadsforskningsrådets rapportserie redovisar forskaren sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

R63:1983

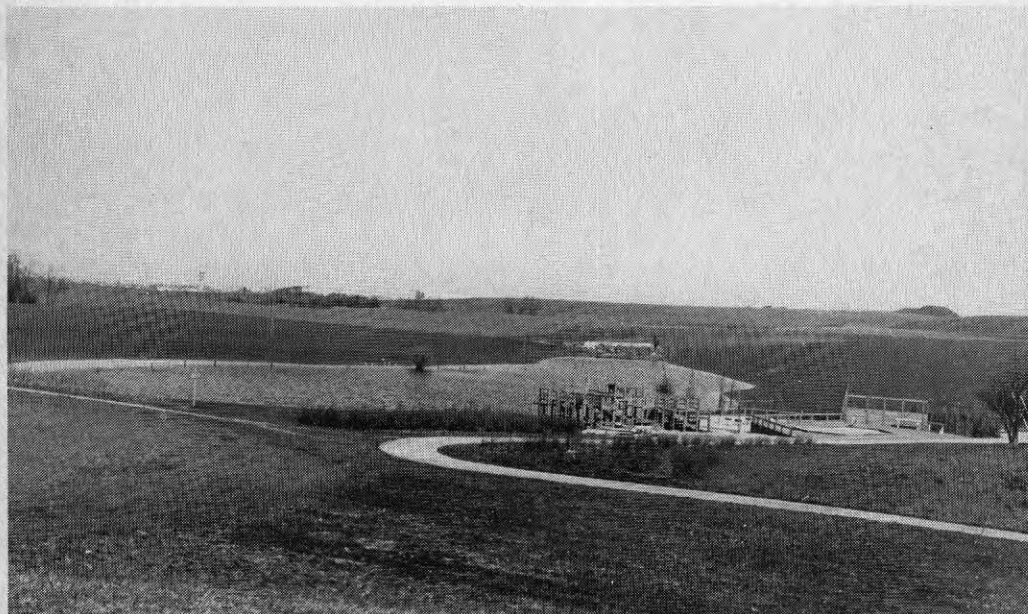
ISBN 91-540-3923-1

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

LiberTryck Stockholm 1983

Från kullarna ovanför radhusområdet Södra Byåkersbacken i Oxie ser man ut över det skånska backlandskapet åt öster.

Och i väster ser man silhuetten av Malmö. Uppe på kullarna finns en stor lekplats med damm.

Kommentar från

kommunalrådet Nils Yngvesson, Malmö

Jag har som ordförande i byggnadsnämnden och fastighetsnämnden i Malmö kommun ansvarat för beslutet att genomföra förslaget för Södra Byåkersbacken. Förslaget tillfredsställde vår önskan att pröva en föränderlig bostadsbebyggelse i detta område och även i övrigt var programkraven tillfredsställda, bl a önskemålet att bygga små lägenheter i radhusform som kunde expandera. Det är mig veterligt första gången som man i Sverige utfört en stadsplan, där expansionsmöjligheterna noggrant var förutsedda. Så småningom uppstod önskemål från de boende att delvis frångå de givna expansions- och förändringsmöjligheterna. Problemet löstes i samarbete mellan de boende, kommunen och arkitekten. Detta samarbete visade sig vara fördelaktigt för såväl kommunen som för de boende. Liknande samarbete borde kunna utvecklas som ett lämpligt tillvägagångssätt även för andra bostadsområden med likartade förhållanden.

När stadsplanen för Södra Byåkersbacken ställdes ut ansåg man från flera håll att området var torftigt. Planen blev överklagad med påföljd att byggstarten försenades. Troligen hade grannarna till området svårt att föreställa sig effekterna av föränderligheten. Det är glädjande att konstatera att grannarnas ursprungliga negativa inställning till Södra Byåkersbacken nu har ändrats och en positiv attityd i stället vuxit fram i takt med att de boende genomfört kompletteringar av bebyggelsen.

FÖRORD

Den första delen av den här rapporten handlar om idéer och antaganden vid planeringen av radhusområdet Södra Byåkersbacken i Oxie och har skrivits av Ettore Nobis, som var en av de projekterande arkitekterna.

En viktig målsättning vid planeringen av Södra Byåkersbacken var att de boende lätt skulle kunna anpassa sina bostäder efter sina särskilda boendebestånd genom om- och tillbyggnader. Syftet med att ge de boende dessa om- och tillbyggnadsmöjligheter var att ett gott socialt liv skulle utvecklas i bostadsområdet. Man tänkte sig att de kontakter de boende skulle komma att ta med varandra i frågor som har med byggande att göra skulle komma att utvecklas och omgående uppstå. Efterhand som de boende lärt känna varandra och gjort sig väl hemmastadda i området tänkte man sig att de sociala kontakterna också skulle intensifieras. Man förutsatte i detta sammanhang att om- och tillbyggnadsmöjligheterna skulle kunna vara ett alternativ till flyttning.

Ettore Nobis fick genom ett projektanslag från Statens råd för byggnadsforskning möjlighet att dokumentera om- och tillbyggnadsverksamheten i området. Detta arbete har utförts på avdelningen för byggnadsfunktionslära vid arkitektursektionen, Lunds universitet, under ledning av professor Birgit Krantz. För att pröva i vilken mån de sociala kontakterna utvecklats inleddes ett samarbete med psykolog Maria Nordström vid Statens institut för byggnadsforskning (SIB). Maria Nordström har i rapportens andra del redovisat resultaten av sina intervjuer med boende i Södra Byåkersbacken. Denna undersökning har bekostats av SIB. I rapportens tredje del beskriver Ettore Nobis omfattningen, utformningen och genomförandet av om- och tillbyggnaderna av radhusen från områdets tillkomst 1976 fram till och med 1981. Ettore Nobis redovisar också några intryck från samtal med boende i området och med tjänstemän på stadsbyggnadskontoret i Malmö angående mera tekniska aspekter på om- och tillbyggnadsverksamheten. Sist i rapporten kommer ett sammanfattande avsnitt - Erfarenheter och slutsatser - som skrivits av Maria Nordström.

Rapporten vänder sig främst till arkitekter, forskare och kommunala tjänstemän, som sysslar med bostadsplanering och förvaltning av bostadsområden, men också till tjänstemän, vars huvuduppgifter är av mera uttalat social karaktär. Enligt den nya socialtjänstlagen skall ju bostadsplaneringen sättas in i ett vidare samhällssammanhang och sociala myndigheter göras delaktiga i planeringen och förvaltningen av bostadsområden. Rapporten redovisar just ett exempel på en planering, vars ambition varit att se bostadsbyggandets tekniska aspekter i ett socialt perspektiv.

Med undantag av den tekniska beskrivningen av projekteringsmodellen i avsnitt 3 i del I och av materialet i bilagorna 1, 2 och 3 kan rapporten med lätthet även läsas av den intresserade allmänheten.

I arbetet med rapporten har vi fått synpunkter från Tore Nilstun vid filosofiska institutionen vid Lunds universitet, sociolog Lars Hjärne vid SIB, Gävle, arkitekt John Miller vid arkitektursektionen vid Lunds universitet samt landskapsarkitekterna Gunilla Lindholm och Kerstin Orstadius vid lantbruksuniversitetet i Alnarp. Rit- och layoutarbetet har utförts av Elisabet Leek, SIB, Gävle, och arkitektstuderande Per Helander. Utskriften har gjorts av Kerstin Nyström, SIB, Lund.

Artiklar om Södra Byåkersbacken har publicerats i ARKITEKTUR nr 1, 1981, "Byåkersbacken: byggt för förändring" av Ettore Nobis, i SIB-meddelande M82:10, SPELET OM MARKEN!, "Gemenskap och gemensamhetsanläggningar. Problem med boendes självförvaltning" av Maria Nordström, och i SIB:s årsbok 1982 "Svårt sköta samfällighet - få deltar i arbetet", också av Maria Nordström.

Fotografierna har tagits av Per Helander, Jan Holm, Ettore Nobis och Maria Nordström.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Del I

PLANERINGEN AV SÖDRA BYÅKERSBACKEN

av Ettore Nobis 11

- 1 Bakgrunden till projekteringen av Södra Byåkersbacken 13
- 2 Idéer kring en projekteringsmodell 24
- 3 Modellen 29
- 4 Modellens anpassning 37
- 5 Tävlingsförslaget 38

Del II

DE BOENDES SYN PÅ SIN BOSTADSSITUATION I SÖDRA BYÅKERSBACKEN

av Maria Nordström 49

- 1 Inledning 51
 - 2 Valet att flytta till Byåkersbacken och upplevelsen av den nya boendesituationen 53
 - 3 Grannkontakter 70
 - 4 Gemensamhetsanläggningen i Södra Byåkersbacken 87
 - 5 Rättvisa och lojalitet. Problem med arbetet för samfälligheten 89
 - 6 Den anpassbara bostaden 97
- Avslutning 115

Del III

REDOVISNING AV FÖRÄNDRINGS- OCH KOMPLETTERINGSVERKSAMHETEN

av Ettore Nobis 119

Del IV

ERFARENHETER OCH SLUTSATSER

av Maria Nordström 131

Bilagor 141

Del I

PLANERINGEN AV SÖDRA BYÅKERSBACKEN

1. BAKGRUNDEN TILL PROJEKTERINGEN AV SÖDRA BYÅKERSBACKEN

1.1 Problem

I slutet av sextio-talet kunde arkitekterna Peter och Ingrid Svefors och jag, liksom många andra, konstatera att två decenniernas ambitiösa ansträngningar från samhällets sida för att lösa en akut bostadsbrist hade lett till ett utbrett missnöje med resultatet.

Det började med statens avsikt att snabbt lösa bostadsbristen och i enlighet med dess mål om social rättvisa. Man engagerade hela byggnadssverige för förverkligandet av det stora bostadsbyggnadsprogram som erfordrades för att uppnå målet.

Programmet utgick från den tidens idéer om rationell stor-drift. Fördelarna ansågs kunna bli en jämn fördelning av service och en hög tillgänglighet till bebyggelsen. Inom denna struktur av service och kommunikationer skulle befolkningen finna passande och välplanerade lägenheter.

Lösningen blev en koncentration av service och massproducerad bostadsbebyggelse med flervåningshus. Det vore tokigt att förneka att man lyckades genomföra en i internationell jämförelse storartad satsning mot bostadsbristen och en imponerande utbyggnad av såväl samhällsservice som kommersiell service. Å andra sidan kom satsningen ganska snart att stå i konflikt med förväntningar som folk hade på boendet. Dessa förväntningar hade inte så mycket att göra med de rationella principerna från processindustrin, utan gällde mera vardagslivets kvaliteter. Plötsligt kom man att uppleva stora skillnader mellan olika slag av bebyggelse. Dels en äldre bebyggelse, full av tekniska och funktionella brister, men rik på upplevelsemöjligheter och sociala kvaliteter. Dels en massproducerad bebyggelse, som kom att kritiseras för att den motverkade uppkomsten av sociala kontakter och var enformig och omöjlig att påverka. Även om mycket av fördelarna i den förra och

nackdelarna i den senare kom att överdrivas i debatten, kunde man ganska snart upptäcka grundläggande brister och missuppfattningar i planeringsmodellerna från femtio- och sextio-talet.

De problem, som uppstod, måste relateras till den enorma omfattning som produktionen fick. Detta föranledde dem som redan förut var tveksamma till inriktningen att förorda mindre beslutsamhet och mera eftertanke. De fann stöd för uppfattningen, att omfattande förändringar måste grundas på en systematiskt experimentell verksamhet, i vilken olika modeller prövas och utvärderas.

I vår arkitektverksamhet hade vi då utvecklat en principmodell för bebyggelse, som kanske kunde brygga över konflikten mellan rationalitet i produktionen och kvalitet i boendet.

Vi såg denna modell som en bland flera möjligheter men var också klara över att vi långt ifrån sakligt kunde stå för allt som vi hoppades den skulle kunna leda till. Vi tyckte därför att den inte skulle läggas fram som en ny allena saliggörande princip utan ville pröva den i dess första preliminära form för att sedan kunna gå vidare. Vi var samtidigt övertygade om att modellen innehöll vissa frågeställningar, som borde vara av intresse för många fler än oss själva.

Dessa frågeställningar hade sin utgångspunkt i vårt sökande efter kunskap om de mekanismer som styr uppkomsten av sociala kontakter och i funderingar kring människans upplevelse av sin boendemiljö. Vi var snart övertygade om behovet av att se bebyggelsen som en fysisk struktur med möjlighet till förändring för att stödja ett socialt samspel mellan de boende. Det var samtidigt viktigt för oss att söka förverkliga våra idéer inom ramen för befintlig teknik, gällande finansieringsregler och normer.

1.2 Teorier och erfarenheter

Våra föreställningar om vad som borde göras, i stället för det som hade gjorts, var till en början ostrukturerade. Vi ansåg det emellertid nödvändigt att söka oss fram mot nya lösningar med försiktighet, dvs genom begränsade och kontrollerade försöksvisa ansatser.

Det var viktigt för oss att formulera målet för dessa försök. Det ledde till att vi började söka efter argument och idéer, som kunde översättas till ritningar och planer. Detta sökande förde oss till ett antal författare, vilka i kritiken av efterkrigstidens byggande hade utvecklat en relativt klar uppfattning om hur det nya skulle vara beskaffat.

John Habraken skriver i "Supports. An Alternative to Mass Housing" (London 1972) om sambandet mellan det i tiden utsträckta boendet och uppkomsten av speciella drag i den byggda miljön som följd av denna process. Han beskriver effekterna utifrån iakttagelser av den historiska bebyggelsen.

Habraken har präglat uttrycket massbarackering för att beteckna ett förhållande, där människor hänvisas till miljöer som inte medger anpassning. Med begreppet vill Habraken dra uppmärksamheten till ett grundläggande missförhållande i relationen mellan planerarna och de boende, vilket innebär att de senare tvingas acceptera utfallet av en bostadsideologi utan egna möjligheter till påverkan. Man kan möjligen anse att Habraken beskriver denna relation ofullständigt, eftersom han inte gör helt klart, att samhället borde ha ansvar för överordnade socialpolitiska mål samt att en del av de beskrivna missförhållandena existerar på grund av givna ekonomiska och juridiska förutsättningar.

M Pawly ("Architecture versus Housing", New York 1971) menar att de boende upplever den byggda miljön i likhet med andra fysiska ting som en förlängning av den egna personligheten. Pawly ser inte möjligheter att planera varaktigt och objektivt,

utan menar att det som formar en bostad är det fortlöpande samspelet mellan objektiva avvägningar och subjektiva önsningar.

Maria Nordströms beskrivning av hur människor upplever en torftig och statisk boendemiljö bekräftar Habrakens och Pawlys resonemang och ger en detaljerad och verklighetsnära bild av deras innebörd. (Se "Frihet och oberoende. Boendemiljö ur ett dynamiskt perspektiv", SIB-meddelande M18:1976, och "Villabonde i Kastanjegården", SIB-meddelande M80:19.)

I "Architecture without Architects" (New York 1965) redovisar B Rudofsky bebyggelse och byggnader av hög kvalitet, som tillkommit genom anonyma insatser. Enskilda människor eller grupper har haft inflytande över utformningen. Rudofsky hävdar att egenskaper i bebyggelsen utgår från principer som förstås och uppskattas av alla. Principerna kan ha att göra med artikuleringen av miljön som grund för en innehållsrik upplevelse, eller med en viss (formell eller informell) social organisationsprincip. Förutsättningen är gemensam, alla människor omfattande, grund för upplevelsen av miljön. Denna grund är dock ingen garanti för uppkomsten av en bostadsmiljö med rikt innehåll och hög arkitektonisk kvalitet.

Behovet av en särskild yrkeskompetens blir mer och mer nödvändigt allt eftersom uppgifterna att ge form blir allt mer tekniskt och organisatoriskt komplicerade. Titeln "Architecture without Architects" är sålunda inte rättvisade. Det som enligt vår mening främst är av intresse hos Rudofsky är den inbyggda insikten om att de fantasirika miljöer och byggnader, som han redovisar, har skapats framför allt genom ett dynamiskt samspel mellan brukaren, fackmannen och kollektivet.

Hos oss är detta samspel inte längre möjligt. Vi ansåg emellertid att återupprättandet av ett direkt samspel mellan brukaren, fackmannen, förvaltaren och myndigheterna, grundat på ömsesidig respekt, skulle kunna leda till att den byggda miljön åter får en hög kvalitet. Detta förutsätter givetvis ökade möjligheter för alla parter att komma till tals.

Av intresse är också ett arbete av D Turin, "Construction Industry" (UNIDO Monographs on Industry Development, No 2 1969), en internationell teknisk-ekonomisk översikt av byggnadsindustrin. Turin har i denna skrift sökt att uppskatta den totala omsättningen också hos den informella byggsektorn inklusive självbygget. Hans resultat tyder på att denna informella byggnads- och underhållsverksamhet även i i-länderna har mycket stor omfattning. Räkna man alla insatser inom bostadsbyggandet (nyproduktion, kompletteringar och underhåll), skulle den informella stå för 60% av den totala omsättningen. Enligt hans mening skulle detta förhållande råda också i Sverige. Vi hade inte tillgång till hans svenska uppgifter, men fick ändå anledning att tro på hans uppskattning när vi med ökad uppmärksamhet började se på vår egen bebyggelse. Oavsett det verkliga förhållandet var bevisligen kompletterings- och underhållsverksamheten mycket stor i områden, där det fanns förutsättningar för en sådan verksamhet.

En författare, som påverkade mitt eget synsätt, var K R Popper. Genom läsningen av hans böcker ("Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge", London 1972; "The Logic of Scientific Discovery", New York 1965; "Objective Knowledge. An Evolutionary Approach", Oxford 1972) ansåg jag mig kunna se vad som var fel i den då rådande planeringsideologin och förstå varför planeraren borde fästa sin uppmärksamhet på föränderligheten i stället för att spilla sin energi i jakten efter slutgiltiga lösningar. Hans kritik av induktionistiska metoder, av determinismen och av positivismens meningskriterium (dvs att endast det som är empiriskt verifierbart är meningsfullt), kunde enligt min uppfattning utan vidare föras över till de funktionalistiska strömningar som i Sverige styrde byggnadsforskningen (bostadsvaneundersökningarna). Induktion, determinism och meningsfullhet var grundläggande teoretiska utgångspunkter för de analyser och metoder som karakteriserade den funktionalistiska planeringen och gestaltningen. Om detta vittnar de många byggnadsfunktionella studier och bostadsvaneundersökningar med syfte att objektivt fastställa allmängiltiga behov utifrån analysen av

aggregerade hårddata och att därefter ange optimala slutgiltiga lösningar. De nödvändiga spekulativa momenten i planeringsprocessen kom att framställas som objektiva fakta eller - om denna förvanskning blev alltför genomskinlig - att förklaras som irrelevanta.

Många av oss arkitekter gick länge omkring med en obehaglig känsla av att vara bedragare, innan vi till slut vågade erkänna att metoden hade uppenbara brister. Mot induktionen ställde Popper deduktionen (nödvändigheten att framställa gissningar om lösningen av problem som kan falsifieras bara vid jämförelse med fakta). Tillämpad på planeringen innebär detta en mer evolutionistisk metod, där kunskaper om boendet kan växa fram i samband med fortlöpande experimentverksamhet. Det spekulativa är alltså långt ifrån att vara meningslöst utan är i själva verket källan till framåtskridandet. Om detta synsätt gäller människan i allmänhet bör det enligt min mening gälla för hela fältet av verksamheter och uttryck. Detta måste förstas gälla också boendet. Det måste vara viktigt för en arkitekt som delar Poppers uppfattning i att ställa sig frågan om hur denna motor skall tillåtas att fungera också genom planeringen och projekteringen. Mot bakgrunden av de praktiska begränsningar som tillämpningen påtvingar måste arkitekten och planeraren snarare ställa frågan om hur mycket utrymme för eget inflytande som kan lämnas åt de människor som i framtiden kommer att leva i bebyggelsen.

Erfarenheter

År 1963 projekterades ett bostadsområde - Kolfe Housing Pilot Project - i Addis Abeba, Etiopien, av Addis Abebas kommun, ECA (Economic Commission for Africa) och ESIBT (Ethio-Swedish Institute of Building Technology). Syftet med projektet var att pröva en del teser om socialt bostadsbyggande som ett led i utformningen av en nationell bostadspolitik. Jag ingick i projektgruppen på ESIBT 1963-65 och hade därefter tillfälle att följa upp projektet tack vare anslag från FN och tekniska fakulteten vid Lunds universitet.

Projektgruppen arbetade med uppgiften att rita bostäder för befolkningens mycket fattiga flertal. Med tanke på att bostads- subventioner under överskådlig tid inte kunde bli möjliga, skulle husen finansieras med vanliga hyresintäkter. Hyrorna skulle dessutom räcka till att finansiera ytterligare pilotprojekt. Det blev snart klart att på dessa villkor kunde man inte ge ett hushåll mycket mer än ett enkelt vatten- och avloppssystem, ett litet kök, en toalett av aqua privi-typ, ett bostadsrum på 20m² (för hushåll på ibland över tio personer) och en liten tomt. Vi valde därför att projektera området enligt en i u-länderna välkänd princip, "corehousing". Den innebär att en liten bostadskärna innehållande de ovannämnda funktionerna kunde byggas ut av hyresgästen efter en given tomtdisposition. Detta var reglerat i hyresavtalet så, att hyresgästen var tvungen att få godkännande av hyresvärden för sina kompletteringsåtgärder. Avtalet reglerade också frågan om ersättning vid eventuell flyttning. Vi konstaterade således, som många projektörer före oss, att det endast var möjligt att projektera ett utgångsläge, där markdispositionen samt vatten- och avloppssystemet var det viktigaste att klara av. I övrigt fick vi lita på att de boende genom självhjälp och via den informella byggmarknaden skulle förbättra miljön både tekniskt och funktionellt.

Vid en uppföljning 1970-71 fann jag att modellen i stort hade fungerat. Det var samtidigt uppenbart, att detta huvudsakligen berodde på den etiopiska förmågan att organisera sig för samarbete, ett samarbete reglerat av traditionella, informella institutioner för ömsesidig hjälp.

Jag kunde konstatera, att de boende inte bara på de mest fyndiga och fantasifulla sätt hade förändrat och kompletterat miljön, utan att man också grundligt hade förändrat en av de förutsättningar vi hade uppfattat som grundläggande, nämligen gångvägssystemet. (Vårt rutnät av gångvägar användes bara för vissa rörelser. De boende använde huvudsakligen nya stigar som fritt gick till och från olika målpunkter över de enskilda tomterna.)

En verklig överraskning var att de boende uttryckte tillfredsställelse med området genom att med stolthet och engagemang demonstrera sina verk - enskilda såväl som kollektiva. Befolkningen hade engagerat sig för att lösa de mest angelägna uppgifterna och genom detta präglat området både enskilt och kollektivt. Sakkunskapen hade funnits bland de boende. I området bodde representanter för de yrkesgrupper, som behövdes för att leda det mesta av det praktiska arbetet. För vissa uppgifter, som skötsel och reparation av avloppsnätet, önskade man sig dock expert- och finansieringshjälp.

Sammanfattningsvis kan sägas, att det från en torftig utgångspunkt skett en i många avseenden positiv utveckling av bostadsmiljön. Denna hade fått en karaktär som åtminstone till sitt innehåll (om än inte till sin form) sammanföll med vår uppfattning om en god miljö. Andra u-landsforskare har gjort liknande erfarenheter. Efter denna studie blev jag övertygad om, att drivkraften i utvecklingen hade varit det faktum att de boende fått formulera och lösa sina egna problem efterhand som dessa uppenbarat sig. Jag blev också övertygad om att befolkningen genom självverksamheten uppnådde inte bara tekniska och funktionella förbättringar, utan också en stark känsla av samhörighet med miljön och med varandra. (E Nobis, "Evaluation of the Kolfe Housing Pilot Project in Addis Ababa, Ethiopia". Lund 1970. Arbetsrapport, LTH ARK II.)

1.3 Antaganden och begrepp

Människan upplever de fysiska tingen, bl a den byggda miljön, mot bakgrund av intryck och erfarenheter i barndomen och senare i livet. Dessa upplevelser fungerar i det dynamiska samspel som människan upprätthåller med sin omgivning som rammar för nya upplevelser och erfarenheter. Sättet att skapa samhörighet med de fysiska tingen som symboler för människans existens har beskrivits av många författare inom psykologi och antropologi. Detta sätt är alltså ett medel för individen att finna sig till rätta i tillvaron, att känna sig hemma och att förstå sin situation.

Individens bostad kan vara en del i det meningsfulla samband, som individen upprättar mellan sig själv och omgivningen. Kunskap, fysisk förmåga, tillgång till kompetent rådgivning och stöd underlättar för individen att skapa detta samband.

Bostaden och bostadsområdet är en del av denna sociala omgivning med stor potential för samverkan och umgänge. I äldre tider tillvaratogs denna potential genom former för socialt samspel och umgänge, som var djupt rotade i de kulturella mönstren. Detta kunde innebära att medlemmarna i en grupp upplevde en betungande social kontroll över sina liv. Men de kunde också i dessa former finna ett socialt stöd för vardagslivets känslomässiga och praktiska problem.

Bostadsområden med massproducerade lägenheter saknar i regel de ovannämnda faktorerna och deras uttryck är alltid likformigt. Skälet är att detta uttryck följer av de intressen, som miljöns producenter har, och av dem som tror sig kunna abstrahera existentiella behov till statistiska data. När man ska beskriva denna miljö, speciellt de områden som kom till i slutet av 60-talet och början av 70-talet, tvingas man använda abstrakta begrepp (hus 1, uppgång B, tredje balkonggraden etc). Den nästan fullständiga likformigheten är inte bara ett praktiskt problem, speciellt för barnen, utan också grunden för att ingen starkare positiv känslorelation kan uppstå i de boendes samspel med sin miljö. De ovannämnda bostadsområdena är inte från början tänkta för förändringar. De är dessutom så storskaliga att enskildheter har små chanser att bryta och kontrastera dess uttryck av enhetlighet genom upprepning. Invånarnas försök till individualisering (målning av balkongväggar, blomsterlådor, enstaka individuella symboler vid entrén) blir patetiska gester eller (i småhusområden) marginella företeelser.

De äldre mönstren upplevdes så småningom som förlegade, och individerna förutsattes äga förmågan att etablera och avbryta sociala kontakter. Man såg för sig en utveckling där platsen inte var av betydelse för samverkan och kontakterna mellan individer. Genom de nya tekniska bekvämligheterna skulle det sociala samspelet kunna bli dynamiskt och flexibelt. Platsen

skulle inte ha någon avgörande betydelse för det sociala livet. Särskilt i stadsplaneringen under 60-talet förekom inte någon planering för sociala kontakter i bostadsområdena.

60-talets utveckling ledde dock till att betydelsen av de platsanknutna sociala kontakterna på ett dramatiskt sätt uppmärksammades. Visserligen kunde man härleda kontaktlösheten ur nya kulturella mönster med ökad privatisering. Men man kunde också konstatera, att miljöns utformning starkt bidrog till att förhindra även uppkomsten av allmänt önskade kontakter av vardagligt slag. Trapphus blev för smala för ett tillfälligt möte mellan grannar. Gårdarna blev obefintliga eller för stora och blåsiga, uteplatserna för avskärmade eller för isolerade, de gemensamma utrymmena låg undanskymda i mörka källarutrymmen och var avsedda för reglerad användning. Praktiska uppgifter som skulle kunna föra de boende samman saknades helt.

Följande begrepp ansåg vi vara av särskilt intresse i diskussionen om boendets innebörd för individen:

(1) Individen och historien. I den historiska miljön kan människor känna igen sig känslomässigt och praktiskt framför allt på tre sätt:

Den byggda miljöns rumsliga strukturuppbbyggnad. Vad är det för sorts gata och vart leder den, var finns bebyggelsens centrum, var är kvarterets, distriktets eller närområdets gräns, vilka former av umgänge och verksamhet förekommer i de olika utrymmen osv.

Den formala och rumsliga egenarten hos byggnader eller i olika byggnaders inbördes rumsliga relationer som det överordnade uttrycket för platsen och för den rumsliga strukturen.

Miljöns historia, den speciella, lokala kännedomen om hur den byggda miljön förändrats i tiden. Den är relaterad till såväl individuella som kollektiva händelser och upplevelser, och den ger grupper av människor och hela kollektivet en gemensam erfarenhetsgrund. Karakteristiskt för den historiska miljön är att den förmår uttrycka såväl enhetlighet som egenart.

Bebyggelsehistorien visar att det är fåfängt att söka skapa en fysisk struktur, som skall kunna bära ett socialt liv i utveckling, utan att den från tid till annan kan förändras.

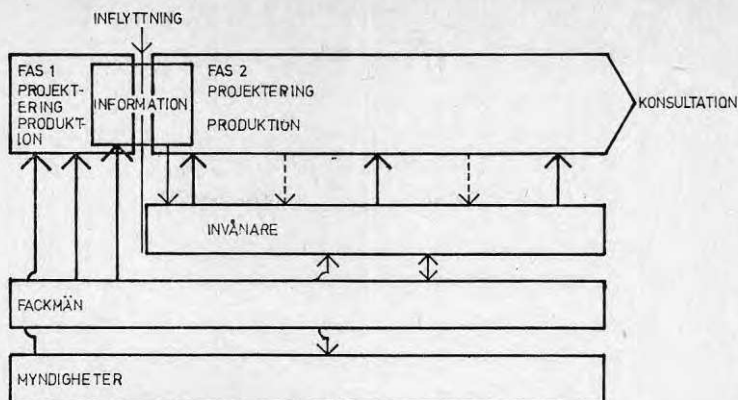
(2) Det sociala samspelet. Människorna måste i ett samhälle ha förutsättningar att utveckla ett eget liv i positivt samspel med den sociala omgivning som de ingår i. Bebyggelsen kan underlätta eller försvåra möjligheterna att berika varandras existens psykologiskt och praktiskt.

Med utgångspunkt i detta ansåg vi att man kunde definiera de faktorer som borde vara vägledande för utvecklingen av en modell för organisationen och utformningen av en fungerande bebyggelse.

2. IDÉER KRING EN PROJEKTERINGSMODELL

De kulturella variationerna vilar på en gemensam grund av principiellt likartade premisser för det sociala livets dynamik som människornas ovilja att hamna i ofrivillig isolering, eller önskan att organisera sig tillsammans med andra för att uppnå gemensamma mål. Dessa premisser har tagit sig uttryck i den traditionella bebyggelsen ändå från de tidigaste formerna av samlad bosättning. Den fysiska miljön har organiserats och gestaltats efter enkla principer för att lösa elementära kommunikations- och försörjningsfrågor, för att möjliggöra ett fungerande socialt samspel och för att ge den sociala hierarkin (kollektivet och den enskilde) möjlighet att framträda. Miljön har utformats dels av överordnade konventioner för markanvändningen, dels av ett stort antal småskaliga tillägg, följderna av beslut fattade vid många olika tidpunkter av kollektivet eller enskilda. I dessa miljöer har de överordnade konventionerna visat sig beständiga såväl historiskt som interkulturellt, medan de småskaliga aktiviteterna inneburit en fortlöpande förvandling av enskildheter och detaljer. Den äldre bebyggelsen är artikulerad dels genom funktionell och social ordningsprincip, som förefaller naturlig eftersom den erkänns och uppskattas av praktiskt taget alla, dels genom byggnadernas och uterummens speciella rumsliga karaktär, och slutligen genom de tillägg och omvandlingar som människor enskilt eller i grupp har utfört för att ge miljön en särskild mening och prägel. De båda första bestämningarna är av överordnad karaktär och kräver myndigheternas och fackmännens organisatoriska och professionella insats, medan den sista är ett resultat av samspelet mellan individ och miljö.

Enligt vår uppfattning var det önskvärt att återgå till en planering och gestaltning av miljön i enlighet med dessa äldre förebilder. Vi såg det som nödvändigt att dela upp projekteringen

Projekterings och byggprocessens två faser

och byggprocessen i två faser. En fas kunde och måste projekteras av fackmän. I den andra fasen skulle impulserna komma från lokala initiativ och beslut från invånarna själva, efter inflyttningen och allt eftersom behoven uppkom. Den objektiva delen av projektet skulle erbjudas de boende som en utgångspunkt för vidare utveckling. Den skulle lägga fast principen för den sociala organisationen, bebyggelsens artikulering, kommunikationsstrukturen och de tekniska försörjningssystemen samt i viss nödvändig utsträckning gränserna för anordning av tillkommande kompletteringar.

Den miljö som blev resultatet av fackmännens insatser skulle kunna ses som utgångsläge för organisationen av trafiken och försörjningssystemen i området. Det skulle ge förutsättningarna för den sociala organisationen och också innebära viss reglering av bebyggelsens möjliga förändringar och kompletteringar. I samarbete mellan experter med olika fakkunskaper skulle arkitekten kunna inhämta synpunkter från beteende- och samhällsvetare lika naturligt som han i vanliga fall inhämtar synpunkter från tekniker. Arkitektens uppgift skulle bli att vara att bevaka att de ovannämnda förutsättningarna inte gick förlorade genom att det uppkom motstridiga önskemål från olika fackmän.

2.1 Bebyggelse-systemet som hjälpmedel

Vi ansåg att man kunde försäkra sig mot detta om man utformade ett bebyggelse-system, där dessa grundförutsättningar var inbyggda. Ett sådant system skulle underlätta kommunikationen mellan fackmännen, om det i olika valsituationer kunde erbjuda alternativ. Ett system som vi fann lämpligt var ett av oss utvecklat kombinationssystem, en stadsplane- och planlösningssystem, där man kunde infoga olika pusselbitar i miljön. Pusselbitarna var olika lägenhetstyper, med vars hjälp man kunde lösa olika grupperingsproblem. Lägenhetstyperna kunde framställas utifrån ett fåtal, produktionsbestämda komponenter. Typerna var den enkelsidiga lägenheten, med vars hjälp man kunde avskärma, vinkellägenheten, som kunde användas till att sluta hörn, och parallellhuset, som kunde kopplas med god ytekonomi. Alla lägenhetstyperna erbjöd alternativa planlösningssätt, alternativ orienterbarhet och utbyggnads- och kompletteringsmöjligheter. De kunde också väljas och sammanfogas med hänsyn till olika topografiska förutsättningar.

Utifrån detta system kunde man diskutera med de övriga fackmännen, bestämda spelregler och givna alternativ, men med målet att utveckla dessa i mån av relevanta reaktioner.

Kunskaperna om utgångsläget och intentionerna bakom planeringen skulle föras vidare till de boende. Den första generationen av hushåll kunde räkna med kommunens, byggföretagets och vår medverkan, men efteråt, när nya inflyttare kom, kunde man inte förutsätta att dessa skulle kunna få en lika omfattande information. Vi hoppades att informationen skulle skapa en beredvillighet till förändringar hos de första byåkersbackenborna och att denna beredvillighet skulle skapa en bestående anda i området. Vi hoppades också att informationen mera skulle förstås som utgångspunkt för egna tolkningar än som en bestämd anvisning om vad som skulle göras (se sid 64 samt bilaga 1).

2.2 Önskade effekter

Med utgångspunkt från denna information och denna "anda" trodde vi, att de boende efter inflyttningen skulle kunna finna en mängd intressanta enskilda och kollektiva uppgifter som gav naturlig anledning till praktiskt samarbete. Umgänget kring praktiska problem skulle bli startpunkten för andra former av umgänge. Allt eftersom området förändrades skulle folk känna igen resultaten av sin egen och de andra invånarnas verksamhet. De skulle känna bakgrunden till denna verksamhet och betrakta miljön som uttryck för områdets historia. Förutom detta, som kunde skapa en identifikation med miljön hos de boende, skulle den praktiska möjligheten att bygga ut huset, som alternativ till flyttning, leda till att man bodde kvar längre i området. Kontakterna skulle inte bara bli intensivare utan även långvarigare. Variationerna i miljön skulle inte vara resultatet av en tillfällighet (produkten av någon insiktsfull och begåvad, enskild arkitekt), utan av en process. Gestaltningen skulle ske genom de boendes individuella och kollektiva uttryck, förutom av huvuddragen och den hierarkiska ordningen i det givna utgångsläget. En vildvuxen utveckling skulle motverkas genom att man gav de boende kontinuerlig tillgång till sakkunskap (bl a en arkitekt), och genom att man i informationen beskrev riktlinjerna för lösning av gestaltningsproblem. (Innehållet i denna beskrivning behandlas i avsnitt 3.3.)

Vi utgick i vårt synsätt från den tradition av självbyggeri i olika former som den svenska bebyggelsen bär vittnesbörd om. Men vare sig självbyggeriet eller ägandet skulle få utgöra villkor för påverkan av den fysiska miljön, utan detta skulle vara en allmän rättighet. Lämpliga organisationsformer skulle utvecklas för detta ändamål.

Vi ansåg det orimligt att dra in de boende i projekteringen av det objektiva utgångsläget. Detta skulle kunna motverka en positiv process, eftersom risken var stor att de boende helt skulle dirigeras av den tunga projekteringsapparaten - de skulle helt komma till korta gentemot fackmännen. Vi menade det vara bättre

att ge de boende vissa förutsättningar och möjligheter att ta initiativ till förändringar och kompletteringar i lugn och ro, allt eftersom behoven eller önskemålen uppstod.

2.3 Genomförande

Vi fick så småningom ett uppdrag, där vi fann möjligheter att tillämpa våra idéer. Vår utgångspunkt i projekteringen var att i förslaget söka bygga in de tankegångar som ovan beskrivits. Efter områdets färdigställande skulle vi kunna följa upp utfallet, och i vår bedömning se tillbaka på arbetshypoteserna. Därigenom kunde vi vinna lärdomar och skapa argument för nya projekt.

Uppdraget bestod i att utforma ett bostadsområde för enskilt ägd s k blandad bebyggelse och tomträtt. Förutsättningarna begränsade möjligheterna att tillämpa våra idéer, men huvudfrågan om boendets karaktär av process kunde enligt vår mening även i detta sammanhang testas med anspråk på allmängiltighet. Det vi sökte svaret på var nämligen inte frågan om under vilka omständigheter som de boende får påverka, utan frågan om de boende själva behöver och kan påverka.

3. MODELLEN

För att kunna föra över vårt synsätt till ett konkret planeringsuppdrag utarbetade vi en modell för hur detta skulle gå till.

Modellen fungerade som ett handlingschema och dess moment var:

- Planprincipen
- Principen för organisation och artikulering av bebyggelsen
- Principen för förändring och komplettering av bebyggelsen

Som ett ytterligare moment yppfattade vi informationen om bebyggelsen.

3.1 Planprincipen

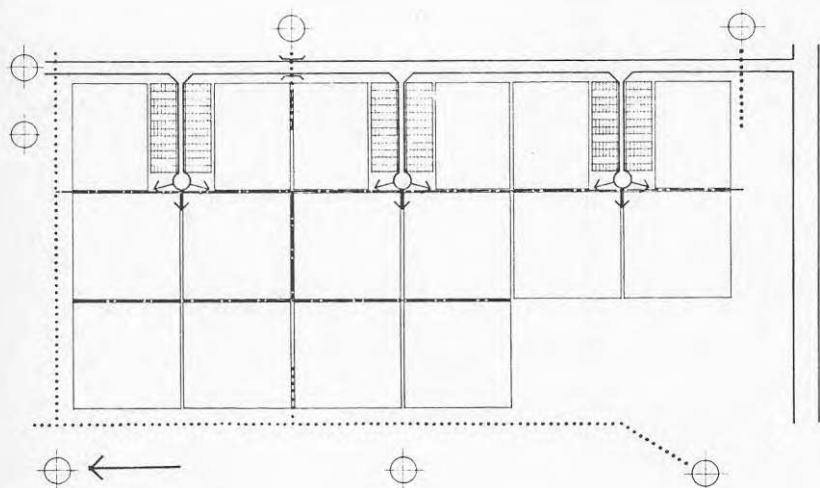
I botten på vår modell fanns ett konventionellt rutnät. Enligt vår mening utgjorde detta tillräckligt enkla grunder för det tekniska systemet och för organisationen av rörelse och kontakter.

Principen för organisation och artikulering av bebyggelsen

Vår modell liknade i sina huvuddrag den äldre bebyggelsen. Den avgränsade olika rum i ett hierarkiskt rumssystem. De olika rummen gavs en entydig betydelse.

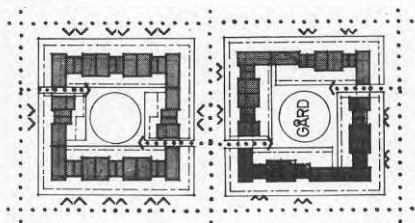
- Bostaden och dess uteplats
- Gården och gångvägarna
- Huvudgångstråket (huvudgatan)
- Torget

Dessa rum skulle komma att fungera på ett traditionellt sätt, om de också kunde få, förutom den hierarkiska rumsliga ordningen, ett motsvarande funktionellt innehåll. Vi trodde att även om den funktionella innehållet skulle bli ofullständigt, skulle vissa delar av bebyggelsen användas på ett traditionellt sätt, därför att det dels finns hos människor en medvetenhet om dess innebörd, och dels därför att en given traditionell anordning skulle förefalla naturlig på grund av de praktiska förutsättningarna. Detta resonemang gäller särskilt torget och gårdarna. Torget skulle spontant komma att få en offentlig användning och

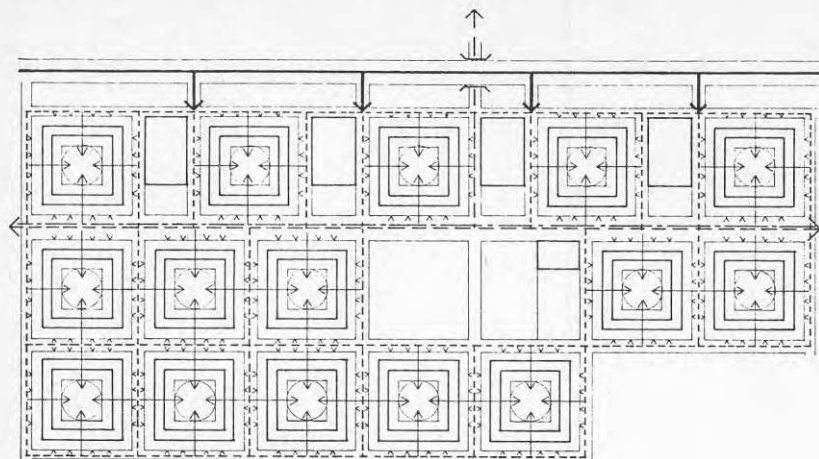
Planprincipen

Det konventionella rutnätet

Kvartershusgruppen

- Entréer från gatan
- Uteplatser mot gården
- Direktförbindelser mellan gårdarna

Principen för organisation och artikulering av bebyggelsen

- Bostaden och dess uteplats
- Gården och gångvägarna
- Huvudgångstråket (huvudgatan)
- Torget

Södra Byåkersbacken före bebyggelsens tillkomst

Södra Byåkersbacken så som det blev byggt.
Rutnätsmönstret modifierat.

gårdarna skulle spontant fungera som rumsliga komplement till en grupp av enskilda bostäder.

Gångstråken

Gångstråken skulle få variation i funktion och utformning. Gång- och cykeltrafik från angränsade områden till och från målpunkter bortom planområdet skulle ledas genom området via ett gång- och cykelstråk, som skulle ges karaktär av huvudgata.

Vi tänkte oss att vissa små affärer och andra lokaler, som var av intresse också för invånarna i andra bostadsområden, så småningom skulle uppstå utmed detta stråk. Vårt antagande byggde på resonemang om energibesparing, minskade transportsträckor och omstrukturering av servicen (förskolor i bostadsområden, kvartersbutiker mm), vilket pekade mot att ett ökat antal funktioner inom en snar framtid åter skulle lokaliseras direkt till bostadsområdena.

I området skulle finnas ett torg. Torget skulle placeras där flera gångstråk korsade varandra. Det skulle kantas av byggnader för invånarkollektivet och vara mötesplats för utomhusfester och möten.

De enskilda bostadshusen skulle grupperas till slutna gårdar med ett maximalt avstånd av 50 m mellan husens gårdsfasader. Oberoende av väderstreck skulle de enskilda husen få en utgång och möjlighet att anordna en uteplats direkt mot den gemensamma gården. Husets huvudingång skulle alltid vara mot "gatan". Husen skulle vara i minst två plan så att den slutna kvartersformen kunde understrykas genom relativt höga "gatufasader". Varje gård skulle alltid ha någon direkt förbindelse med en eller flera andra gårdar. Skälet var bl a att de successivt skulle komma att kompletteras med olika utrustning av de kringboende (gårdens invånare). Gårdarna förutsattes därför få olika innehåll, exempelvis när det gällde lekutrustning. Barnen skulle därigenom få anledning att leka på olika gårdar vid olika tillfällen.

3.2 Möjligheterna till förändring och komplettering

Det skulle vara möjligt att komplettera området undan för undan. Kollektivet skulle förfoga över en markreserv. Gårdarna skulle utrustas av de kringboende. De enskilda husen skulle kunna byggas ut och även förändras invändigt. De enskilda tomterna skulle kunna kompletteras individuellt.

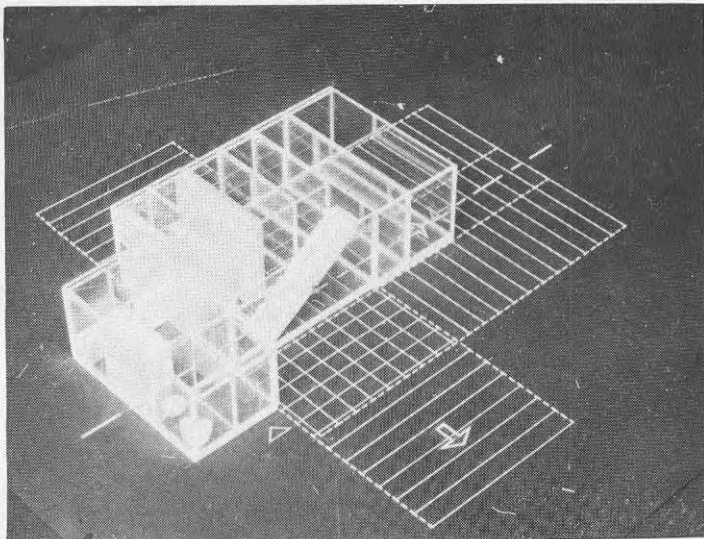
I denna förändringsverksamhet ansåg vi alltså, att kommunen skulle ha en given roll när det gällde att ge råd i formella frågor, men också ge assistens vid eventuell projektering och upphandling. Vi såg arkitektens deltagande i förändringsprocessen som nödvändig.

Särskilt när det gällde de gemensamma byggnaderna ville vi från början föreslå, att de utformades med utgångspunkt från befintliga konventionella (äldre) byggnader, vilkas symbolvärde kunde anses uppfattas som allmänt positivt. Givetvis förväntade vi oss inte att slutprodukten skulle bli en exakt upprepning av någon äldre förebild, men vi menade att om man mycket medvetet arbetade med sådana förebilder, kunde man redan från början föra en dialog med invånarna om arkitektoniska kvaliteter, och motverka risken för att området skulle fyllas med "baracker" eller "veckotidningsförebilder".

Utbyggnaden av den enskilda bostaden skulle ske i ett plan. Vi trodde att husen till stor del skulle byggas ut genom självbyggeri, och att enplansutbyggnader bättre skulle passa ett sådant produktionssätt.

3.3 Information om förändringsmöjligheterna

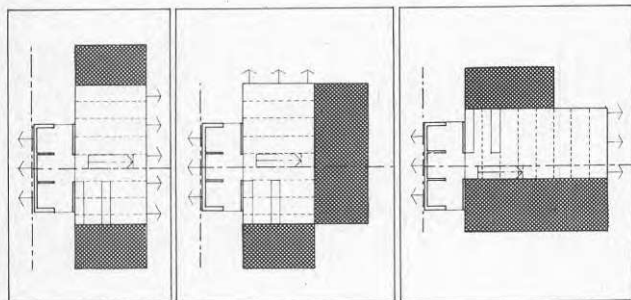
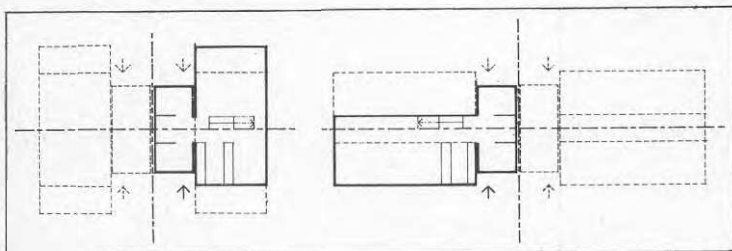
De boende i området skulle detaljerat och systematiskt informeras om bl a vilka förändrings- och kompletteringsmöjligheter som fanns. Denna information skulle fortsätta efter inflyttningen genom assistens av fackmän. Vi ansåg att verkligt inflytande kräver sakkunskap.

Husets princip

Huset består av två kroppar, en större som är en bodel med kök och trappa till plan 2, och en mindre som innehåller entré, våtutrymmen och balkong på plan 2.

Dessa två kroppar är orienterade efter två axlar i rät vinkel. Varje hus kan därför i princip ges åtta olika lägen.

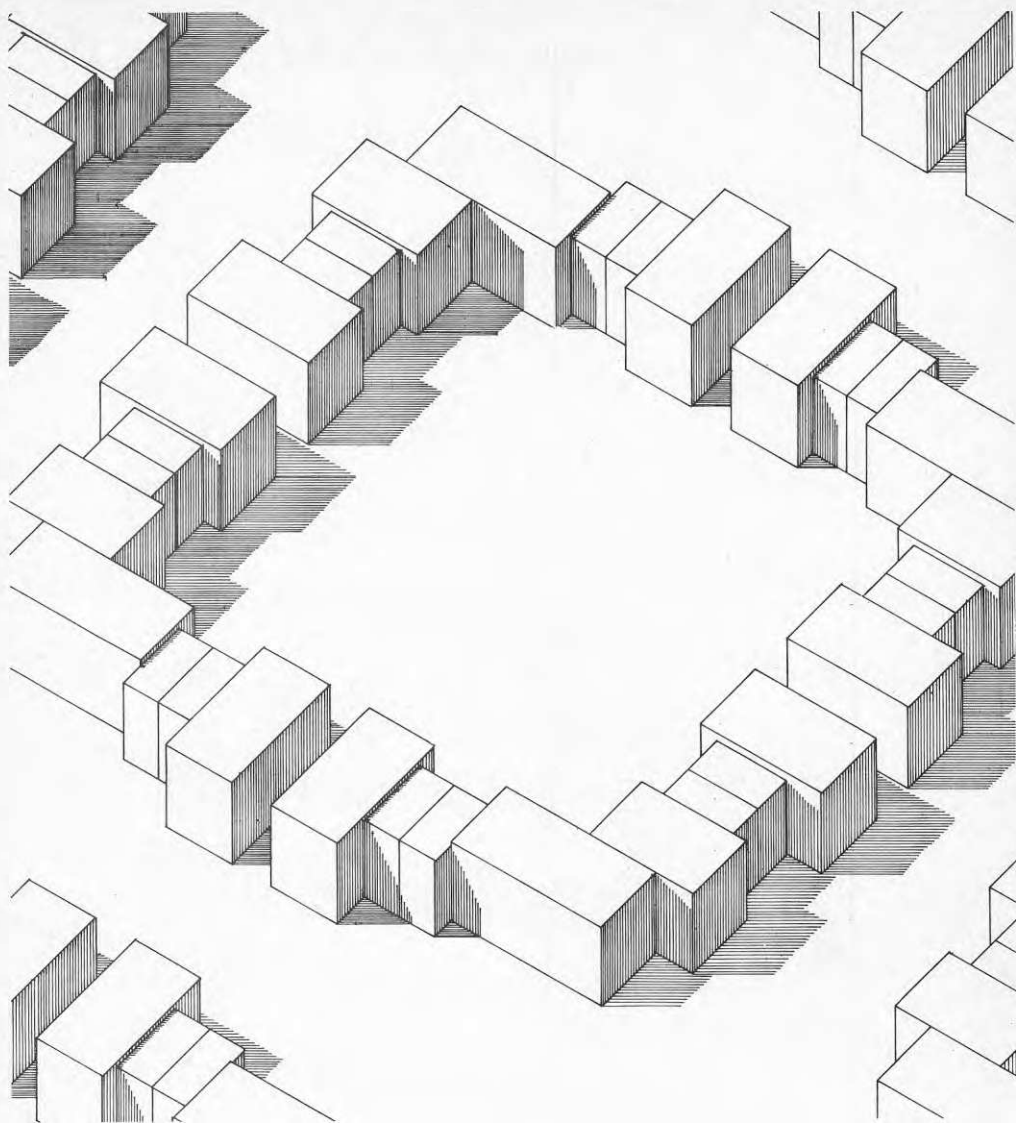
- Utbyggnadsmöjligheter (skrafferade ytor)
- Möjligheter att koppla med andra hus (pilar)
- Axlar (streckprickade linjer)

Denna fortsatta information efter inflyttningen skulle få betydelse framför allt för de gemensamma kompletteringarna, där man kunde anta att åsiktsskillnader mellan de boende skulle uppstå och att dessa skulle behöva lösas genom medverkan av en sakkunnig och neutral person.

Genom att koppla hus till
hus kan man bilda asymme-
triska slingor

eller
som framgår på följande
sida...

... slutna symmetriska gårdsformationer.
Husets princip lägger inte hinder i vägen för
möjligheterna till variation.

4. MODELLENS ANPASSNING

I tävlingsarbetet stod det snart klart, att vår modell inte enbart skulle modifieras av de förutsättningar som gavs av uppgiften, utan även av byggherrens krav och förutsättningar, som var bestämda av programmet och tävlingsformen (entreprenadtävling). Ett absolut krav från byggherren var, att så många hus som möjligt skulle rymmas i området. Detta i kombination med de av programmet fastställda anslutningspunkterna för trafikmatning och med befintliga ej byggbara rester av en märkegrav tillät inte ett konsekvent genomförande av rutnätsmönstret. Ytterligare svårigheter uppstod ur behovet att placera angöringsplatserna tillräckligt djupt in i bebyggelsen, så att kraven på maximalt angöringsavstånd kunde tillgodoses. Ett annat skäl till att rutnätsmönstret modifierades var vår osäkerhet om hur ett strikt genomfört system av slutna gårdar skulle uppfattas av de som skulle bedöma förslaget; gängse planeringsprincip var ju (då 1974) helt annorlunda.

Dessa problem upplevde vi ändå som marginella. Vad vi däremot upplevde som ett verkligt problem var motståndet mot att i projekteringsarbetet medvetet avsätta mark för framtida kompletteringar. Det var framför allt detta önskemål som kom i konflikt med byggherrens målsättning att få in så många bostäder som möjligt, och hans uppfattning att programmet varken eftersträvade eller gav utrymme för något slag av gemensamma framtida kompletteringar.

5. TÄVLINGSFÖRSLAGET

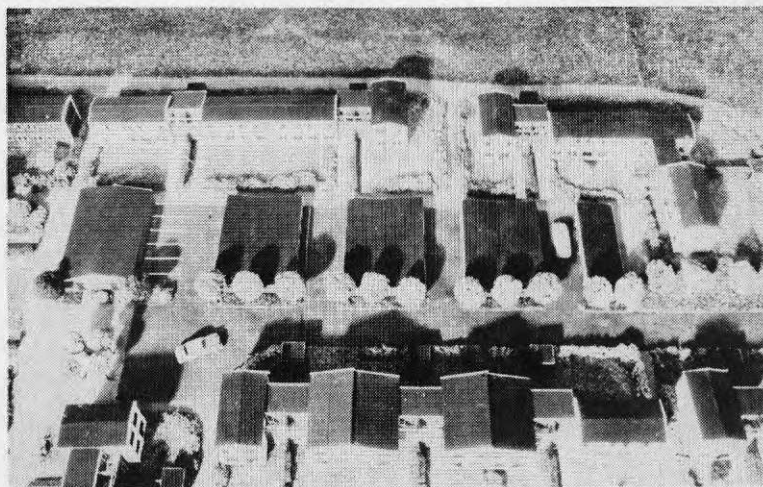
I stort kom vårt förslag ändå att bestå av ett rutnät av gårdar med ett torg (även om detta till stor del tyvärr upptogs av en kvarterslekplats). Huvudgångstråket kom att som avsett sträcka sig i nord-sydlig riktning genom området mitt. Möjligheterna att genom kompletteringar ge detta gångstråk en särskild karaktär föreföll emellertid obefintliga. Vi kom då på en lösning, som vi i och för sig bedömde som hypotetisk, men som vi ändå tog till för att inte helt avstå från den framtida möjligheten att bygga in gemensamma verksamheter i området. I anslutning till garage-/angöringsenheterna vid huvudgångstråket placerade vi stora byggnader, som i form skulle avskilja sig från den övriga bebyggelsen. Dessa byggnader skulle till en början inrymma en del av hus hållens enskilda förrådsyta. De enskilda förråden bestod således dels av en enhet som var placerad i direkt anslutning till bostaden, dels en som fanns i dessa byggnader. Samtidigt anvisade vi möjligheter för den enskilde att utöka det på den egna tomten placerade förrådet. Om denna expansionsmöjlighet i framtiden utnyttjades allmänt, skulle de gemensamma förråden så småningom kunna tömmas och bli disponibla för annan användning.

Avgränsningen av området gjordes sluten mot den omgivande trafikleden och den befintliga bebyggelsen, medan gränsen mot backarna i väster blev öppnare. Vi kunde inte konsekvent genomföra någon enhetlig avgränsning. Särskilt i öster medförde tvånget, att alltid snegla mot maximalt husantal, att ytekonomiska hustyper användes i fall, där andra typer bättre skulle ha passat vårt syfte. I några fall kunde vi åstadkomma husgrupperingar av sluten gårds-karaktär, men i andra fall var det av ovan angivna skäl omöjligt.

Förändring och komplettering blev i huvudsak möjlig bara för de enskilda bostäderna. Vi föreslog att de minsta hustyperna skulle byggas i så stort antal som möjligt. Trots vår önskan att skapa lika förutsättningar för förändringar, kom valet av hustyper att medföra olika svåra tekniska problem vid utbyggnad.

Modellfoton

Modellen (skala 1:200)
användes bl a av de blivande
invånarna vid deras val av hus.

De enskilda bostäderna skulle karakteriseras av ett formspråk, som uttryckte att de var delar av ett sammanhang. De skulle inte ges individuella särdrag andra än de som krävdes av deras läge och sammanhang (vinkelhus i hörn, smala hus parallella med nivå-kurvorna etc). Egenarten skulle tillföras av de boende efter inflyttningen. Vi ansåg det därför viktigt att formspråket var neutralt, men ändå gav tydliga anvisningar. Också valet av fasadmaterial skulle underlätta komplettering och utbyggnad.

I enlighet med programmets krav blev alla bostadshus i Byåkersbacken möjliga att bygga ut. Enligt vårt synsätt skulle lägenheterna inte bara kunna byggas ut för en framtida utökning av lägenhetsytan, utan också för att bostadsanknutna verksamheter skulle kunna rymmas i området. Detta skulle kunna komplettera området med ett funktionellt innehåll av intresse för invånare i angränsande bostadsområden, vilket på lång sikt kunde leda till fler besök mellan de olika områdena. Detta skulle väl inte leda till djupare sociala kontakter, men befästa en rumslig förnimmelse av Oxie som en helhet.

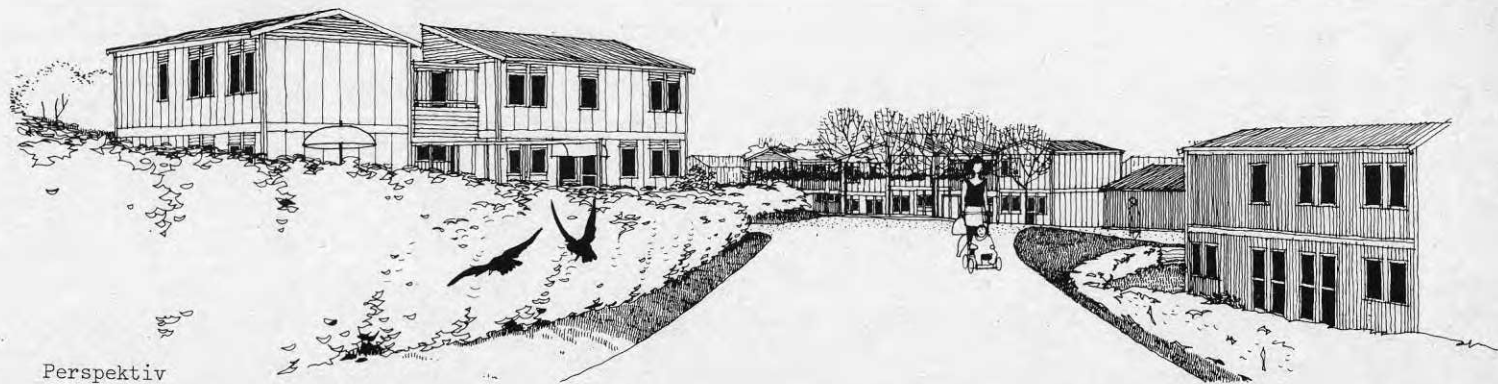
5.1 Omarbetning av förslaget

Vid omarbetning uppmärksammades möjligheterna att förändra och komplettera området av kommunen och vi anmodades att redovisa dessa möjligheter i detalj för varje hus. I övrigt tvingades man i omarbetningen att överge tanken att det centrala stråket i området skulle samtidigt vara huvudgång- och cykelstråk. En sådan placering skulle innebära att detta stråk på flera platser skulle korsas av angöringstrafik. Dessutom följde vi kommunens önskemål att sammanbinda de olika gårdarna i öster med ett stråk med syd-nordlig sträckning.

I augusti 1977 var inflyttningen till området genomförd. Mitt intresse för området fortsatte och från denna tidpunkt började jag själv att studera området, först på egen hand och senare med anslag från Byggforskningsrådet.

Perspektiv

Perspektiv

Perspektiv med exempel på tillbyggnader i bottenvåningen
(skafferade ytor)

5.2 Uppföljning och revidering av stadsplanen

1978 genomförde jag på eget initiativ en undersökning i området.

1979 blev jag kontaktad av några invånare från Byåkersbacken, som ville framföra synpunkter på de givna förändringsmöjligheterna. Vid ett stormöte med ett 40-tal av områdets hushåll kom det fram synpunkter om hur utbyggnadsmöjligheterna kunde förbättras och underlättas. Efter mötet diskuterade jag de boendes synpunkter med planchefen vid Malmö stadsbyggnadskontor. Jag framhöll att vi under stadsplanearbetet fått muntlig försäkran från vissa kommunala tjänstemän, att om de boende kom med intressanta uppslag till förändringar och kompletteringar, så skulle dessa förslag analyseras och eventuellt godkännas genom dispenser. Det är skillnad mellan hur man som arkitekt söker allmängiltiga lösningar och hur brukaren mot bakgrund av sina undan för undan uppkomna behov och önskemål vill förändra.

På planchefens begäran sammanställde jag de boendes synpunkter, en sammanställning som han skulle använda som underlag vid bedömningen av framtida dispensansökningar. En av de viktigaste synpunkterna från de boende gällde möjligheten att, av ekonomiska och tekniska skäl och för att spara så mycket som möjligt av den minimala trädgården, få utföra utbyggnader i två plan. Stadsarkitektkontoret uttryckte en viss, estetiskt grundad motvilja, mot detta. Tillfrågad om min uppfattning deklarerade jag, att utbyggnader i två plan skulle bli ett tillskott till miljön. Jag fick slutligen beskedet, att min sammanställning skulle vara utgångspunkt för byggnadsnämndens bedömning av dispensansökningarna (se bilaga 2).

Efter detta tog jag kontakt med invånarna i Byåkersbacken och meddelade, att det skulle vara möjligt att bygga ut i två våningar. Ett flertal beslöt då att utnyttja denna möjlighet. De fick emellertid avslag på sina ansökningar. Byggnadsnämnden hade beslutat att tillåta sådana utbyggnader först sedan en stadsplaneändring hade kommit till stånd. Jag tog då kontakt med kommunen

och återopade de tidigare beskedet. Det visade sig dock omöjligt att ändra på byggnadsnämndens beslut, men jag erbjöds möjligheter att komma in med ett förslag till planändring, utifrån vilket dispenser skulle kunna ges i väntan på den formella omarbetningen av stadsplanen. Jag diskuterade med ordföranden i Byåkersbackens intresseförening vilket innehåll den nya skissen skulle ha. De önskemål som framfördes och som kom att utgöra utgångspunkten för mitt arbete var:

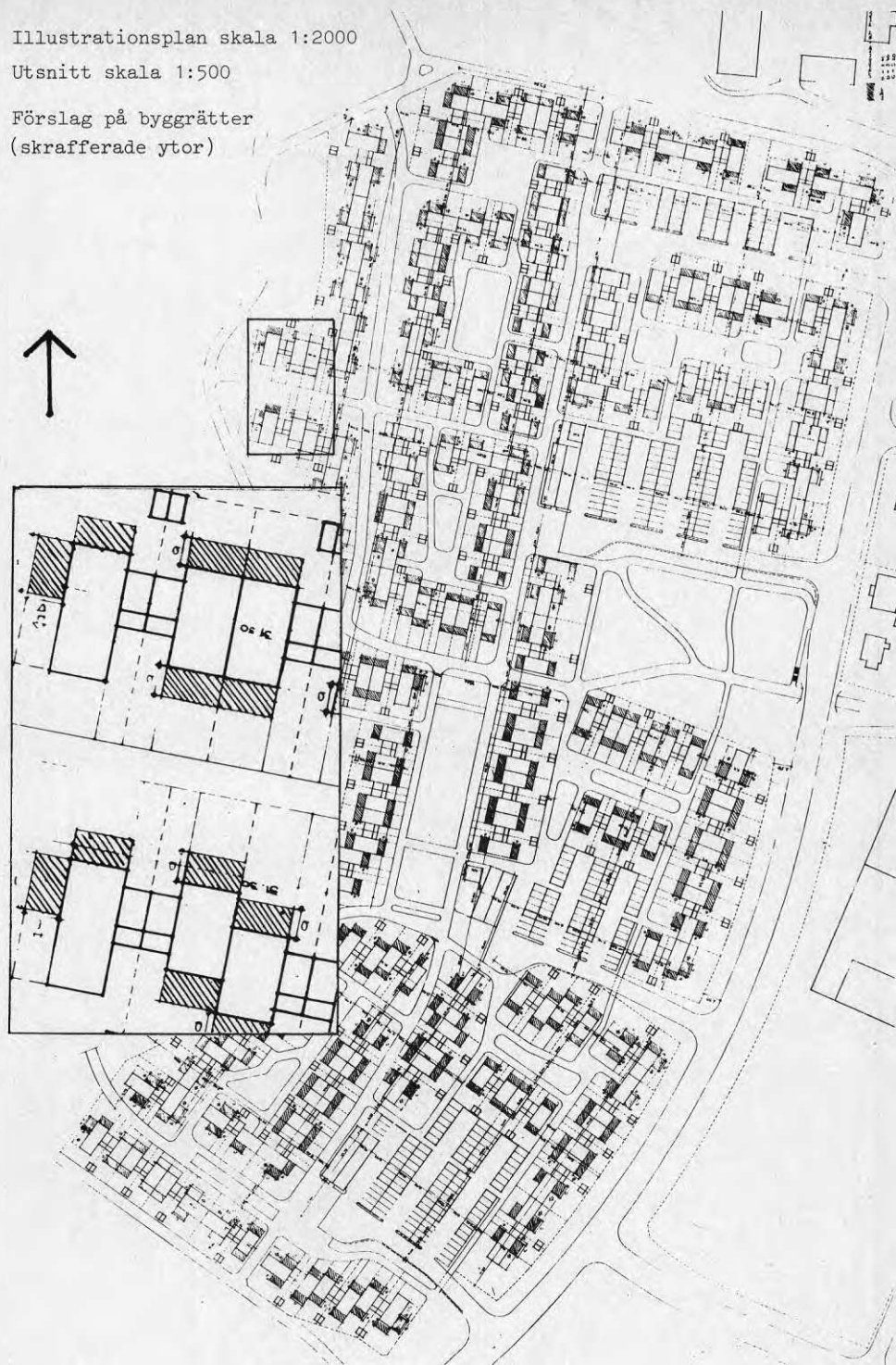
- möjlighet för alla husägare att bygga ut bostadshuset i ett eller två plan
- byggrätt för framtida samlingslokal för intresseföreningen
- byggrätt för förrådshus åt föreningen
- möjlighet för alla husägare att bygga cykelförråd och soprum vid entrén.

I april 1980 informerades byggnadsnämnden om mitt förslag, och den beslöt att omgående börja ge dispenser på grundval av förslaget i väntan på en formell stadsplaneändring fr o m 800604.

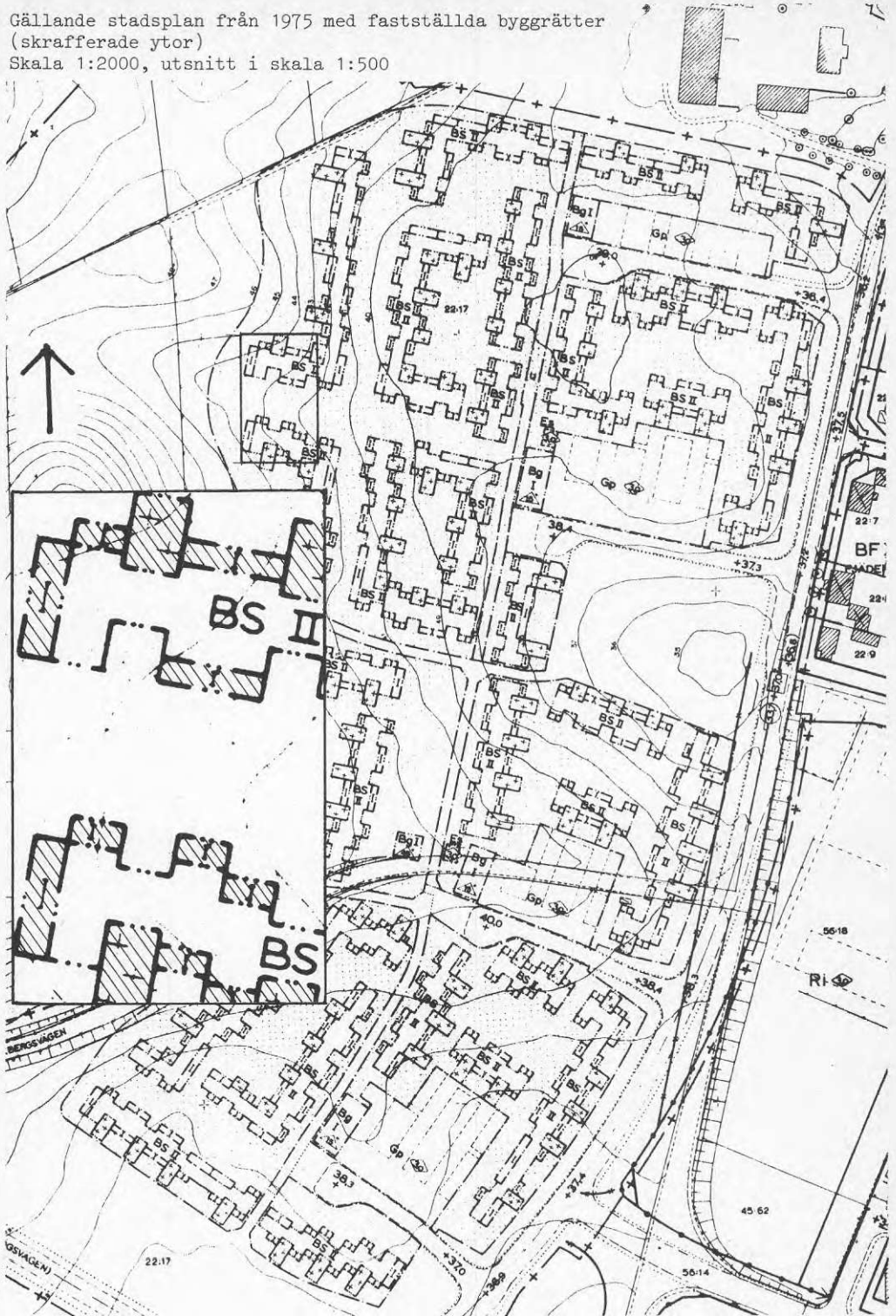
Illustrationsplan skala 1:2000

Utsnitt skala 1:500

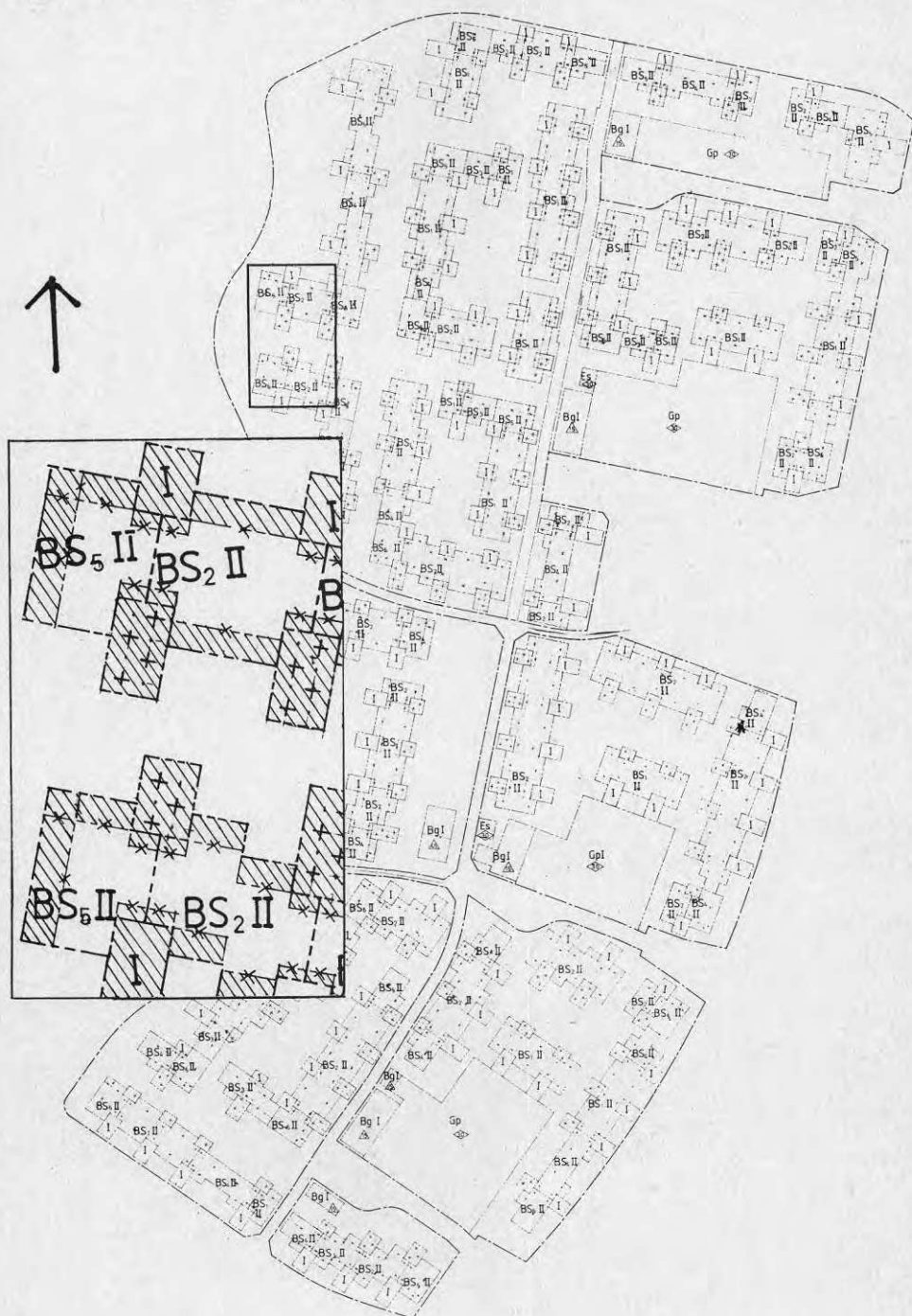
Förslag på byggrätter
(skrafferade ytor)

Gällande stadsplan från 1975 med fastställda byggrätter
(skrafferade ytor)
Skala 1:2000, utsnitt i skala 1:500

Förslag till stadsplaneändring framlagd 1978.
Skala 1:2000, utsnitt i skala 1:500
(byggrätterna är skrafferade)

Del II

DE BOENDES SYN PÅ SIN BOSTADSSITUATION I SÖDRA BY-
ÅKERSBACKEN

INLEDNING

För att ta reda på om de vid projekteringen önskade effekterna av de givna förändringsmöjligheterna uppkommit har ett tjugotal byåkersbackenbor intervjuats under 1981 och 1982. Intervjupersonerna har utgjorts både av sådana som har genomfört eller håller på att genomföra om- och tillbyggnader och av sådana byåkersbackenbor som inte gjort och inte tänker göra några om- och tillbyggnader. Intervjupersonerna har valts ut i samförstånd med Ettore Nobis, som kontinuerligt följt intervjuundersökningen.

Redan i de första intervjuerna framkom kritiska synpunkter på samfällighetsföreningen. Intervjupersonerna klagade på att engagemanget för föreningen var svagt och att folk inte fullgjorde sina skyldigheter gentemot samfällighetsföreningen i form av arbete med underhåll av bl a planteringar, garage och förråd. Vid inflyttningen till Södra Byåkersbacken hade de boende fått höra att detta var ett bostadsområde, där de skulle komma varandra nära, ett rikt socialt liv skulle utvecklas och de boende skulle kunna påverka sin boendemiljö. Gemenskap var ledordet.

Hussäljaren, de projekterande arkitekterna och Malmö kommun bidrog på olika sätt till att skapa förväntningar om att detta skulle bli ett annorlunda småhusområde. Man såg i detta sammanhang samfälligheten som något som skulle bidra till att föra människor samman. De boende kände inte till hur en samfällighetsförening fungerar och de förstod inte att de som husägare i Södra Byåkersbacken var skyldiga att bidra till skötseln av samfällighetens anläggningar. Man trodde att bara de intresserade behövde engagera sig i föreningen och att gårdsarbetet var frivilligt. Så uppstod en rad konflikter mellan de boende som engagerade sig i gårdsarbetet och dem som undandrog sig detta. Konflikterna har beskrivits ingående av de intervjuade byåkersbackenborna. För denna undersökning är de av intresse, därför att de illustrerar på ett utmärkt sätt problemen med att få människor att samarbeta och utföra en uppgift,

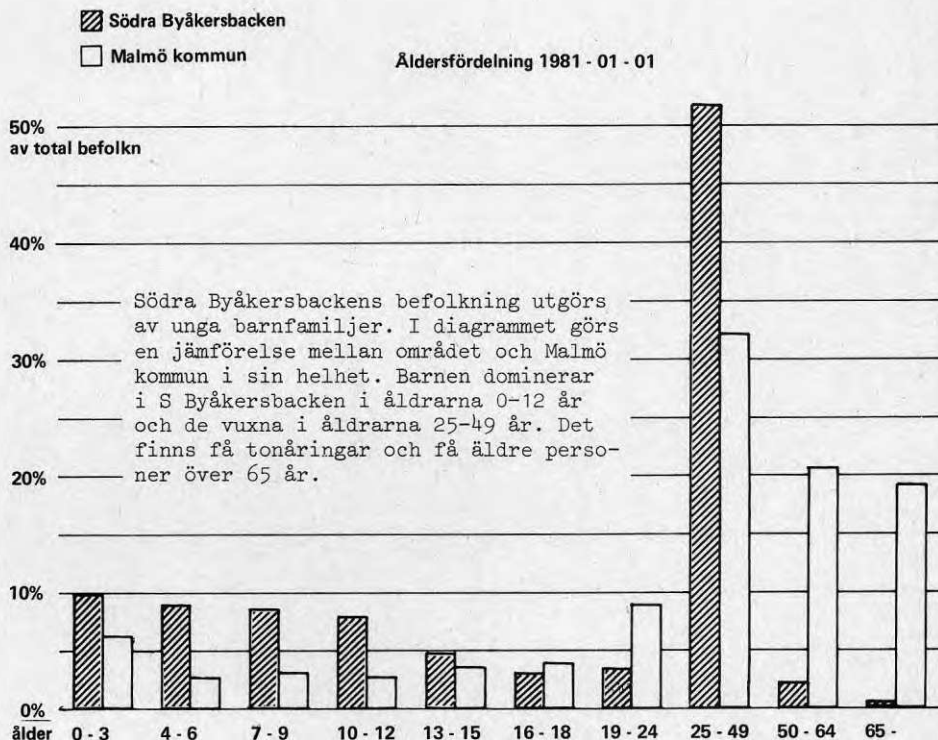
som de boende från början varit oförberedda på och som de haft mycket olika uppfattningar om hur den skall hanteras. Varken genom planeringsförutsättningarna eller genom kontakter med kommunala tjänstemän och projekterande arkitekter har de boende i denna fråga fått samma utförliga vägledning som när det gäller de enskilda husens om- och tillbyggnadsmöjligheter. I kontrast till de boendes problem kring samfälligheten står det smidiga och välorganiserade samarbetet byåkersbackenborna emellan när det gäller utbyggnads-, ombyggnads- och underhållsarbetsena på husen.

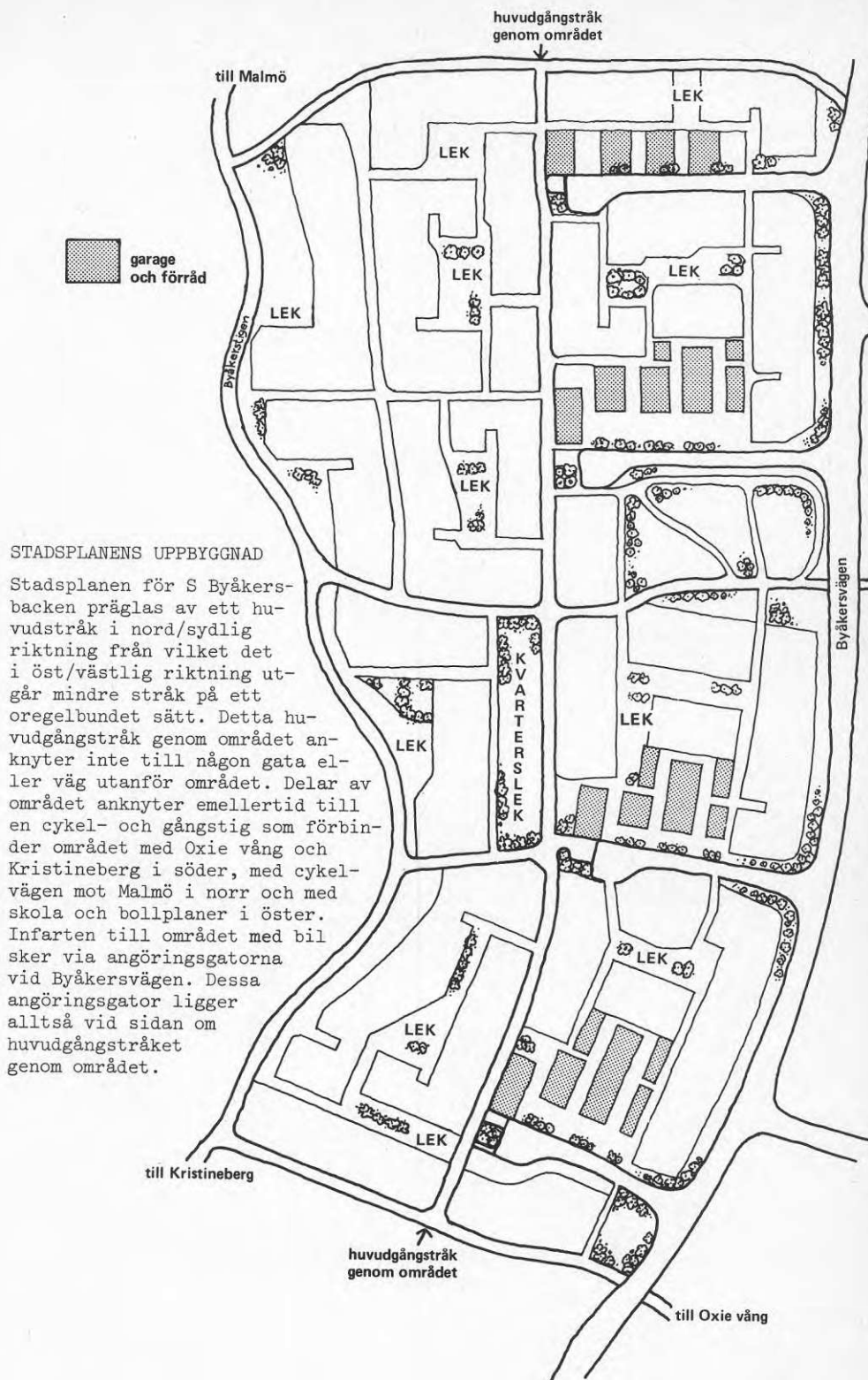
I det följande ges en beskrivning av befolkningens storlek och åldersfördelning i Södra Byåkersbacken, motiven till de intervjuade byåkersbackenbornas flyttning till området, deras syn på förhållandet till sina grannar och deras uppfattning om samfällighetsföreningen. Denna beskrivning skildrar de boendes vardag i Södra Byåkersbacken och ger bakgrunden till byåkersbackenbornas beslut att bygga eller inte bygga om sin bostad. Sist redovisas de boendes syn på och utnyttjande av förändringsmöjligheterna i sina bostäder.

VALET ATT FLYTTA TILL BYÅKERSBACKEN OCH UPPELVELSEN
AV DEN NYA BOENDESITUATIONEN

Byåkersbacken-
bornas sociala
situation

De flesta intervjupersonernas motiv till att flytta till Byåkersbacken har varit, att de sett småhusboendet som ekonomiskt fördelaktigt och att så många andra människor i omgivningen flyttade till småhus vid tiden för Byåkersbackens uppförande. Att valet föll just på Byåkersbacken har främst att göra med att radhusen här var billiga i jämförelse med andra småhus i Malmös omgivningar. Någon särskild önskan om att slå sig ner i Oxie har nästan ingen haft, men däremot har man tyckt det vara en fördel om man kunde bo inom Malmö kommun. Särskilt för barnfamiljerna - och det är de som dominerar i Byåkersbacken - är detta en stor fördel, eftersom man därigenom inte har behövt skaffa någon ny kommunal barnpassning. Familjerna har flyttat ut från Malmö stad men inom Malmö kommun och har alltså kunnat behålla barnens dagmamma eller daghem från förr.

STADSPLANENS UPPBYGGNAD

Stadsplanen för S Byåkersbacken präglas av ett huvudstråk i nord/sydlig riktning från vilket det i öst/västlig riktning utgår mindre stråk på ett oregelbundet sätt. Detta huvudgångstråk genom området anknuter inte till någon gata eller väg utanför området. Delar av området anknuter emellertid till en cykel- och gångstig som förbinder området med Oxie vång och Kristineberg i söder, med cykelvägen mot Malmö i norr och med skola och bollplaner i öster. Infarten till området med bil sker via angoringsgatorna vid Byåkersvägen. Dessa angoringsgator ligger alltså vid sidan om huvudgångstråket genom området.

Fysiskt sett är Byåkersbacken ett mycket barnvänligt område. Det är lätt att släppa ut barnen på den egna tomten, och därifrån till närmsta lilla lekplats är det inte långt, eftersom bebyggelsen är grupperad kring närlekplatser. Mitt i området finns en större kvarterslekplats och uppe på Oxie kullar, i anslutning till området, finns en stor lekplats med damm. Området är bilfritt och genomkorsas bara av gång- och cykelstigar.

Det finns fyra angoringsgator från Byåkersvägen till radhusområdet. Invid angoringsgatorna finns garage och biluppställningsplatser. På bilden syns garage och biluppställningsplatser till höger.

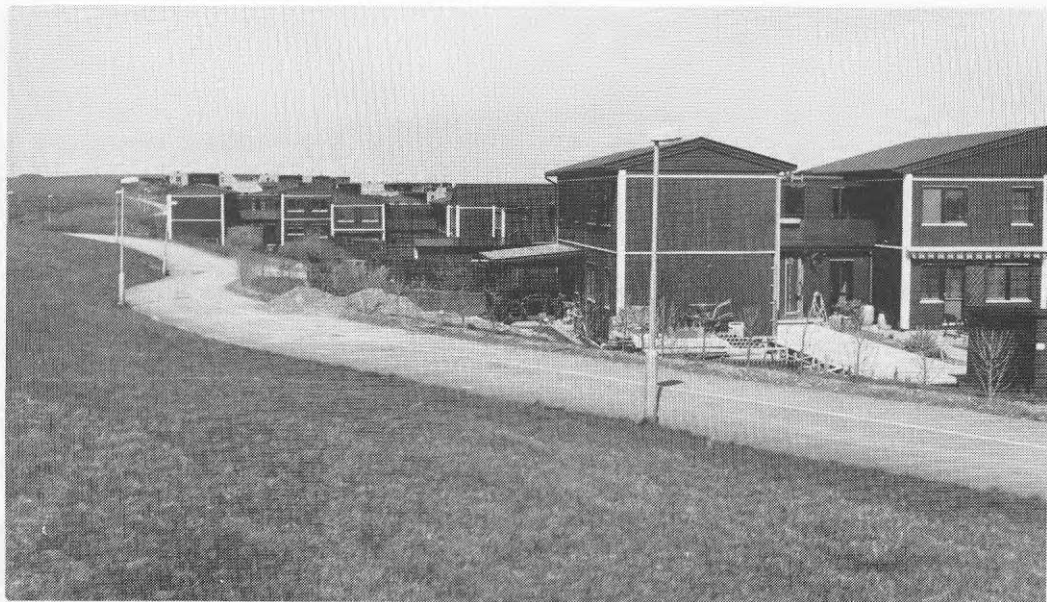

Byåkersvägen. Den planskilda korsningen under Byåkersvägen är en cykel- och gångstig - Byåkersstigen - som förbinder radhusområdet med skola och bollplaner.

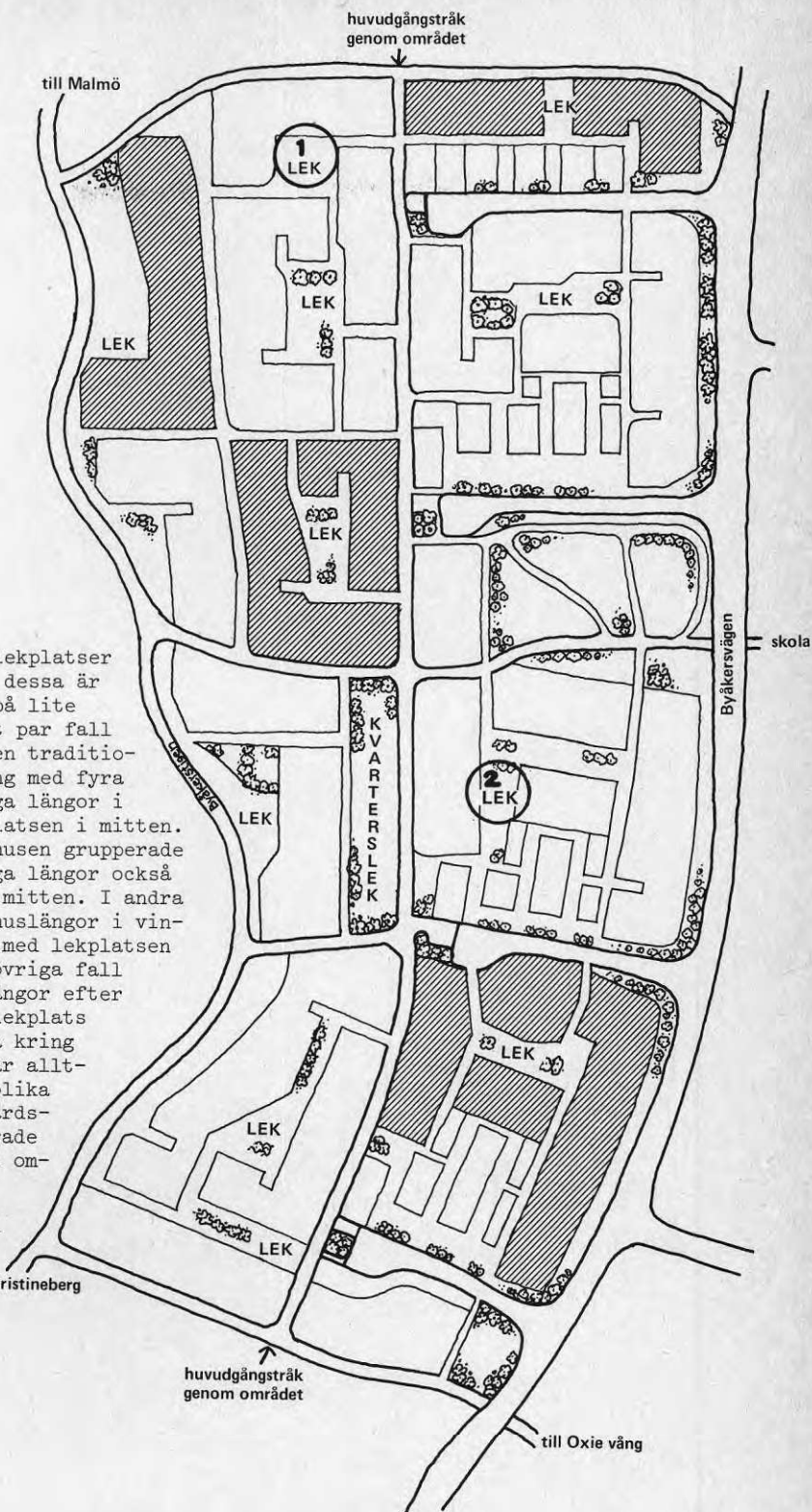

Den allmänna gång- och cykelstigen - Byåkersstigen -
går dels genom området från kullarna mot skola och
bollplan,

dels längs med området invid kullarna i väster.

Det finns 12 närlekplatser i området. Kring dessa är husen placerade på lite olika sätt. I ett par fall är grupperingen en traditionell gårdsbildning med fyra ungefär lika långa längor i kvadrat med lekplatsen i mitten. I några fall är husen grupperade i fyra olika långa längor också med lekplatsen i mitten. I andra fall ligger två huslängor i vinkel mot varandra med lekplatsen i vinkeln och i övriga fall ligger husen i längor efter varandra med en lekplats emellan. Gårdarna kring närlekplatserna är alltså uppbyggda på olika sätt. De olika gårdstyperna är markerade på planen. Mitt i området ligger en kvarterslekplats. De markerade gårdarna 1 och 2 är avbildade på till Kristineberg nästa sida.

Förutom sandlåda och lekredskap finns det planteringar och sittplatser på gårdarna. Dessa varierar dock i utseende och kvalitet beroende på läge, utformning, storlek och även de boendes insatser.

Gården på översta bilden är kringbyggd av radhus och bildar en liten kvadratisk och ganska sluten plats, medan gården på den undre bilden ligger mera öppet vid en gångstig.

KVARTERSLEKPLATS
med lekhus, bollplan och lekredskap

Lekplatsen uppe på Oxie kullar

Personliga
 önskemål:
 - att komma
 närmare naturen

Att de vuxna byåkersbackenbornas tillfredsställelse med och syn på sin boendesituation beror på hela familjens situation är tydligt. Klart är också, att även när byåkersbackenborna valt att flytta till småhus för att de själva gärna vill bo så, föreställer de sig att vad som är bra för dem själva också är bra för deras barn. Både män och kvinnor motiverar sitt boendeval med hänsyn till barnen. En kvinna anger utemiljön som motiv för att familjen flyttade till radhuset i Byåkersbacken. "Vi flyttade hit för utemiljön. Ja, det gjorde vi. Bara för våra barns skull. Vi hade en pojke då och en till var på väg, så det tyckte vi var toppen, friheten. Just det att man själv hade en liten plats att sitta på och dricka kaffe och någonstans att sätta lite blommor. Och sen att det var så mycket för barnen att röra sig på." Intervjucitatet visar hur sammanvävda intervjupersonens egna önskemål är med föreställningar om vad som är bra för barnen. Hon förklarar hur den frihetskänsla hon upplever i kontakten med naturen hänger samman med egna tidiga erfarenheter. "Jag tycker just att den här friheten är fin, att man kan gå rätt ut och känna närheten till jorden. Jag har haft en syster som haft trädgårdsmästeri, där jag var varje sommar som ung och rensade ogräs. Jag hade problem då och då, och därför var det så skönt att komma ut dit och en härlig känsla att få känna jorden."

- att få utlopp
 för aktivitets-
 lust

Att komma naturen nära ger denna kvinna stora upplevelsevärden. Andra intervjupersoner, som betonar vikten av att ha en aktiv fritid, engagerar sig i arbetet i trädgården. För en del av dessa är själva aktiviteten viktigare än innehållet - sysslandet med växter får underordna sig behovet av att vara i farten. En man säger att han tycker att det är bra att ha något att göra utomhus på kvällarna. "Jag kan inte sitta stilla. Jag har haft mycket att göra förr också, men ännu en sak är bara bra." En ensamstående kvinna framhåller, att hon har mycket fritid och därför tycker hon att det är skoj med en liten tomt och ett hus som ger henne sysselsättning. En del intervjupersoner för fram allmänna positiva uppfattningar om värdet av att bo i småhus, som att "det är roligt att få något eget", och "det är värdefullt att göra något till sig själv". Dessa personer tycks vara nöjda med

sitt boende, främst därför att de är tillfredsställda med sin allmänna sociala situation. Dessa säger sig ha stått i huskö "för skojs skull" eller därför att många andra gjorde det.

En ny fritid
för de för-
värvsarbetande

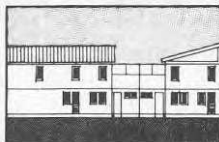
Flyttningen från lägenhet i ett bostadsområde inne i Malmö till Byåkersbacken har medfört att de boende fått nya vanor och i viss mån ett nytt levnadssätt. För de förvärvsarbetande har fritiden blivit annorlunda. I regel är det mannen i familjen som fått mera att göra på sin fritid genom sysslorna med hus och trädgård. En man berättar: "Förr hade man mycket mer fritid, för när jag kom hem så hade jag inget särskilt att göra. Men här måste ju gräsmattan klippas och gödslas, jag ska plantera blommor och klippa häcken, dra upp ogräs och plocka maskrosor. Det är mycket jobb med sådant. Sen måste man ju springa och plocka lite papper runt omkring huset, och på vintern måste jag skotta snö. Det gjorde jag aldrig när jag bodde i stan. Jag hade aldrig en tanke på det." Avståndet in till stan - sju kilometer - gör att man noga måste överväga och planera sina ärenden i Malmö. På grund av omständligheten i att resa - om man inte har egen bil - stannar många kvar i Byåkersbacken på sin fritid. Bussarna in till stan går inte särskilt ofta och i synnerhet inte på kvällen.

En lång vardag
för de hem-
arbetande

De hemarbetande kvinnorna har mer än någon annan grupp av byåkersbackenbor känt av problemen med de allmänna kommunikationerna. I Byåkersbacken och Oxie fanns inte så många affärer när familjerna flyttade in. Efterhand har detta blivit bättre och nu har man, om än på ett visst avstånd, fått ett affärscentrum i Oxievång. Vad de hemarbetande kvinnorna saknar från sina tidigare bostadsområden är aktiviteter och verksamheter utanför den egna bostaden och utanför bostadsområdet. En hemmafru, som inte haft så lätt att för egen del hitta någon ny boendekvalitet i sin nuvarande situation, talar oengagerat om sin bostad: "Man vänjer sig vid att bo. Vi kunde ha blivit därute, där vi bodde tidigare, men vi trivs bra här också."

Orientering om husen, området och Oxie före inflyttningen

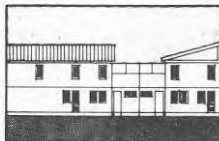
En del intervjupersoner säger att de före inflyttningen besökte ett bostadsområde i Kristianstad med likadana hus och flera har besökt det visningshus, som ställdes i ordning i Byåkersbacken. Många har också tittat på en utställning över området i Oxie och inne i Malmö. Av den information som man fick presenterad muntligt och i det utdelade skriftliga materialet har man framför allt fäst sig vid de ekonomiska förhållandena - med undantag för avgiften till samfällighetsföreningen - och vid service, barnpassning och skolor i Oxie. Informationen om till- och ombyggnadsmöjligheter har man också tagit till sig, men i regel på ett mera allmänt sätt, fram tills dess att man bestämt sig för att göra en utbyggnad, då man granskat den mera i detalj. Först då har den delen av informationen fått någon större betydelse. De flesta intervjupersonerna är mycket nöjda med att ha fått information om husen, området och Oxie, främst kanske därför att själva utdelningen av materialet gav ett förtroendefullt intryck. En del information har man inte satt sig in i överhuvudtaget. Detta gäller bl a den del som handlar om samfälligheten. Man drar sig till minnes att man läst något om detta, men säger att man inte "brytt sig om" det. "Vi fick två broschyrer. Den ena handlade om huset och den andra om området. Det var väl i och för sig en helt ny grej. Jag vet inte hur mycket det betydde för att välja. Det är ju inte det som avgör. Det är alltså frågan: 'Ska vi slå till och köpa ett hus, har vi råd att köpa det och kan vi bo där?' - Jag vill absolut inte heller påstå att samfälligheten var någonting som påverkade valet, definitivt inte. Det är helt klart." Detta uttalande visar, att mannen i fråga inte förstått att dra nytta av informationen just för de överväganden han gjorde, om huset skulle passa honom och hans familj. Den här mannen, som i övrigt resonerar på ett ekonomiskt genomtänkt sätt, har inte förstått - och detta gäller även övriga intervjupersoner - att frågan om samfälligheten i grunden är en ekonomisk fråga och därför skulle ha tagits med i beräkningen om vad det skulle kosta att bo i Byåkersbacken.

BYÅKERSBACKEN SÖDRA

INFORMATION OM SAMHÄLLET OXIE
OMRÅDET BYÅKERSBACKEN

1

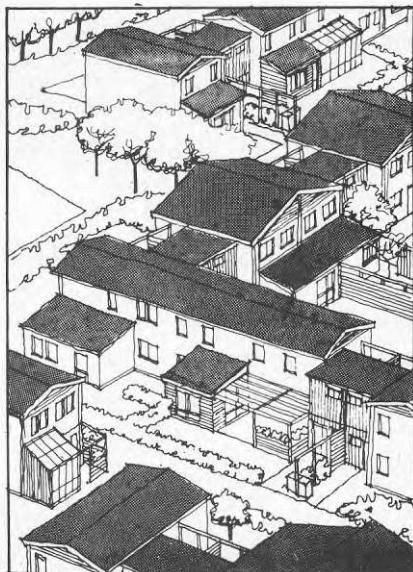

BYÅKERSBACKEN SÖDRA

INFORMATION OM PLANLÖSNINGSALTERNATIV
INHÅGNADER, TILLBYGGNADER

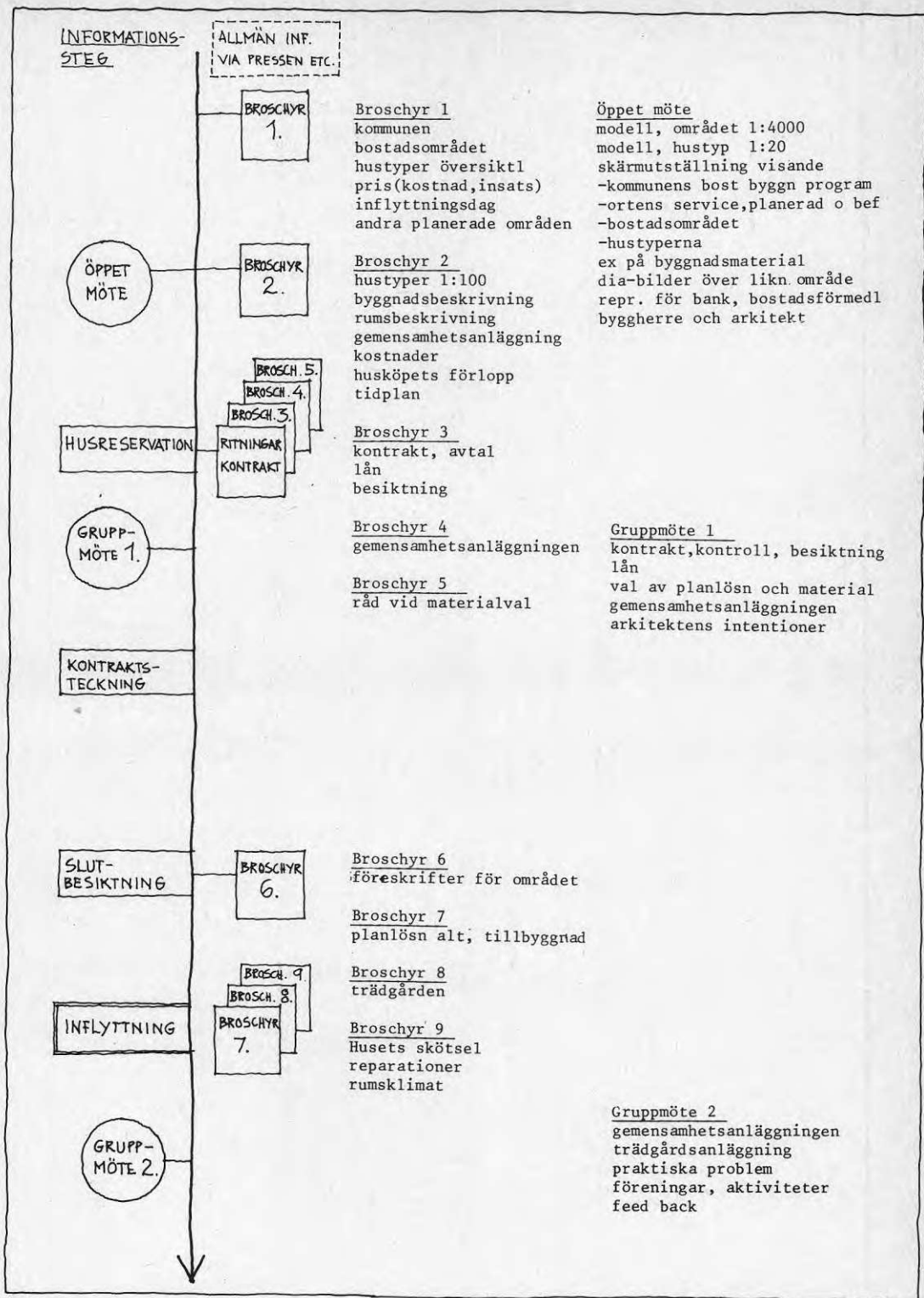
7

Till de blivande husköparna delades ut broschyrer med information om huset, bostadsområdet och Oxie (se bilaga 1). Informationen utarbetades av en grupp forskare vid arkitektursektionen, Lunds universitet. Dessa forskare gjorde en utvärdering av hur informationen tagits emot av byåkersbackenborna, som har publicerats i arbetsrapport nr 3 1977 från institutionen för byggnadsfunktionslära, "Information till husköpare". Förutom av broschyrer fick husköparna information på olika slags möten och utställningar. Redovisningen av dessa olika typer av information på följande sida är hämtad ur den nämnda arbetsrapporten.

Hultsfreds-Hus

Ingår i Skogsägarnas Industri AB

Få intervjupersoner hade några synpunkter på själva bostadens utformning eller områdets utseende före inflyttningen. De flesta har tyckt och tycks fortfarande anse, att husen ser fula ut utvändigt - att de liknar mjölkkartonger eller kaninburar - men utseendet tycks inte spela så stor roll för beslutet att flytta till Södra Byåkersbacken. Alla är nöjda med planeringen inomhus. Endast ett par intervjupersoner förklarar att själva utformningen av området var viktig, när de fattade sitt beslut att flytta till Byåkersbacken. En man berättar: "Vi tyckte att området såg trevligt ut. Jag var och tittade på det på en utställning på St Nygatan inne i Malmö. Till skillnad från andra nybyggda radhusområden, där husen ligger på linje och det är helt plant, fanns här många olika former och så var det lite kuperat."

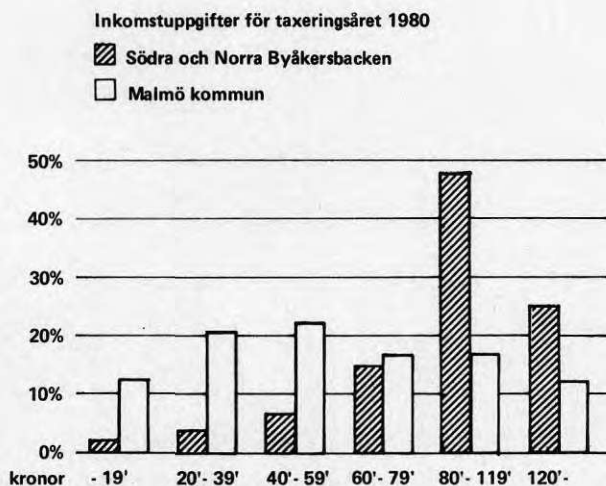
Kontroll av
boendekostnaden

För en del intervjupersoner, vars resonemang kring boendet domineras av ekonomiska hänsyn, är det kontrollen av boendekostnaderna som är det väsentliga. En byåkersbackenbo anger som skäl till hans intresse för att flytta till småhus, att hyrorna i det flerfamiljshus man bodde i inne i stan började stiga kraftigt de senaste åren och att det blev dyrt att bo kvar. Familjen trivdes fint i sin bostad, men man "hade inte råd att tacka nej till ett småhus". Den här mannen betonar, att man nu bor ekonomiskt väldigt bra. Hans inställning till huset i Byåkersbacken före inflyttningen var, att "det sämsta vi kunde göra var en god affär". En kvinna med likartad inställning till boendet och med likartade tidigare erfarenheter beskriver "vinsten" med att bo i något eget så här: "Man gör ju mera som man vill här än i en hyreslägenhet. När man flyttar ut ur en lägenhet, ja, då kan man bara ta det med sig som hänger löst på väggarna och står fritt på golvet. Inget annat är ens eget. Man har ju ingen ekonomisk vinning av det. Men det har man av ett hus. För här får man i alla fall tillbaka det kapital man har satsat en gång".

De boendes inkomster i södra och norra Byåkersbacken

Inkomststoppgifter för boende inom Malmö kommun ligger på fyrsiffriga statistikområden. Detta innebär att radhusområdet Södra Byåkersbacken räknas samman med Norra Byåkersbackens sluttningshus. Södra Byåkersbacken upptar 70% av de boende.

Nedanstående diagram visar en jämförelse mellan inkomststoppgifterna för Norra och Södra Byåkersbacken respektive hela Malmö kommun. Inkomststoppgifterna är beräknade per hushåll. Av diagrammet framgår att inkomstnivån i Byåkersbacken ligger mycket över den genomsnittliga inkomstnivån i Malmö kommun.

En jämförelse mellan inköpspris och storlek på husen i Norra respektive Södra Byåkersbacken visar vissa skillnader. I Norra Byåkersbacken är boendeytan större och den ursprungliga kontantinsatsen var mellan två och tre gånger så stor som i Södra Byåkersbacken. Huruvida dessa olikheter har något samband med ev skillnader i inkomstnivå mellan de två områdena vet vi inte.

Norra respektive Södra Byåkersbackens hus: storlek, inköpspris och kontantinsats.

Norra Byåkersbacken

80 sluttningshus
byggda av Riksbyggen,
inflyttning 1976
husstorlek: 147 m²
varierande tomtstorlekar

inköpspris: 187-190 000 kr

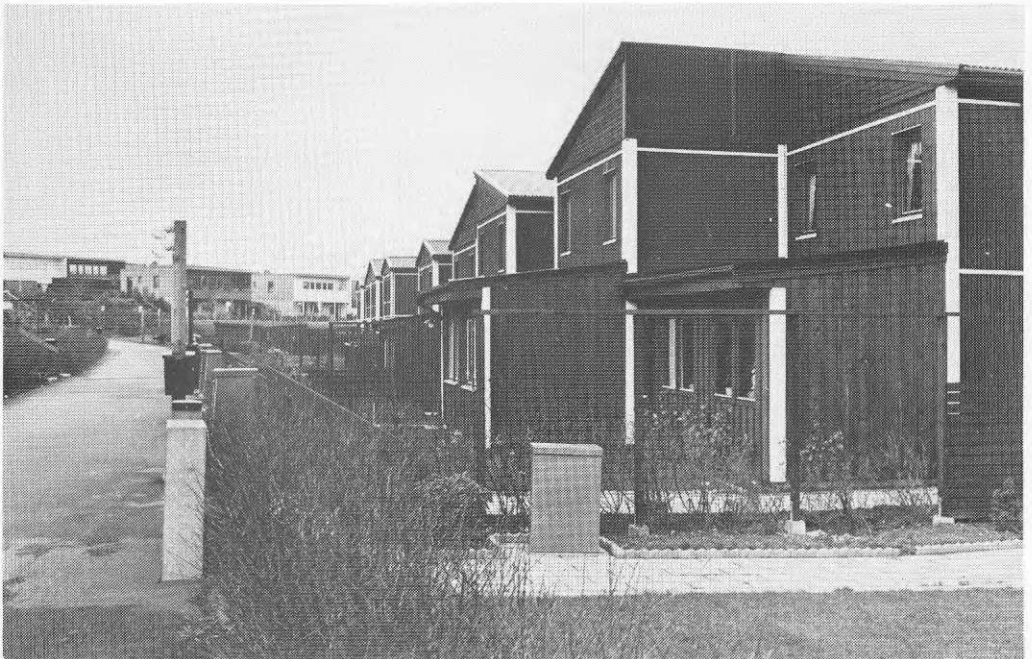
kontantinsats:
27 500 - 29 000 kr

Södra Byåkersbacken

214 radhus
byggda av Hultsfredshus,
inflyttning 1976-77
husstorlekar: 4 typer
A-hus 95 m² 72 st
B-hus 107 m² 86 st
C-hus 118 m² 21 st
D-hus 130 m² 35 st
varierande tomtstorlekar

inköpspris:
A-hus 162.800 kr
B-hus 170 000 kr
C-hus 177 200 kr
D-hus 185 000 kr

kontantinsats:
A-hus 9 350 kr
B-hus 9 900 kr
C-hus 11 400 kr
D-hus 11 600 kr

I förgrunden radhusen i Södra Byåkersbacken och i bakgrunden sluttningshusen i Norra Byåkersbacken. (Foto: Jan Holm)

Sammanfattning

Flyttningen till Byåkersbacken har för de boende inneburit, att de kommit att leva under delvis nya omständigheter. Vardagsliv och fritidsliv har som vi sett förändrats. De boende, som kommer från lägenheter inne i Malmö, förfogar över sin bostad på ett nytt och mera självständigt sätt. De har i regel fått större utrymme än de tidigare hade. Förutom bostadsrummen har man fått en liten trädgård med uteplats. Barnen har fått gott om lekkamrater och nära till lekplatser och skolor. De intervjuade byåkersbackenborna tycks trivas med dessa nya förhållanden och anse att dessa uppväger arbetet med huset och trädgården, den åtminstone till en början större boendekostnaden och det besvär man har med transporter till och från stan.

Den för byåkersbackenborna överordnade önskan har varit att få ett eget hus. Föreställningen om boende i småhus hänger samman med idén om ett fysiskt avstånd till grannarna. Men radhusen i Byåkersbacken ligger på vissa ställen mycket tätt och särskilt vid utevistelse på den egna tomten blir man utsatt för grannars och förbipasserandes insyn. För en del byåkersbackenbor, som i sina grannar funnit människor man kunnat komma väl överens med, har närheten inte blivit besvärande utan tvärtom en tillgång. Detta gäller ofta familjer med barn i samma ålder. För andra, som antingen har ett stort behov av oberoende från grannar överhuvudtaget eller som råkat ut för grannar som man inte trivs med, är tätheten mellan husen påfrestande.

GRANNKONTAKTER

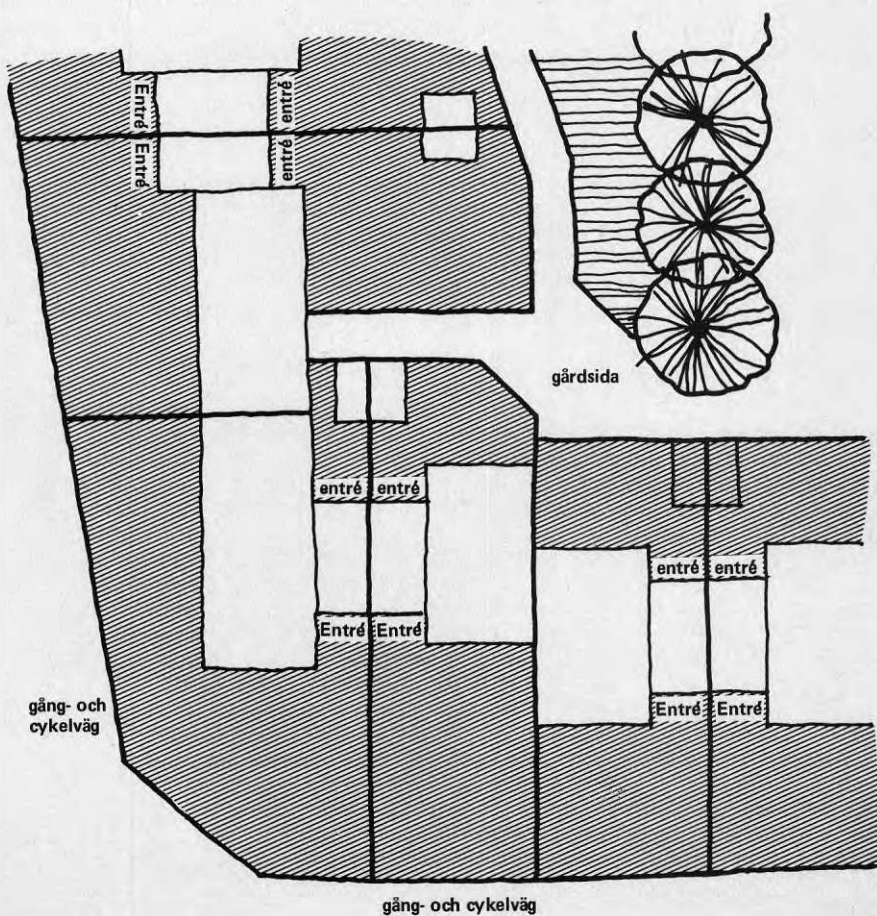
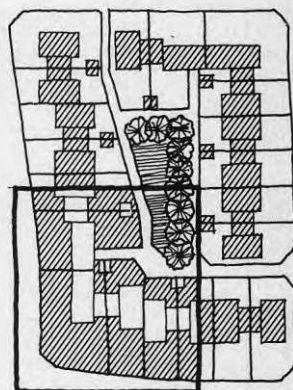
De intervjuade männen har i regel inte haft någon grannkontakt i de flerfamiljshus där de tidigare bott. En man berättar t ex att han aldrig förr funderat så mycket på det där med grannkontakt. Han har varit van vid att stanna hemma på kvällarna när han väl kommit hem. Han har varit aktiv i föreningar och klubbar och har därför inte saknat sysselsättning utanför sitt arbete och inte heller känt något behov av ytterligare kontakter med folk på sin fritid. Likväl uppskattar han nu den otvungna kontakten han fått med några män på sin gård. De kvinnor, som varit hemmafruar, har känt till sina grannar. Dessa kvinnor har också haft kontakt med folk utanför det egna hyreshuset, i affärer och när de vistats i bostadsområdet under dagen.

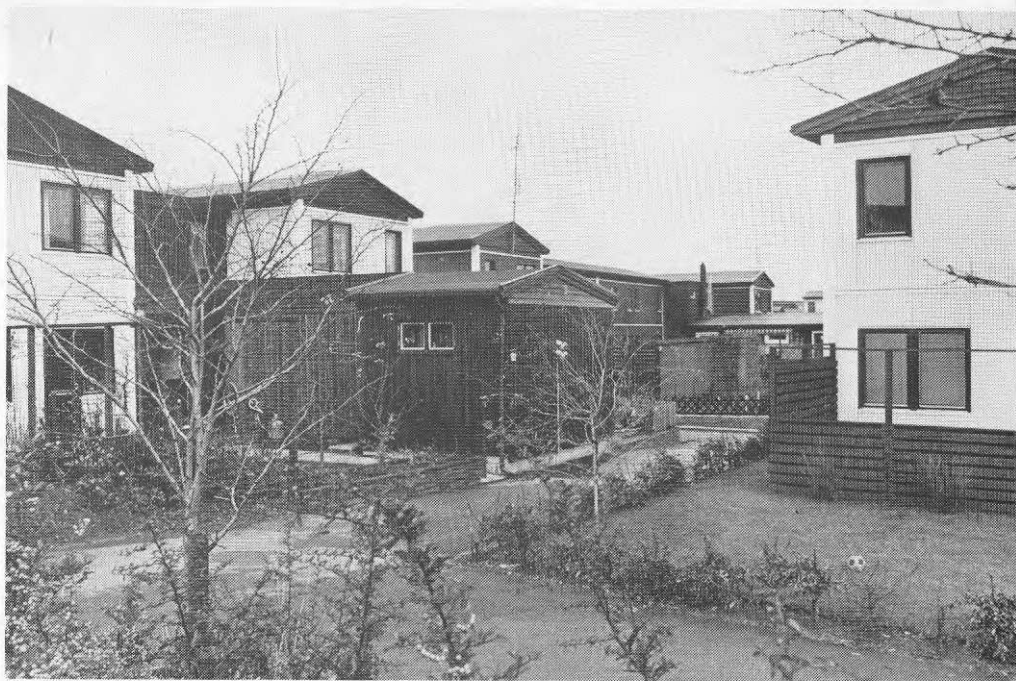
I det följande ges beskrivningar av hur byåkersbackenbor resonerar om kontakter med sina grannar. Av dessa beskrivningar framgår hur viktig den fysiska utformningen - särskilt den egna tomtens storlek och läge - är för de boendes upplevelse av möjligheter till avskildhet och otvungen grannkontakt. Innan vi redovisar de boendes utsagor skall vi därför visa hur husen är placerade på sina tomter, hur husen är orienterade mot gård respektive gångstig och hur uteplatserna är arrangerade.

Med undantag av hörntomterna delar husen av tomterna i två ungefär lika stora delar. Alla hus har entréer - antingen huvudentré eller groventré - åt både gångväg och gård. Genom att ingen av tomsidorna har en "given" användning har båda sidorna utformats likartat av de boende. På båda sidorna om huset finns exempelvis på de flesta tomterna en uteplats. Av karaktären på uteplatsen att döma kan man dock dra slutsats om vilken sida som används mest och vilken sida som huvudsakligen fungerar som en vacker inramning åt huset. I regel är det så, att tomten mot gården är den mest använda sidan.

HUSENS PLACERING PÅ TOMTEN

Radhusen i S Byåkersbacken är placerade på olika sätt på tomterna. Hörnhusen har bara en liten del av sina tomter mot gårds-sidan så att den största delen av tomten ligger samlad på husets framsida. Husen mitt i raderna är så placerade att de delar tomten i två nästan lika stora delar.

Den vanligaste tomoplaneringen mot gårdssidan är, som framgår av bilderna på denna sida, att man har en låg häck eller mur i tomtragransen, en liten grasmatta och närmast huset en hårdgjord uteplats som inhägnats med ett högt eller oftast halvhögt staket. På detta sätt markerar man en öppenhet mot gården samtidigt som man skapar en avskild vrån. Den avskilda vrån är som framgår av dessa bilder liten och upptar mindre än hälften av tomten på gårdssidan.

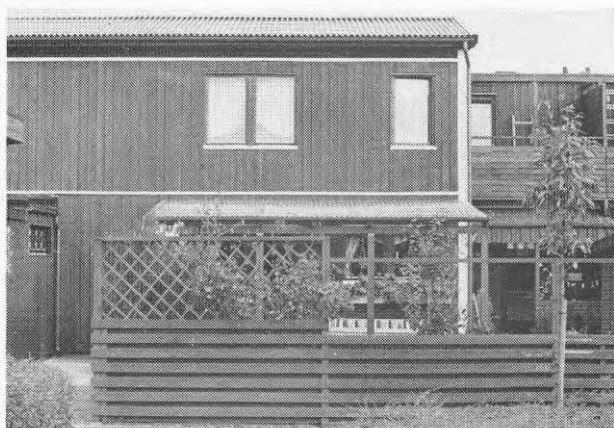
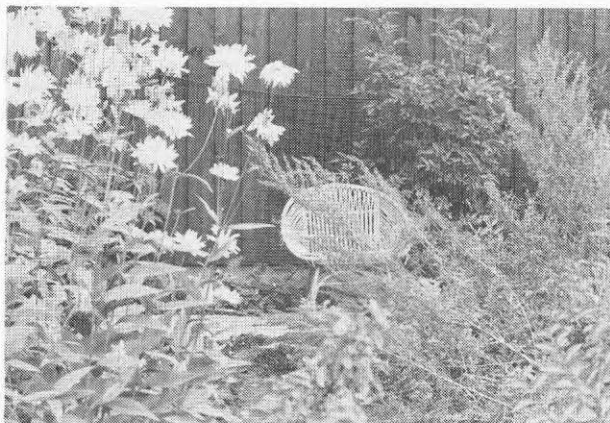

Ett lågt trästaket på en stensockel avgränsar den här tomten från gården. Från uteplatsen har de vuxna god utblick mot vad som händer på gården och det är lätt för barnen att ta sig till och från tomten.

Den här tomtens gräns bildas av den ganska höga stensockel som byggts mot gården. På stensockeln växer en del prydnadsväxter. Det finns också några vintergröna växter på tomten. Bortsett från gräsmattan som måste klippas behöver den här tomten inte mycket skötsel, och detta passar familjen som bor här, eftersom den tillbringar sommaren på landet. När man är hemma under den varma säsongen sitter man på bänken och dricker kaffe. På vintern flyttas bänken ner på gången framför uthuset till höger. Där tjänstgör den som vilobänk för trötta skridskoåkare och som av- och påklädningsbänk. Man spolar nämligen en isbana varje vinter på gården.

Skydd mot insyn med hjälp av växtlighet är inte så vanligt i Södra Byåkersbacken. Växtligheten är i regel låg i området, beroende dels på växtlighetens art, dels på att man håller blommor, buskar och träd nere. Hellre än att använda sig av växter bygger man skydd mot insyn.

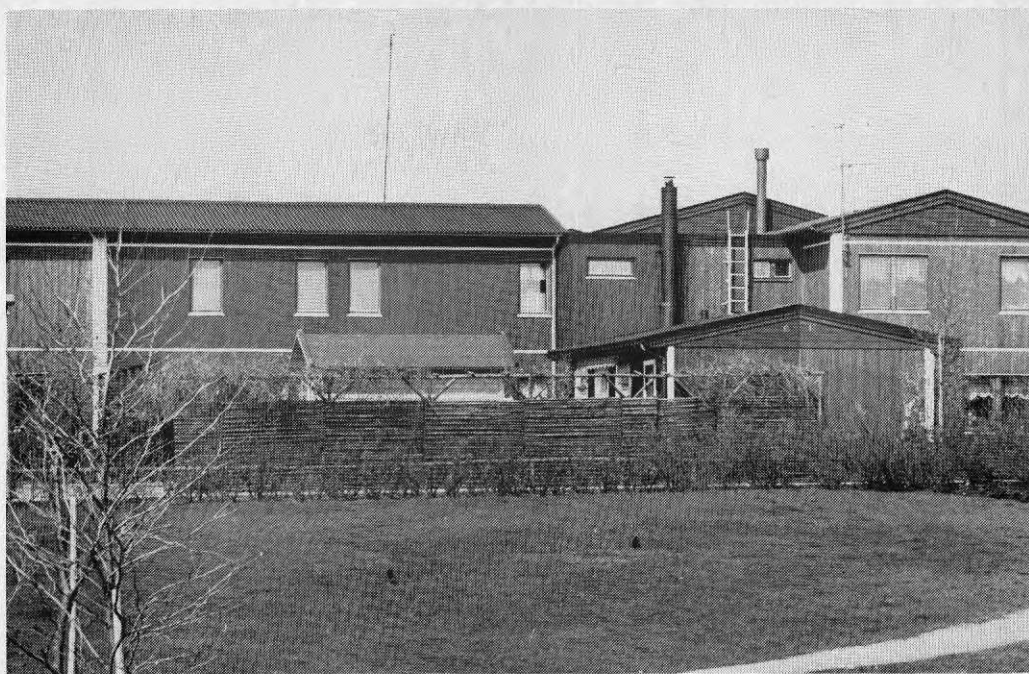

På uteplatserna, som anordnats mot entrésidan, härskar prydlig ordning. Detta gäller såväl möbler som växter. Detta är en mycket mera påkostad sida än gårdssidan. Olika estetiska smaker finns, såsom framgår av bilderna, representerade bland de dekorativa möblemangen för att markera de boendes personliga val. Att ha en påkostad framsida anses ge huset ett extra värde. Insynen är fullständig och här finns inget skydd. Den nakna karaktären mot uteplatserna antyder, att här sitter man inte. Man skulle sitta "som på en scen", om man slog sig ner, säger en intervjuperson. Möblemangens prägel antyder snarare ett symboliskt än praktiskt syfte.

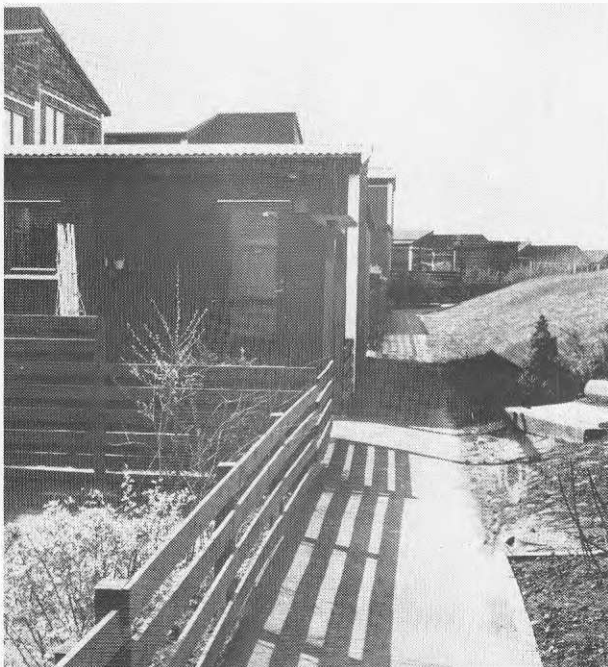

De boende säger att de har problem med att vistas på sina uteplatser, när dessa är belägna mot "fel" väderstreck, har blåsigt läge eller skuggas av hus. För flera tomter gäller att de har sin gårdssida åt öster, medan deras entrésida ligger åt väster. En del byåkersbackenbor med sådana tomter flyttar ut på gården på eftermiddagen för att få eftermiddagssol, medan andra försöker göra en både vacker och praktisk uteplats åt entrésidan. Kravet på att ha en dekorativ entrésida är starkt uttalat hos byåkersbackenborna. Detta framgår både av utseendet av entrésidorna och av vad de intervjuade invånarna själva berättar. Man utsätts av gliringar från grannarna när "fel" slags växter planterats. Köksland och nyttväxter anses inte höra till denna sida, utan här skall stå rosor och vintergröna växter. Kravet på ett prydligt arrangemang kommer därför i konflikt med familjens behov av att ha en uteplats där man kan vistas utan alltför stor hänsyn till den formella ordningen. Oftast väljer därför de boende, oberoende av väderstreck, att vistas på gårdssidan. Det är ju också på gården barnen träffar varandra och leker.

Gårdarna är olika utformade och husens läge i förhållande till varandra olika. Avskildhet är därmed olika lätt att skapa på tomtarna. Där tomten vetter mot en kringbyggd gård är avskildheten i regel begränsad till en liten förbyggd uteplats närmast huset, medan resten av tomten ligger öppen för insyn. Andra hus ligger i rad efter varandra och de boende har inga grannar framför sig. "Gården" här består egentligen inte av något annat än en lekplats mellan två husrader. Det finns exempel på sådana "gårdar" i områdets södra och norra del. Man bor som i ett fristående hus, som de boende uttrycker saken. Detta läge på huset underlättar uppsättande av plank och härmed kan man utnyttja hela tomten "avskilt". Plank finns också mot gångstigar där inte mycket folk passerar. Bilderna på nästa sida visar två höga plank som ger fullständigt insynsskydd på tomten. Staketet på den övre bilden vetter mot en allmän parkmark och planket på den nedre bilden mot en bilupställningsplats. Så höga plank som dessa är emellertid inte vanliga i Byåkersbacken.

Variationen av hägnader är mycket stor inom området. Stolparna, som fanns från början, har ofta byggts på till plank. Det är vanligt med ett högt plank närmast huset och sedan i "trappsteg" längre ut mot gångstigen/gården. Klängväxter har ofta planterats vid planket. De ursprungliga häckarna har ibland behållits, ibland bytts ut mot andra växter eller oftare mot ett lågt staket. Det är vanligare att häckarna sparats mot gatorna än mot gårdarna. Där man bytt ut häcken mot andra växter har man i regel valt en blandad plantering. Både snabbväxande lövfällande buskar med vacker blomning och vintergröna löv- och barrväxter förekommer. En del har emellertid valt en ny enhetlig inramning med thuja eller rosor.

Här har de ursprungliga häckarna i tomtgränsen bevarats. De har hållits låga som på de flesta tomterna i Byåkersbacken. Detta ger god insyn på tomterna.

En intervjuperson säger, att han inte skulle kunna tänka sig att "bli ovän med en granne. Inte när man bor så tätt som man nu gör. Det skulle jag kunna tänka mig om jag hade en stor häck runt omkring min tomt och en stor tomt. Men här måste man vara vän med sin granne". Den här mannen, som tidigare bott i ett höghus inne i stan, säger att han tycker att han nu bor på ett "friare" sätt. "När jag bodde i stan, i ett 16-våningshus, då kände jag ingen. Man visste inte vad det var för folk som man åkte upp med i hissen. Man snackade aldrig med varandra. Det är som om det är tabu att snacka i en hiss. Här känner man i alla fall grannarna". Mannen bor i ett hus med hörntomt och har därför inte grannarna inpå sig. Därför känner han sig fri. Likväl är han nog med att hålla sig väl med sina grannar, för han tycker ändå att han bor ganska tätt.

En annan intervjuperson, en hemmafru, som bor mitt i en rad och har en liten tomt, har haft oturen att råka ut för en störande granne. Hon hör när han spelar musik och detta påminner henne om hur det var att bo i lägenhet. Trots att hon uppskattar vad hon kallar "staketsnacket" och tycker att det är viktigt att känna till sina grannar, menar hon att man har grannarna för tätt inpå sig i Byåkersbacken. Kvinnan tar avstånd från anonymitet och säger: "Har man grannar som bara går in och stänger dörren och säger 'hej', ja, då trivs man inte. Jag vill gärna ha kontakt, man vill gärna se folk, kunna prata då och då". Men hon vill ha möjlighet att välja sina kontakter med grannarna och slippa störas av dem. Hon berättar att det tagit cirka fyra år att få upp så mycket växtlighet på tomten att uteplatsen blivit insynsskyddad. "Jag tycker att det är skönt att de som passerar ens hus inte ser vad man har på bordet, när man sitter och äter. Man är lite ifred när buskarna vuxit upp". Den här kvinnan önskar sig ett "friare" bodesätt. "Om man hade haft råd att bo i ett fristående hus, så hade man sluppit att störas av grannarna. Man hade varit lite friare. När man bor så som vi nu gör, så blir man beroende av grannarna".

För de flesta byåkersbackenborna betyder uteplatsen mycket. Tillgången till en egen täppa är ju den största förändringen för de boende jämfört med tidigare boendeform. Längtan efter att kunna gå direkt från bostaden ut på en gräsmatta eller uteplats har, som framgick i föregående avsnitt, varit ett viktigt motiv för de boende att flytta till Byåkersbacken. Uteplatsens avskildhet betonas som mycket viktig av en kvinna, som har fått "förmånen att bo på ett hörn" och därför inte störs av sina grannar. Kvinnan säger att hon inte aktivt söker någon grannkontakt, men att hon hälsar på folk hon känner igen. Hon är yrkesarbetande och har vänner och bekanta inne i Malmö. Hon tycker att det är mycket viktigt att inte bli påtvingad kontakt eller indragen i umgänge. Fastän hon uppger att hon avsiktligt "begränsar sin kontakt", så har det blivit så att hon och barnen blivit ganska goda vänner med de närmsta grannarna. "Där går jag in och ringer på, om jag vill. Så när de kommer från semestern, då ringer vi på och hör hur de haft det. Det gör jag inte med någon annan". Den här kontakten har vuxit fram efterhand. Det började med att man pratade om planteringen av den gemensamma tomtgränsen och sedan diskuterade grannens planer på utbyggnad.

För en annan kvinna och hennes man är det inte något problem med att bo mitt inne i en husrad. Frun säger att hon gillar att ha folk omkring sig, och mannen berättar om ett livligt umgänge med grannarna på ömse sidor om det egna huset. "Det blir så att man börjar snacka direkt på morgonen, när man kommer ut på uteplatsen och håller på fram till middagen. Vi snackar alltid med varandra, så fort vi kommer ut". Förklaringen till att den här familjen trivs så bra med sina grannar är att man funnit varandra genom barnen. "Sedan ungarna blivit bekanta med varandra så har det blivit på detta sättet". Den här familjen har alltså haft tur att få grannar som man gärna är tillsammans med och som man kommer väl överens med. Familjen känner inget behov av att fysiskt distansera sig från grannarna.

De fysiska förutsättningarna för en god och otvungen grannkontakt kommer intervjupersonerna in på också när det gäller området utanför den egna tomt. En kvinna berättar att hon tänkte sig ute-

miljön som en träffpunkt med grannarna. "Jag tycker inte att det ska behöva vara det här att jag måste bjuda in folk till mig, utan att vi kan träffas därute och prata. Man ska inte behöva sitta inne med dem och prata". Att gården kan fungera så berättar en man om: "Kontakterna vi har härute består i att vi tar en öl ihop. Det börjar med att en går ut och klipper gräsmattan, sen kommer vi andra också. Sen slutar vi inne på gården. Vi står här på gräsmattan bara. Vi står alltid bara och hänger". Som de flesta andra vill den här mannen kunna få vara ifred också. "Jag tycker inte om när grannarna springer och öppnar min dörr och går in. Det vill jag inte. Här är min dörr och här vill jag vara för mig själv". Den här mannen trivs alltså både med att ha grannkontakt och att få vara för sig själv. "Vi har jättekul, vi grabbar, som går ut och gör vårt gårdsarbete, när vi gör det tillsammans". En annan man på en annan gård beskriver just hur gården kan fungera som mötesplatsen för otvungna kontakter i kontrast mot den egna privata bostaden. "Vill man vara ifred så ska man sitta på sin egen uteplats, då är man lite gömd. Vill man träffa folk och ha uppsikt över gungor och förråd, så sätter man sig på bänkarna vid sandlådan".

På flera gårdar anordnade man under de första åren olika slags gårdsfester. Man samlades också vid midsommar och lekte på kvarterslekplatsen. Idag tycks det inte vara lika vanligt med fester på gårdarna, men traditionen att samlas vid en viss tidpunkt har hållit sig kvar på några ställen. På en gård deltar de flesta boende i kräftskivan, som äger rum i augusti. Var och en tar med sig mat och dryck och trädgårdsmöbler och så dukar man långbord på gården. Man tar också med sig släkt och vänner och så erbjuder kräftskivan tillfälle till nya bekantskaper.

En kvinna betonar just att man umgås gårdsvis och man håller sig till sin gård. Om förhållandet till grannarna säger hon, att "man ser sina grannar, men man ser ändå inte". Visst ser man att grannarna är hemma när de sitter och äter kvällsmat, men man står inte och tittar efter det, förklarar hon. Det är grannarna runt gården som man känner igen och umgås med - inte grannarna på andra sidan gångstigen utanför gården. Barnen går sällan från gården och därför stannar man där själv, säger kvinnan. När hon vid något enstaka tillfälle kommit in på andra gårdar har hon känt det som att

hon inte har där att göra. Hon tycker att folk tittar och undrar vad hon gör där. Hon reagerar på samma sätt själv när någon främmande passerar hennes gård. Folk som går förbi hennes hus på entrésidan bryr hon sig däremot inte om.

Flera intervjupersoner ger exempel på hur frivilligt samarbete grannar emellan bygger på positiva sociala kontakter. En man berättar hur det gick till när de boende på hans gård gick samman för att skaffa målarfärg till sina hus. "Det här med att måla, det var väl löst snack först: 'ja, jag får nog måla i sommar'. - 'Ja, det får nog jag också göra, för solen har tagit så hårt'. - Allting är ju så nästan, ska man ha något, så kontakter man först någon. Det är alltid någon som jobbar inom den branschen eller den branschen. Då ordnar man det på det viset. Det fungerar bra faktiskt". Också när det gäller större praktiska angelägenheter som vid tillbyggnader tar man, som framgår i avsnittet om "Den anpassbara bostaden", kontakter på detta informella sätt.

Genom att engagera sig i en tvist med en firma om Byåkersbackens dåliga garageportar och vinna den tvisten blev en man så småningom föreslagen till styrelsen i samfälligheten. För den här mannen har engagemanget för gården och grannarna varit mycket givande. Själv har han aktiverat och entusiasmerat grannarna, och han har utträttat mycket arbete på gården och inom samfällighetsföreningen. På grund av utrymmebrist beslöt sig han och hans familj att flytta från den gård, där de bodde i ett litet hus, till ett något större hus på en annan gård i området. Den första gården är utformad som en traditionell gård med husen samlade i fyrkant, medan den nya gården består av två husrader i vinkel mot varandra. På den "gamla" gården fick han kontakt med folk på gården när han gick ut på sin tomt, men det får han inte på sin nuvarande "gård". Med saknad säger mannen, att "just den här kontaktkänslan var väldigt skön. Går jag ut här så finns ingenting". Familjen har det idag "materieellt bättre" än tidigare, men mannen saknar sammanhållningen och de sociala kontakterna från den första gården så mycket, att han har svårt att bestämma sig för om flyttningen inom området egentligen varit till det bättre. "När vi flyttade till den första gården så flyttade vi dit tillsammans med väldigt många andra. Det gjorde att man svetsades samman med grannarna.

Vi hade väldigt fin sammanhållning därborta. Vi har det fint här också. Vi har skidbacke precis utanför huset och ett större hus, så på så sätt är det bättre. Men samtidigt saknar vi människorna som bodde runtomkring oss därnere." Den här mannen och hans familj vistas fortfarande ofta på sin gamla gård.

Trots att knappast någon av byåkersbackenborna förstått innebörden av principen om en samfällighet och ingen har praktisk erfarenhet från tidigare boende med gemensamhetsanläggning, så finns det hos en del intervjupersoner bestämda föreställningar om sammanhållningen grannarna emellan och lojaliteten mot det gemensamma. Om arbetet på en gård berättar ett par så här: "Andemeningen är ju att man ska träffas och göra saker tillsammans. Vi hade gemensamt att sköta lekplatsen, planteringarna och en sida av garaget. Det var innan vi fick bestämmelsen om det enskilda hushållets skötselansvar. Så samlades vi på gården om våren och hösten och någon gång dessemellan och städade. De som var hemma ställde upp. Vi fick pengar gemensamt till gården och för det byggde vi staketet och satte upp gungorna. Vi fick väldigt mycket för de pengarna. En körde och köpte trä, en annan ordnade däcken och en tredje tog slanor från sitt sommarställe. Vi tog en öl och sen jobbade vi."

Styrelsen för samfällighetsföreningen har upprättat skötselplaner för de enskilda hushållen, därför att det har varit svårt att få folk på gårdarna att spontant ställa upp - grupp känslan har inte utvecklats hos alla och lojaliteten mot det gemensamma inte vuxit fram. När skötselplanerna kom, kände en del byåkersbackenbor detta som ett misslyckande och var besvikna över att idén om gemenskap inte gått att förverkliga. "Det viktiga här, det var ju att vi skulle ha trevligt tillsammans och jobba ihop. Nu gör vi bara våra uppgifter /enligt skötselplanen/ och struntar i att engagera oss i hur det ser ut här på gården. Vi känner inte själva längre något ansvar utan sköter bara vår syssla. Men jag tycker i princip att det är fel att resonera så. Det är inte det som var meningen. Principen var ju att vi skulle göra arbetet tillsammans". Mannens tålamod med sina grannar tog - trots hans stora entusiasm - slut en dag när en granne demonstrativt efter ett enda penseldrag - man höll på att måla garagen - la ner penseln och sa: "Nu har jag

gjort mitt". Den här mannen engagerade sig ett tag mycket för att få samtliga på gården att ställa upp i gårdsarbetet, men blev mycket besviken på att det inte gick. Han konstaterar bittert, att folk inte självmant fullgör sina åligganden. Han hade vid ett tillfälle påpekat för en granne, att det var dennes tur att sköta en uppgift på gården, och detta beklagar han nu, eftersom den tillsägelsen förstörde grannsämjan. "Det är inte samma kontakt längre".

Andra mera försiktiga byåkersbackenbor balanserar sin kritik mot slarviga grannar mot insikten om att man skulle få problem, om man blev ovänner med grannarna. "Det är något jag har lärt mig av en kompis", säger en man, "man ska vara mycket försiktig med sina grannar. Man ska inte umgås för mycket för det första, och för det andra ska man helst undvika att skälla på varandra. Blir man ovän så går det bara inte. Det fungerar sen inte att vara grannar". Den här mannens försiktighet har dock inte medfört att han inte umgås eller pratar med sina grannar. Han tycks vara en utåtvänd och sällskaplig person. Men hans uttalande visar hur svårt - för att inte säga omöjligt - det är att vänskapligt umgås med grannarna och samtidigt - om så skulle behövas - hålla efter dem så att de utför sitt gårdsarbete.

Det finns byåkersbackenbor, som av olika skäl uppvisar en avvärande hållning till sina grannar och till idén om gårdsarbete. Det har också framgått av intervjuerna, att en del av dessa personer försöker hålla sig utanför gårdsarbetet. En intervjuperson, som håller sig utanför gårdsarbetet är en ensamstående man, som tycker att han har för lite fritid och att han inte riktigt passar in bland de andra. Hans dröm är att ha en familj som de flesta andra på gården och en fru som sköter hushållet, så att han kan ägna sig åt trädgården och huset. Han känner sig stressad av sina grannar som har en ordning på tomt, som han inte själv orkar hålla. Han irriteras av att grannarna anmärker på att han inte klipper gräsmattan och på att det kommer vissna blad in till dem från hans tomt. "Nu gräver jag upp mina buskar och planterar vintergrönt. Jag vågar inte något annat". Men mannen plågas också av egna krävande ideal. "Jag är den förste att erkänna att det är snyggt med en snygg trädgård. Typexemplet finns här mitt emot.

Två som är gifta och inte har några barn. Han är mycket händig och har blick för det här med trädgård. De har Oxies snyggaste trädgård". Som tröst konstaterar han, att det faktiskt finns trädgårdar i Byåkersbacken, som ser värre ut än hans.

"Jag tycker om att vara för mig själv. Jag har mitt liv och jag har mitt hus och jag har min trädgård. Då vill jag också vara för mig själv", säger en kvinna, som betonar husägandet särskilt starkt. Den här kvinnan värnar om det egna. Känslan av att äga sin bostad tycks göra hennes nuvarande boendesituation särskilt tillfredsställande för henne. Hon störs därför av det faktum, att villaägandet i Byåkersbacken är förknippat med en inskränkning, nämligen tillhörigheten till samfälligheten. Hon accepterar inte samfällighetstanken och vägrar underordna sig reglerna för gårdsarbetet. Hon säger att hon inte tycker om att göra som andra bestämt. "Jag vill inte att någon skall säga, att nu ska du ut och göra det och det. Det känns som om man har någon över sig. Det är irriterande". Hon framhåller, att hon inte är som de andra utan vill hålla sig på avstånd. "Alla är inte danade efter att vara i klump. Alla tycker inte om att vara en stor hop som gör allt tillsammans. Jag har aldrig tyckt om det". Hennes avvisande attityd till grannarna beror nog inte så mycket på att hon inte skulle kunna tycka om ett visst grannumgänge - hon har träffat sina grannar, t o m varit hemma hos dem - som på att hon befärad att hon genom grannarna eventuellt skulle kunna bli indragen i gårdsarbetet. Hennes föreställningar om att äga ett hus och att självständigt förfoga över sin bostad kommer i konflikt med idén om gemensamhetsanläggning och gårdsarbete.

Sammanfattning

I intervjuerna framkommer det, att för trivseln med boendesituationen i Byåkersbacken är förhållandet till grannarna mycket viktigt. I jämförelse med tidigare lägenhetsboende har intervjupersonerna fått mycket mera kontakt med sina grannar. Att denna kontakt på grund av den täta boendeformen ibland blivit påträngande, t ex när grannarna stör, upplever en del byåkersbackenbor som en stor besvikelse och missräkning. Man har flyttat till ett eget hus för att känna sig friare än vad man gjort i tidigare hyreshus, men en del intervjupersoner menar alltså, att de i Byåkersbacken inte

känner den friheten. En kvinna tycker att boendeformen i Byåkersbacken snarare är ett mellanting mellan radhus och lägenhet än ett småhus såsom hon föreställer sig det. Denna kvinna "bor tätt". Som framgått av detta avsnitt är emellertid de fysiska förhållandena för husen i Byåkersbacken mycket skiftande. Tomternas storlek och särskilt deras läge har stor betydelse för intervjupersonernas upplevelse av sin boendesituation. En del intervjupersoner säger att de tycker att de bor som i ett fristående hus.

Det är också stor skillnad mellan de boendes medvetenhet om vad som är viktigt för dem för att trivas med sitt boende. En del har flyttat till Byåkersbacken utan att tänka efter hur väl de skulle kunna komma att trivas där, medan andra noga funderat på detta. För en del betyder själva boendeformen mer än för andra. En kvinna, som har valt sitt hus i Byåkersbacken av ekonomiska skäl, säger att henne "spelar det strängt taget ingen roll var jag bor". Hon tycker alltså att hon har lätt att anpassa sig på de flesta ställen, och det har hon gjort i Byåkersbacken också. En man som är känslig för själva boendeformen och medveten om detta, säger att om han inte hade kunnat välja bland husen och fått ett som inte låg inne i en rad, så hade han inte flyttat till Byåkersbacken, hur frestande låg kontantinsatsen än var. Han trivs också bra i Byåkersbacken och säger sig vara mycket nöjd med sitt val av hus. Mannen känner att han har valmöjlighet i sitt umgänge med sina grannar. Så som han nu bor har han möjlighet att dra sig tillbaka på sin tomt, när han önskar vara för sig själv, och denna möjlighet värderar han högt, liksom möjligheten till kontakt och umgänge.

Frivilligheten i umgänget med grannarna är alltså viktig för de boendes trivsel. Förutom upplevelsen av fysiska hinder för valmöjlighet till kontakt utgör, som vi sett, tvånget att utföra gårdsarbete för en del intervjupersoner en stor inskränkning i deras upplevelse av frihet och oberoende och påverkar negativt deras förhållande till grannarna.

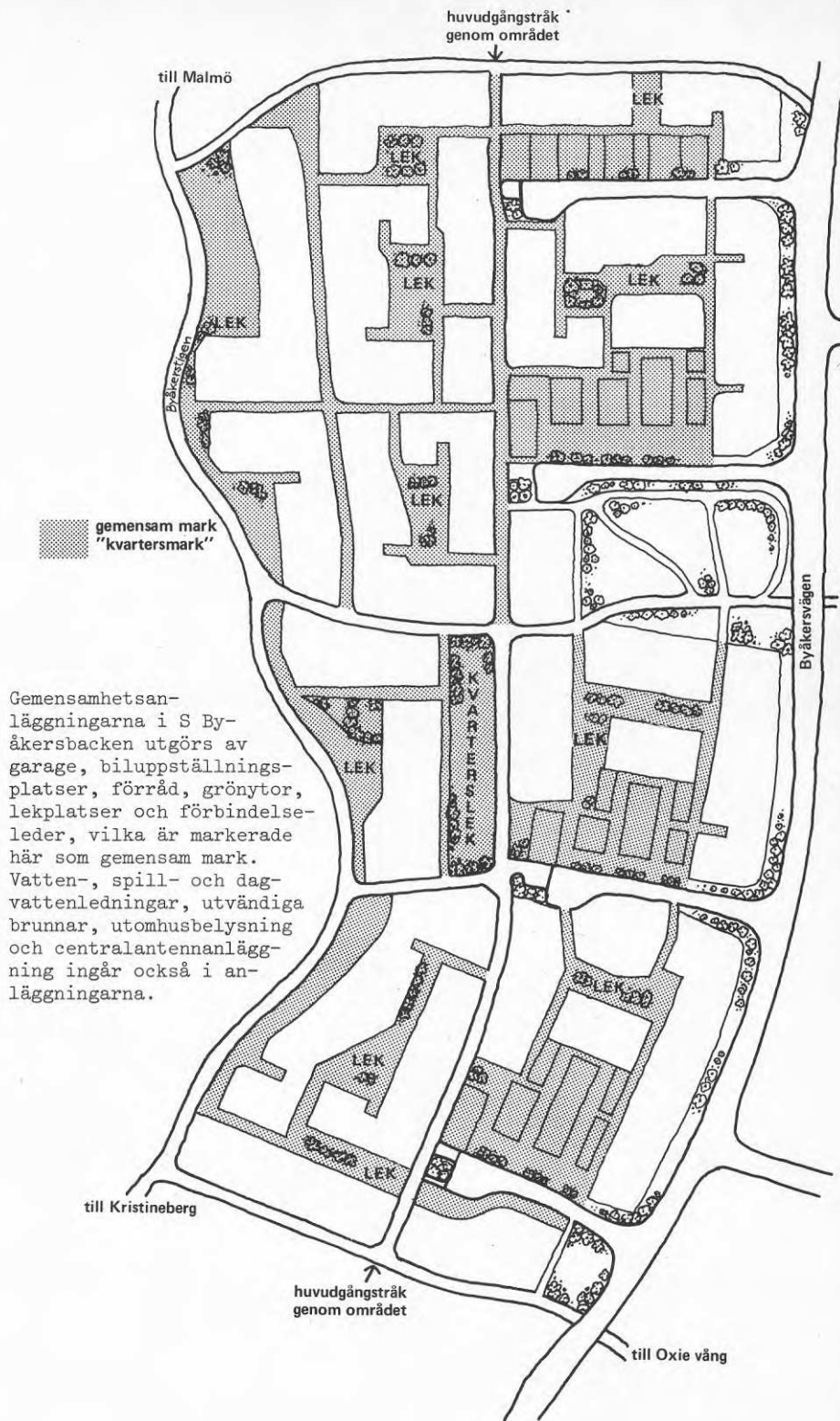
GEMENSAMHETSANLÄGGNINGARNA I SÖDRA BYÅKERSBACKEN

De 214 fastigheterna i Södra Byåkersbacken bildar tillsammans en samfällighet. För att tillgodose behov som är gemensamma för fastigheterna har inrättats följande anläggningar: förbindelseleder, grönytor, lekplatser, lekhus, radgarage och förråd, biluppställningsplatser samt tillfartsvägar till dessa, vatten-, spill- och dagvattenledningar, utvändiga brunnar, utomhusbelysning samt centralantennanläggning.

Förvaltningen av anläggningarna sker genom en samfällighetsförening enligt lagen om förvaltning av samfälligheter (SFL) från 1974. Samfällighetsföreningen i Byåkersbacken bildades vid en förrättning före inflyttningen 1976 och en styrelse utsågs av hussäljaren bland husköparna.

Kostnaderna för anläggningarnas utförande och drift fördelas mellan de deltagande fastigheterna efter lika andelstal (1/214). Kostnaderna för vattenförbrukningen uttas dock i form av avgifter. Avgifterna för fastigheterna beräknas som avläst vattenförbrukning i varje fastighet x kommunala utdebiteringen per m³. Avgiften till samfällighetsföreningen år 1982 är 675 kr.

Styrelsen består av 5 ordinarie medlemmar och 3 suppleanter. Alla 8 är aktiva i arbetet inom föreningen med olika uppgifter. Medlemmarna väljs på två år. Stämman sammanträder en gång om året. Kvartersombuden från de 12 gårdarna kallas till sammanträde med styrelsen fyra gånger per år i samband med ombudens redovisning av vattenavläsningen. Då presenterar styrelsen sitt pågående arbete i föreningen och eventuella problem med skötseln av gemensamhetsanläggningarna. Denna information för kvartersombuden vidare till övriga byåkersbackenbor på möten på respektive gårdar.

RÄTTVISA OCH LOJALITET. PROBLEM MED ARBETET I SAMFÄLLIGHETEN

Den första årsstämman i samfällighetsföreningen bestämde, att arbetet med gemensamhetsanläggningarna skulle utföras av de boende själva. Detta beslut fattades sedan man tagit reda på vad det skulle kosta att lägga ut skötseln av anläggningarna på entreprenad. Precis som själva idén med samfälligheten har sin grund i ekonomiska överväganden - från kommunens, inte de boendes, sida - så hade årsstämmans beslut en ekonomisk motivering. De boende var emellertid inte beredda på att de själva skulle utföra ett arbete i sitt bostadsområde, och den första styrelsen gjorde inte detta ordentligt klart för byåkersbackenborna. De flesta av dem hade tidigare bott i lägenheter med hyresrätt och var vana vid service från hyresvärderna. De hade inte heller någon insikt i vad en samfällighet är. Genom att inte bara styrelsen utan även tidigare husförsäljaren, Malmö kommuns tjänstemän och projekterande arkitekter betonade gårdsarbetets socialt samlande karaktär framför dess ekonomiskt nödvändiga och praktiska, fick byåkersbackenborna den felaktiga uppfattningen, att gårdsarbetet var något de kunde utföra om de hade lust. Härigenom uppkom en rad konflikter mellan de boende, som skall skildras i det följande.

En medlem i den första styrelsen berättar, att styrelsen ansåg att området var för stort för gemensam skötsel och därför delades området in i 12 kvarter eller gårdar. Varje gård tilldelades ett antal arbetsuppgifter. Dessa arbetsuppgifter fördelades inte vidare till varje hus, utan styrelsen förutsatte att de boende "som vuxna människor" skulle kunna göra upp om detta och ta var sin del. Styrelsen trodde att det "sociala trycket" skulle göra att de boende kände ett ansvar gentemot sina grannar att ställa upp för gårdsarbetet. Men grannarna var ju okända för varandra från början och många byåkersbackenbor intog en försiktigt avvaktande attityd gentemot sina nya grannar. I stället för att riskera att grannsämjan skulle bli dålig utförde man själv det

arbete, som grannarna också skulle ha hjälpt till med. Man tyckte att det var svårt att säga till. "Det är känsligt, sånt där. Jag försökte lite fint antyda att grannarna borde skotta bort sin snö, men det var inte alltid de begrep det." En annan intervjuperson berättar, att han faktiskt en gång sagt till sina grannar om gårdsarbetet, vilket fick som följd att grannsämjan förstördes.

Idén om frivillighet i gårdsarbetet har uppfattats på olika sätt av byåkersbackenborna. De byåkersbackenbor, som inte själva varit tilltalade av att behöva utföra arbete på gården, har sagt att de överlåter gärna detta arbete till dem som är roade av det. "Det finns en del människor som tycker att det är roligt och som känner sig stolta över att göra jobbet. De kan ju få göra det". Så säger en man som menar sig vara "en sån som absolut inte går på möten". Han anser att det finns "så många duktiga som klarar det och som har tid". Den här mannen är emot tanken att dela med andra. Han tycker att det exempelvis vore bättre att ha en gångstig mellan sig och grannen, så att man slapp "diskutera" så mycket med sina grannar. "Det var ett hemskt diskuterande, innan vi fick upp häcken till granntomten och blev överens. Någon får ju alltid ge efter. Hela tiden blev det så att vi skulle vara överens om det och överens om detta". Anledningen till att han vill vara för sig själv är, att "alla människor är inte likadana. Det är inte alla som kan bo i en kibbutz. Det känns som om man bodde i en sån när de kommer och jagar ut en till att göra saker. Det är inte alltid det passar alla människor samma dag. Vi lever helt olika liv". En annan intervjuperson säger, att "Vi visste ju om att det var en samfällighet, men när man flyttar till ett hus så är det ju för att man vill vara ifred". Inte heller den här byåkersbackenbon gillar att underkasta sig något gårdsarbete. "Här är rosenbuskar som behöver klippas. Det är inte så mycket arbete. Det är bara det att kanske måste man göra det när man inte har lust eller mycket att göra med sitt eget".

Frivillighet har av andra anammats med stor entusiasm och väckt till liv drömmar om mänsklig gemenskap och samförstånd. En man säger, att "man hade ju en viss dröm". Han är djupt besviken på att grannarna inte ställer upp. Liksom så många andra blandar han ihop gemenskap i gemensamhetsanläggning med gemenskap. "Folk vet lika lite som jag vad gemenskap är, gemensamhetsförening". De intervjupersoner, som talar varmt för gemenskap, ser ett stort värde i samvaro under enkla former. "Det är roligare att stå och hacka vid sidan om en granne än att vara och en har sin tilldelade plätt och att det finns en uppdelning som anger att 'här ska du vara och där du'."

Till följd av att inte alla byåkersbackenbor har ställt upp såsom de borde är en del mera belastade av arbetet på gården än de skulle ha varit om de bara utfört sin egen del. Men de som klagar över "orättvist" mycket arbete tycks snarare vara de som är emot principen om att man ska utföra gårdsarbete. Man klagat ex över att ha en lång tomtgräns som skall skottas på vintern. Man klagat också över oturen att ha blivit tilldelad skottning framför de gemensamma garagen, när det råkat snöa väldigt mycket. De byåkersbackenbor, som ser gårdsarbetet som en självklar plikt, visar både en större ekonomisk realism i sitt resonemang kring gårdsarbetet och ett personligt engagemang för gården än de, som håller sig undan gårdsarbetet. Dessa säger att de gärna betaltade någon som gjorde jobbet åt dem, men de tycks inte ha klart för sig vad detta skulle kosta. Andra ser det som en fördel att man kan spara pengar genom att göra arbetet själv. "Vi tycker att idén är bra med egen skötsel av anläggningarna. Det är så lite som ska göras och det görs så lätt". Skyldigheten att ställa upp betonas av en annan intervjuperson. "När vi nu bor i ett sånt här område och kommunen har beslutat att det ska vara en sån här förening i detta området, då får man ju hjälpa till på det sätt man kan. Det är ju till allas trivsel. För vi har inte råd att anlita folk att göra det åt oss". Dessa byåkersbackenbor tycker att skötselplanen är utmärkt. Skötselplanen upprättades sedan stämman 1981 beslutat tilldela varje hus bestämda uppgifter i gårdsarbetet. I planen är markerat var snöskottning skall ske och vilka rabatter som huset

i fråga har i uppdrag att vårda. "Efter det att vi fått planen så vet man vilka som ska göra vad och man kan se vem det är som inte sköter sitt jobb". Att se gården som delvis ens egen och ta det ansvar som åvilar en som boende på gården innebär, att man inte gör så stor åtskillnad mellan det egna och det gemensamma. "Klippa en gräsmatta kan man göra när man är ute med sin egen klippare. Gå och klippa buskarna, ja, det gör man ju med sina egna buskar. Då kan man också ta saxen och klippa de gemensamma buskarna". Den här kvinnan berättar att hennes man själv driver upp blomsterplantor till den egna trädgården och att det alltid blir plantor över. Dessa blomsterplantor sätter han ut i planteringen på gården, som annars bara består av buskar.

Rättviseproblem dyker upp i alla möjliga sammanhang. En intervjuperson, som själv tycker att idén med samfälligheten är god och beklagar att den inte fungerar i Byåkersbacken, berättar om betydelsen av grannarnas engagemang i gårdsarbetet för ens eget engagemang. "Visar några inget intresse så mister ju andra det intresse de hade från början. 'För om grannen inte gör sitt arbete, varför ska jag då göra mitt?'" Snöskottningen om vintern har gett upphov till många kontroverser. Man har därför flera gånger på vissa gårdar diskuterat förslaget att anlita någon som tog hand om skottningen. I dessa diskussioner har fördelningen av kostnaden kommit upp. "Låt oss säga att det skulle kosta 10 000 kr för hela gården. Ska alla betala lika stor del? Är det rätt? En del har ju stora hörntomter och mycket att skotta, medan andra har lite att skotta. Ska de som har en liten yta att skotta betala lika mycket som de som har en stor yta?" Samma problem gäller också andra förhållanden. Man skulle vilja ha en vattenpost vid biluppställningsplatserna, men hur skall vattenavgiften fördelas mellan dem som använder mycket och dem som använder lite vatten?

De boendes motvilja mot att bidra med eget arbete eller att betala för något man inte själv har omedelbar eller full nytta av kom till klart uttryck i de diskussioner man hade om den stora lekplatsen mitt i området. Vid inflyttningen var kvarterslekplatsen inte helt färdig, utan det fordrades ett visst arbete för att få i

ordning planteringar och bollplan. Det var svårt att få byåkersbackenborna att ställa upp med skötseln av lekplatsen och det blev en konflikt mellan olika byåkersbackenbor när man skulle besluta om upprustningen av lekplatsen. Det uppstod stridigheter mellan dem som bodde nära lekplatsen och dem som bodde längre bort. De som bodde nära lekplatsen lade fram ett förslag till upprustning, som de boende gick emot som bodde längre ifrån lekplatsen. Anledningen var att dessa ville ha ett så billigt förslag som möjligt, eftersom de tyckte att de själva inte hade någon nytta av lekplatsen, utan att den främst utnyttjades av dem som bodde nära den. De som bodde intill lekplatsen föreslog faktiskt att lekplatsen skulle betraktas som deras gård och att de skulle frigöras från bindningen till andra gårdar enligt tidigare indelning. Men detta förslag avvisades med hänsyn till att det inte gick att ändra anläggningsbeslutet, enligt vilket lekplatsen gäller som allmän för hela området. Det hade ju också blivit mycket mera kostsamt för de boende intill lekplatsen att själva stå för hela upprustningskostnaden, ca 30 000 kr, än att dela med övriga byåkersbackenbor. Sedan styrelsen gjort klart för samtliga byåkersbackenbor att de pga anläggningsbeslutet för gemensamhetsanläggningarna var tvungna att bidra ekonomiskt till lekplatsens upprustning och styrelsen gått runt till samtliga gårdar och presenterat olika förslag till upprustning med kostnadsberäkningar, fattade stämman ett enhälligt beslut om upprustningen av lekplatsen. Lekplatsen rustades därefter upp och den har blivit försedd med olika slags lekredskap. Den tycks fungera tillfredsställande idag. När konflikten kring lekplatsen lösts hade byåkersbackenbornas insikt i konsekvenserna av att bo i en samfällighet ökat väsentligt. Man hade tvingats sätta sig in i samfällighetsföreningens uppgifter, befogenheter och skyldigheter. Problemet med att få folk att ställa upp och arbeta med "allmänna uppgifter" - skötsel och underhåll av garage, stuprännor, träd längs gångstigarna mm - kvarstår emellertid. "Det är inte en människa som är intresserad", fastslå en tidigare styrelsemedlem.

Att byåkersbackenborna ställer höga krav på service och tjänster tycker samtliga intervjuade medlemmar i den nuvarande och tidigare styrelser. Under en av de snörika vintrarna skottade man samman snön på två biluppställningsplatser och lät den ligga kvar. Detta

väckte protester, eftersom folk parkerar sina bilar där och inte gärna kör in dem i garaget. Man krävde att snön skulle fraktas bort. Men styrelsen ansåg det omöjligt att taxera ut en extra avgift för att betala lastbilar som körde bort snön därför att folk redan klagat på att avgiften är för hög, och därför att det ibland dessutom är svårt att få in avgiften i tid. Byåkersbackenborna vill alltså ha service, men inte betala för den. De föreställer sig att årsavgiften på drygt 600 kr skulle kunna täcka de tjänster de vill ha utförda och de tycks mena, att styrelsemedlemmarna personligen skall bidra med sådana tjänster. När styrelsen en vinter hade köpt hem salt och satt ut säckar för de boende att komma och hämta var det nästan ingen som gjorde detta, trots att styrelsen skickat ut ett meddelande om säckarna.

Avläsningen av vattenförbrukningen hos samtliga hushåll är ett omfattande arbete. Denna avläsning sker fyra gånger om året och resultatet stäms av mot de stora kommunala mätarna i området. Sedan debiterar styrelsen hushållen efter deras förbrukning. Detta oavlönade arbete utförs av styrelsen och kontaktombuden, sedan de boende protesterat mot att betala en avgift till en bank för att sköta debiteringen och sedan det visat sig, att de boende i vissa fall inte fyllt i korrekta uppgifter från sina vattenmätare. Idag är vattenmätarna plomberade av styrelsen.

Få byåkersbackenbor tycker att idén med samfällighet är god och ingen tycker att det fungerar bra i Byåkersbacken. En del förordar det traditionella helt privata villaägandet, medan andra tycker att det vore bra om husen hade varit organiserade i en eller flera bostadsrättsföreningar. Man tycker att samfälligheten är för stor. Man känner inte att man har något gemensamt med hela området. Några tycker att samfälligheten skulle ha varit hälften så stor och att gården skulle haft egen beslutanderätt över sådant som gäller just gårdarna och deras skötsel. Av intervjuerna framgår tydligt, att folk vet mycket lite eller ingenting om människor som bor långt bort från dem själva i området - såvida man inte är bekant med dem av andra än boendeskal - och man går inte runt så mycket i området. Som upplevelseenhet är gården tydligen lagom, men området för stort.

En f d styrelsemedlem slår fast, att "man ska lägga så små ytor som möjligt i en samfällighet. Man hade räknat med att folk skulle

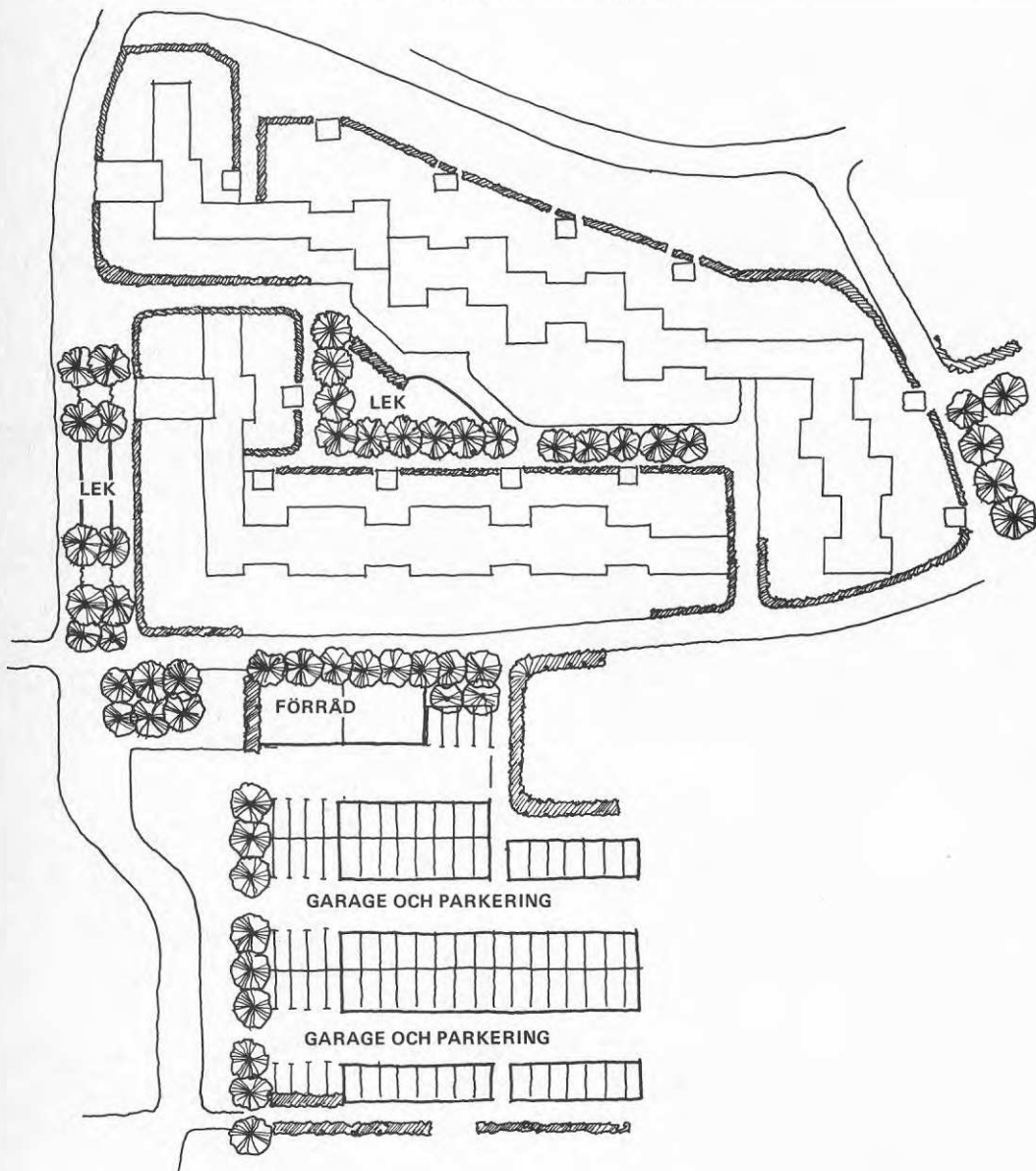
ställa upp på ett helt annat sätt än vad som skedde i verkligheten". En annan styrelsemedlem förespråkar också en begränsning av samfällda uppgifter. "En samfällighet ska flyta, den ska skötas, men man ska inte bygga till saker. Det finns ju lampor att byta, gräs att klippa och målningsarbete att utföra. Så blir det lugnast och skönast för alla som bor här". Hon konstaterar med en viktig reservation, att "det är väldigt enkelt egentligen, det här med en samfällighet, om folk bara kunde enas".

Som framgått ovan var tron på frivillighet i gårdsarbetet orealistisk. I den livliga debatten kring lekplatsen uppenbarades detta misstag med stor klarhet. Styrelsens sätt att lösa stridigheterna mellan de boende och uppnå enighet i beslutet om lekplatsen var just att tvinga dem att ta ställning och stå vid sina ställningstaganden. Så här berättar dåvarande ordföranden: "När man jobbar i en styrelse i ett sånt här område så får man räkna med att det finns väldigt många människor, som har olika åsikter och som inte är villiga att ställa upp ideellt och jobba själva, men som är glada för att kritisera andra. Därför måste man försöka dra in dem i beslut som de berörs av. Skickar man t ex ut ett meddelande om, att nu ska vi ha ett viktigt möte, eller gör en förfrågan och får dåligt gensvar, så måste man ta kontakt igen. Man måste få ett svar så att man har sina beslut väl förankrade hos medlemmarna".

Sammanfattning

Byåkersbackenborna har inte från början vetat vad en samfällighet är och de har inte heller satt sig in i detta vid husköpet. Som påpekats ovan har det viktigaste för dem varit att de kunnat köpa ett hus. De har varit inriktade på sin egen bostad men inte på det gemensamma utanför den. Arbetet med samfällighetens anläggningar har inte fungerat tillfredsställande i Byåkersbacken. Gång på gång har styrelsen föreslagit stämman att man skulle lämna ut arbetet på entreprenad till någon firma, men detta förslag har inte vunnit gehör därför att kostnaden skulle bli för stor. Intervjuade styrelsemedlemmar berättar att man har hoppats på att byåkersbackenborna efter sådana diskussioner i stämman skulle komma att fullgöra sina skyldigheter gentemot samfällighetsföreningen bättre än tidigare, men denna förhoppning har inte slagit in.

En s k skötselplan har upprättats för Södra Byåkersbacken, där det markerats vad som ankommer på varje hus att sköta av gemensamhetsanläggningarna. Förutom lampbyten och snöskottning utgörs gårdsarbetet av vård av planteringar och underhåll av garage, förråd och lekredskap. Styrelsen skall också ha översyn av ledningar och centralantenn. Skötselplanen är en karta över bostadsområdet, på vilket styrelsen markerar husens skötseluppgifter. Här nedan ett exempel från en av gårdarna i området.

DEN ANPASSBARA BOSTADEN

Byåkersbackenborna uppger att deras utnyttjande av möjligheten att bygga till och om sina hus beror på familjens ekonomiska situation, behov av utrymme och husets och tomtens storlek, erfarenhet av och intresse för praktiskt arbete med hus samt tillgång till sakkunnig hjälp.

Om- och tillbyggnaderna blir kostsamma, om man inte själv kan utföra något av arbetet. I Byåkersbacken finns yrkesmän som är väl insatta i olika sidor av byggnadsarbete. Och flera byåkersbackenbor känner från sina arbetsplatser väl till hur sådant arbete skall utföras och har arbetskamrater som de kan byta tjänster med. Härigenom begränsar de ju väsentligt sina utgifter och behöver bara bekosta materialet till utbyggnaden. Också kostnads-skäl har de angett som motiv till att de inte anlitat arkitekt för att upprätta byggnadslovhandlingar utan antingen ritat själva eller kopierat någon grannes handlingar.

En del byåkersbackenbor, som inte har byggt ut, säger att de inte tycker att det är någon idé att bygga ut. De vill hellre flytta till ett större hus när de får råd än bygga ut sitt nuvarande, därför att de inte tycker att utbyggnadsmöjligheterna är särskilt stora, att tomten är liten från början och att det inte är ekonomiskt fördelaktigt att satsa pengar på en utbyggnad. I en del familjer har förbättringarna man uppnått genom tillbyggnaderna ändå inte kunnat tillfredsställa viktiga behov. En trebarnsmamma undrar om husen verkligen är tänkta för större barnfamiljer och hon önskar sig en rymlig gammaldags villa med källare och stor tomt. Hon och hennes man har gjort en omfattande ombyggnad så att de fått ett större vardagsrum och ett nytt sovrum. I en annan familj, där storleken på huset är tillfredsställande men läget på huset med mycket blåst och lite sol dåligt, har tillbyggnaden ökat trivseln inne i huset, men också dessa byåkersbackenbor önskar sig egentligen en annan bostad. Genom arbetet med om- och tillbyggnader av husen har emellertid dessa familjer och andra

intervjuade byåkersbackenbor stimulerats att tänka över hur de själva bäst kan göra för att trivas i sin bostad och denna stimulans och själva det praktiska arbetet med att bygga om bostaden tycks ha varit mycket tillfredsställande. Genom arbetet med bostaden har de kommit att inta en aktiv hållning till sitt boende och präglat sin bostad på ett personligt sätt, som de inte varit vana vid tidigare.

Alla intervjupersonerna tycker att möjligheterna att bygga till bostaden är utmärkt, även om en del också tycker att vissa behov är så allmängiltiga i Byåkersbacken - t ex behovet av större förråd - att de borde ha varit tillfredsställda från början. I det följande ges en ingående beskrivning av hur några byåkersbackenbor byggt om sin bostad, varför de satte igång med ombyggnaden, hur den genomfördes och vad de anser om resultatet.

Varför gjordes ombyggnaden?

I en av hustyperna har vardagsrummet placerats en trappa upp. Denna anordning har passat flera byåkersbackenbors sätt att leva, medan den av andra familjer inte uppfattats som lika lämplig. En kvinna berättar, att eftersom TV:n placerats i vardagsrummet fick barnen sitta och titta på barnprogram ensamma, medan hon själv arbetade i köket på bottenvåningen. Kvinnan kunde därför inte följa med i programmen och prata med sina barn om vad de såg. Hon tyckte att hon hade dålig kontakt med barnen på detta sätt. En annan konsekvens av vardagsrummets placering var att det fanns sovrum på bottenplanet. Eftersom barnen i familjen är små och föräldrarna snabbt ville kunna komma till dem när de vaknar på natten, så sov alla tillsammans i vardagsrummet en trappa upp. Med den nuvarande ombyggnaden har man samlat alla sovrummen en trappa upp och man har fått ett stort vardagsrum i anslutning till köket på bottenvåningen.

Samma slags ombyggnad har gjorts av en familj, som uppfattade andra nackdelar med vardagsrummets placering en trappa upp. En rullstolsbunden nära släkting som ofta kommer på besök hade stora svårigheter att ta sig uppför trappan. Ett annat problem med vardagsrummets placering enligt den här familjen var, att när man hade fest så blev sällskapet i regel delat, då några stannade kvar i köket efter middagen medan andra gick en trappa upp. På detta sätt tappade man kontakt med varandra.

Bristen på tillräckligt stora förråd har som ovan framhållits samtliga byåkersbackenbor klagat på. Efter det att kommunen gett tillstånd att förändra förrådets funktion till att omfatta även bostadsändamål byggde många ut sina förråd och byggde samman dem med bostadshuset. I en familj gjorde man så att grovköket byggdes ut och sedan inredde man ett kombinerat arbets- och gästrum med dusch i nybyggnaden, som också omfattade ett ganska stort förråd med separat ingång. I förrådet förvarar familjen sina hobbyredskap och här har också mannen sin snickar- och arbetsbänk. Frun i familjen arbetar i det kombinerade arbets- och gästrummet. Samma slags utbyggnad håller en familj på med som vill ha en stor tvättstuga med plats för mangel. I det utbyggda förrådet skall man bl a förvara trädgårdsmöbler som nu får stoppas undan på olika ställen i bostaden och ställas i det kalla och fuktiga garaget en bit från tomten.

I en annan familj med flera barn i olika åldrar har det utbyggda förrådet huvudsakligen präglats av barnens behov av lekplats, läs- och myshörnor och uppställning av leksaker, cyklar mm. Ett stort allrum har alltså skapats för barnen, där deras ordning tillåts härska och där de inte stör andra aktiviteter i huset. Också hänsyn till barnen har varit drivkraften i en familj, som genomför en mycket omfattande om- och tillbyggnad. Man tyckte att sovrummen på $6,9\text{m}^2$ var för små för barnen och gjorde därför två ganska stora sovrum av de befintliga tre sovrummen. Föräldrarna har fått ett sovrum en trappa ned i en utbyggnad, som också omfattar en utvidgning av vardagsrummet. Här skall mannen ha sin ateljé, när utbyggnaden blivit klar. Frun får en vävstuga i det utbyggda förrådet, där man också håller på att inrätta ett större grovkök. Eftersom huset kändes kallt och mörkt har man tagit upp fönster åt söder och väster. En liknande sammanslagning av sovrummen har gjorts i en familj, där pojken nu har fått ett mycket stort sov- och lektrum. Dessutom har han och pappan ett hobbyrum, där de bygger bilmodeller och kör med bilar på elektrisk bana. Här har frun sin mangel och här finns också fritidsutrustning och en cykel, som inte får rum i förrådet. Mannen i familjen har gjort en hel del andra förändringar i huset - han har bytt ut köksutrustningen, satt upp vägg och dörr mellan kök och vardagsrum, monterat en

väggpanel. Han har också gjort en utbyggnad som blivit ett kombinerat läs- och skrivrum och gästrum för övernattande föräldrar.

Av de här givna exemplen på genomförda och pågående om- och tillbyggnader av husen i Södra Byåkersbacken framgår, att tillbyggnaderna är gjorda för att tillfredsställa ett behov av utrymme där man kan förvara saker som inte alltid är i bruk och där man kan syssla med hobbybetonad verksamhet. I ombyggnadsarbetet har man också ändrat husen så att de passar just den egna familjens storlek, behov av luft och ljus och önskan om närhet men även avskildhet mellan rum. Husen har också i viss mån utsmyckats på ett personligt sätt i samband med utbyggnaden.

Organisationen av ut- och ombyggnaderna

De intervjuade byåkersbackenborna har mycket olika tidigare erfarenheter med husarbete. Som ovan nämnts finns det män som i sitt dagliga arbete sysslar med olika former av byggnadsarbete och som besitter stora praktiska kunskaper om underhåll och uppförande av hus. Det finns män som varken kan eller vill göra mer än det nödvändigaste med sitt hus och som anlitat hjälp för ombyggnadsarbetet. De flesta männen tycks dock vara inriktade på att göra en del själva av det praktiska arbetet med ombyggnaden i regel med hjälp av arbetskamrater eller släktingar. I regel deltar inte kvinnorna i det tyngsta byggnadsarbetet, men de hjälper till i arbetet och är aktiva och ibland pådrivande när det gäller planeringen av om- och tillbyggnaden. I ett fall har kvinnan ritat samtliga handlingar själv och ensam haft hand om kontakterna med berörda myndighetspersoner.

Vid organisationen av ombyggnadsarbetet har, som framgår nedan, kontakterna mellan byåkersbackenborna betytt mycket. Innan man själv har satt igång med att planera arbetet har man gått runt i området och tittat på utbyggnader som liknar vad man själv tänker göra. Man har stannat till vid pågående byggnadsarbete och hört sig för om arbetet och man har blivit inbjuden att komma och se resultatet från insidan. De tidigast utförda ombyggnadsarbetena tycks ha haft stor betydelse för de efterkommande att döma av hur ofta intervjupersonerna nämner dessa i beskrivningen av hur de själva sedan valt att gå tillväga. Man har också samrått med sina grannar om utbyggnadsidéer och i flera fall har grannar gjort lika-

dana eller likartade utbyggnader samtidigt. Samarbetet har ibland omfattat gemensam planering och byggnadslovsansökan, ibland även själva det praktiska arbetet. Man har också köpt tjänster av byåkersbackenbor som bl a är yrkesmässiga målare och elektriker och rittekniskt förfarna byåkersbackenbor har mot ersättning upprättat byggnadslovshandlingar åt andra byåkersbackenbor. Det har sålunda utvecklats ett nät av kontakter mellan de boende för köp och byte av tjänster för ombyggnadsarbete.

På en gård gjordes samtidigt sex utbyggnader efter det att kommunen gett dispensen med förrådens sammanbyggande med bostadshusen. En man, som till yrket är ingenjör och van att upprätta tekniska rithandlingar, utförde byggnadslovshandlingarna för samtliga sex hus. Byggnadsarbetet gjordes i två fall av männen själva, ingenjören och hans granne, en elektriker, medan de andra hushållen skaffade sig hjälp med detta. En familj anlätade en bekant, två familjer valde samme byggmästare och en familj anlätade en byggmästare för sig själv.

Ingenjören och elektrikern, som blivit goda vänner genom att barnen lekte tillsammans på gården, genomförde ombyggnadsarbetet tillsammans. Vid upprättande av byggnadslovshandlingarna följde de Hultsfredhus' ritningar efter det att ingenjören informerat sig vid byggnadslovsbyrån om kraven på handlingarna. Man skaffade detaljritningar för konstruktionerna och en god vän till ingenjören, en arkitekt, hjälpte denne med en konstruktionsberäkning för en vägg och en balk. Elektrikern, som är väl orienterad i byggnadsmaterialbranschen, gjorde en förteckning över material som behövdes för ombyggnaderna och skaffade prisuppgifter på materialet. De tog samtidigt ut en lång semester så att de skulle kunna hjälpa varandra med arbetet. Grunden gjorde de tillsammans och elektrikern gjorde bådas elinstallationer. I övrigt arbetade var och en för sig. Elektrikern hade redan vid inflyttningen varit inriktad på att börja bygga om sitt hus, sedan hans begäran till Hultsfredshus om att få en annorlunda planlösning än de från början givna alternativen inte bifallits. Han var van vid stora om- och tillbyggnadsarbeten och han inspirerade troligen ingenjören, som själv aldrig tidigare gjort något sådant. I sin tur

inspirerade ingenjören de andra familjerna. Elektrikern och ingenjören kompletterade varandra på ett utmärkt sätt - den ene var praktiskt mycket erfaren och den andre teoretiskt tekniskt erfaren och van vid vad elektrikern kallade "pappersexercis". Båda har efter sina egna ombyggnadsarbeten blivit rådgivare åt andra. Ingenjören har upprättat ytterligare sex byggnadslovshandlingar utöver dem han gjorde åt sina grannar på gården och elektrikern har gjort ett tiotal elinstallationer i Byåkersbacken.

I en av de familjer, som fick hjälp med byggnadslovshandlingarna av ingenjören, säger kvinnan att om inte hon och hennes man fått stöd och uppmuntran av honom så hade det inte blivit något av. Ingenjören drev på dem och det är kvinnan tacksam för. Varken hon eller hennes man har tidigare sysslat med något byggnadsarbete. Mannen är skrivbordsmänniska och inte särskilt praktisk till sin läggning. Han har enligt kvinnan "tummen mitt i handen". Den här familjen anlidade tillsammans med en annan familj i samma situation en byggmästare, som utförde det mesta av arbetet. Tapetsering och målning invändigt gjorde emellertid kvinnan och hennes man själva.

Efter fyra år står två andra husägare på samma gård redo att också göra utbyggnader. Båda har vidtalat elektrikern att göra elinstallationerna, men byggnadslovshandlingarna har man fått gjorda av en arkitekt. Ingenjören bor inte längre kvar på gården. Dessa två män, som är väl bekanta med varandra och vars familjer träffas, kom att diskutera vad man skulle göra av sina baksidor mot gården åt norr. "Frågan kom upp om vi inte skulle bygga till på baksidan, för grannen ville utnyttja den bättre. Då sa jag att vi kunde ju göra det gemensamt", säger den ene mannen. Grannen kontaktade en arkitekt, som bodde i Byåkersbacken och som han visste hade ritat byggnadslovshandlingar åt andra byåkersbackenbor. Vid tidpunkten för intervjun hade de båda männen fått sina byggnadslov, men de väntade ännu på besked om de skulle få statliga ombyggnadslån. Männerna skall göra gemensamma inköp och de ska anlita folk att göra vissa svåra arbetsmoment, men för övrigt skall de arbeta själva och var för sig.

Den ene mannen, som aldrig förr byggt något, berättar om hur hans förvissning om att kunna klara av arbetet vuxit fram. Av bekanta som haft hus länge lärde han sig före inflyttningen till Byåkersbacken, att det fordras ganska mycket arbete bara att sköta underhållet av ett hus. Medan han bodde i lägenhet läste han då och då tidskrifter för villaägare och han erinrar sig en tankeväckande insändare i en tidskrift. "Det var en man som hade ett hus och som skulle ha en brevlåda. Han kunde inte göra den själv, så han var tvungen att anlita någon att göra den åt sig. Den blev hemskt dyr, den där brevlådan. Har man hus så måste man kunna göra något själv. Man måste vara beredd på att jobba. Jag visste det, innan vi flyttade hit. Jag förstod ju att jag måste måla själv. Man kan ju inte anlita någon som målar ens hus." Mannen har lärt sig mycket om husskötsel under de gångna åren i Byåkersbacken och han har fått god hjälp av sina grannar. Också inför ombyggnaden räknar den här mannen med grannarnas stöd. "Det är många här som man kan fråga. Så fort det är någon som står och bygger så blir det snack. 'Hur gör du där? Hur ska det bli?' Man kan lära sig av andras misstag. Här finns t ex en granne, som har byggt till på samma sätt som vi ska göra. Han har sagt att 'Så ska ni inte göra, för det blev fel lutning på taket'. Vattnet rinner in mot väggen i stället för ut från den. Sådana saker kan man lära sig av andra." Den här mannen är road av olika slags praktiska arbeten och han är förvissad om att han skall lyckas med sin utbyggnad. Han litar inte bara till hjälpen från sin sambyggande granne och andra byåkersbackenbor utan har också möjlighet att få hjälp av sin svärfar och en kunnig kamrat. De arbetsmoment som han har bedömt som svåra, byggnadslovshandlingarna, val av material och gjutningen av grunden samt golvläggningen har han i samråd med grannen bestämt sig för att anförtro åt fackmän.

En familj på en annan gård har också inspirerats av sina grannar till att sätta igång med en ut- och ombyggnad och fast mannen och kvinnan bygger ensamma bistår deras grannar dem på olika sätt. Inte heller den här familjen har tidigare sysslat med ombyggnadsarbete, men man har renoverat flera lägenheter och man var inriktad på att bygga om huset vid inflyttningen. Efter en förändring av rumsindelningen en trappa upp började kvinnan skissa på en mera

omfattande om- och tillbyggnad. Hon vände sig till Byggtjänst i Malmö med sina skisser och fick råd om hur hon skulle utföra husritningarna av en arkitekt. Dessa ritningar var lätta att göra, tyckte hon, även om hon var ovan vid att rita i olika skalor. Kvinnan, som inte tidigare gjort ritningar, säger sig ha lätt för att rita och tänka tredimensionellt. Konstruktionsritningarna var svårare att utföra, men här fick hon stor hjälp av en granne som gjort en likartad utbyggnad som den hon planerade och av tjänstemän vid byggnadsnämnden. Hon tittade på grannens konstruktionsritningar och jämförde med vad han gjort. Detta arbete tog lång tid eftersom hon skulle lära sig förstå hur ritningarna och verkligheten stämde överens. Hon var på täta besök hos sin granne för att studera de uppförda konstruktionerna. Hennes man deltog inte i detta arbete, men han utför nu det mesta av byggnadsarbetet. Kvinnan hjälper till i den mån hon kan. Hjälp med svåra moment får paret av en bekant som är snickare och en elektriker gör elinstallationerna. Av grannarna, som man har livlig kontakt med främst genom barnen, får man förutom praktiska råd också hjälp med lån av verktyg.

Också mellan grannar som inte umgås alls uppstår kontakter genom ombyggnadsarbeten och sådana kontakter kan också vara betydelsefulla för byggnadsverksamheten. En man och hans fru berättar, att när de tog kontakt med sina grannar för att få deras godkännande av en planerad utbyggnad blev grannarna intresserade av att själva göra en sådan. Denna familj hade inte tänkt bygga ut, eftersom de ansåg att de hade tillräckligt med utrymme, men när de såg hur användbar grannens utbyggnad skulle bli, beslöt de också sig för en utbyggnad. Därmed kom de två grannarna att bygga ut nästan samtidigt men var och en för sig. Dessa byåkersbackenbor hade inte någon kontakt med varandra före ombyggnaden och någon sådan har inte heller senare uppkommit. I båda familjerna gjorde man sina egna byggnadslovhandlingar. I den ena gjorde mannen det praktiska arbetet, medan detta överläts av den andra familjen till en byggmästare. Mannen som gjorde arbetet själv fick hjälp av sin far och svåger att resa en stomme och hans grannar gav honom ett handtag vid flyttningen av en dagvat-tenbrunn. Han hade inte tidigare gjort byggnadsarbete av detta omfattande slag, men han är genom sitt yrkesarbete som elkonsult väl

insatt i flera tekniska aspekter av byggande och han har viss praktisk erfarenhet från att ha byggt staket, grind och uteplats på sin tomt. Den här mannen tycks ha ansett det självklart att han skulle göra arbetet själv. Han är uppvuxen i hus och har sett sin egen far, som alltså hjälpt honom, göra sådant arbete hemma.

Som framgått av beskrivningarna av hur de intervjuade byåkersbackenborna gått tillväga vid planeringen och genomförandet av ombyggnadsarbetet har kontakterna med grannarna varit betydelsefulla. Man har hjälpt varandra med råd men även praktiskt med arbete och man har till och med inspirerat varandra till själva idén med utbyggnaden. Som också framgått har intervjupersonerna haft olika tidigare erfarenheter av ombyggnadsarbete och olika inställningar till att utnyttja möjligheten att bygga om sin bostad. Det finns bland de intervjuade sådana som från början varit inriktade på att förändra sin bostad och sett möjligheten att kunna göra det som avgörande, när de träffat sitt val att flytta till Byåkersbacken, medan andra "upptäckt" möjligheten efter det att de flyttat in. En kvinna berättar exempelvis att hon och hennes man före inflyttningen noga kontrollerade att det inte fanns några bärande väggar i huset och tyckte att det fina med byåkersbackenhusen jämfört med andra hus de tittat på var just att man kunde förändra sin bostad i enlighet med sina önskemål. Familjen har genomfört flera olika slags förändringar av sin bostad. Utbyggnaden är en av dessa. Familjen har varit van i tidigare bostäder att ändra en hel del av inredningen och vad de gjort i Byåkersbacken är alltså inget nytt för dem, fast förändringarna här är av större omfattning än i tidigare bostäder. De flesta andra intervjupersonerna har emellertid inte samma erfarenhet och de har först i Byåkersbacken blivit inspirerade att förändra sin bostad och anpassa den efter sina önskemål.

Inte bara de praktiskt oerfarna eller okunniga har blivit inspirerade till förändringarna, utan även de som genom sitt förvärvsarbete har teoretisk och praktisk erfarenhet, som de skulle kunna dra nytta av för sin egen bostad, har ibland behövt stimulans av andra och hjälp med idéer för att komma igång med arbetet. Ett exempel på helt oerfarna byåkersbackenbor är familjen som fick hjälp med planeringen av utbyggnaden och upprättandet av byggnadslovs-

handlingarna av ingenjören. Ett exempel på en teoretiskt och praktiskt erfaren men oföretagsam byåkersbackenbo vad gäller utbyggnaden är elkonsulten, som inspirerades av sin granne när denne bad om godkännande av sin egen utbyggnadsplan. Initiativ, idérikedom och företagsamhet verkar med andra ord lika viktiga för ut- och ombyggnadsarbetets genomförande som själva det praktiska arbetet, som ju alltid kan överlåtas på någon annan.

Resultatet

De intervjuade byåkersbackenborna förefaller vara mycket nöjda med sina om- och tillbyggnader. De har fått de nya utrymmen som de tyckte att de behövde och bostaden fungerar därför bättre nu än den gjorde före ombyggnaden. Denna väsentliga förbättring har, som ovan framhållits, emellertid inte inneburit att vissa grundläggande brister kunnat förändras - brister som husens läge, tomtstorlek och husens maximala storlek. Men trots att radhusen i Byåkersbacken inte är idealbostaden för en del intervjuade byåkersbackenbor, så planerar flera av dem att fortsätta ombyggnadsverksamheten även i fortsättningen. Det förefaller som om de boende stimulerats av ombyggnadsarbetet och genom det kommit att se möjligheter att förbättra bostaden, som de inte tidigare såg. En kvinna förklarar, att "det tar tid innan man upptäcker hur man vill ha det", och ombyggnadsarbetet tycks ha varit ett sätt för henne och andra byåkersbackenbor att göra denna upptäckt.

Genomförandet av ombyggnaderna tycks inte ha vållat de intervjuade byåkersbackenborna några större problem. En del intervjuade personer klagar dock på den s k "pappersexercisen". En kvinna tycker att det skulle finnas färdiga mallar för byggnadslovshandlingar för olika typer av utbyggnader, som man kunde kopiera och skicka in, så att man slapp anlita en dyr arkitekt. En man anser att det är onödigt med så utförliga handlingar som nu krävs. Han menar att det hade räckt med sådana handlingar bara för de komplicerade momenten - som exempelvis uppsättningen av balkar - men att man för övrigt skulle kunna skriva, att man t ex skall använda samma panel som redan finns. En annan man anmärker på motstridiga uppgifter från byggnadslovsbyrån om handlingarnas utförlighet och möjligheten att kopiera andras handlingar.

Själva utformningen av ut- och ombyggnaderna har de intervjuade byåkersbackenborna olika uppfattningar om. Ombyggnader kan ju, som en kvinna framhåller, göras så att husen blir lite mindre "tråkiga". En man tycker att det är alldeles för lite variation på utbyggnaderna. Det är ju så lätt att åstadkomma, säger han, och ger exempel på hur utformningen av fasaden med hjälp av fönstrens storlek och antal kan varieras. Själv hade han velat ha en inglasad utbyggnad, men hans fru opponerade sig och sa, att det inte passade husets stil. Det är noga med ordningen i Byåkersbacken, intygar ett par, som menar att folk inte vågar avvika utan är rädda för det som är annorlunda. Övriga intervjupersoner bekräftar denna uppfattning. En kvinna förklarar att "eftersom det ändå alltid blir olika när olika människor bygger", så måste man hålla sig till samma stil. Det passar inte med variation i ett tätbebyggt område som Byåkersbacken, anser hon. Av samma åsikt är en man, som tycker att det gjorts flera fula utbyggnader i området. "Det finns vissa tillbyggnader som liknar fågelholkar", säger han och menar att de är slarvigt gjorda och illa inpassade i den befintliga byggnaden. Vad som stör honom är att sådana tillbyggnader "lyser i ögonen". Dessa tillbyggnader skämmer ut hela området, menar han, och tycker att det borde ställas högre krav på tillbyggnadernas utseende än vad som gjorts. Den här mannen har löst sin egen utformningsfråga genom att anlita en arkitekt för ritningen av sin ombyggnad. En annan man med samma åsikt i frågan har löst problemet med enhetlighet i tillbyggnaden genom att bygga tillsammans med grannen. Han tycks mena att på så sätt följer man också husets stil. "Göra det själv blir inte bra", säger han. "Det finns ju de som byggt ut sina hus själva men det har inte blivit snyggt." Det blir alltså estetiskt mera tilltalande om man bygger ut tillsammans, enligt den här mannen. I en gemensam utbyggnad förhindras också självsvåldiga tilltag. Mannen ger exempel på sådana tilltag i Byåkersbacken. "Ta det här huset, som har faluröd väggfärg i stället för lasyr som vi andra och som det är föreskrivet att vi ska ha. Han har målat falurött och det är inte snyggt. Det finns värre exempel. Hemska utbyggnader. En har byggt med sockerlådor och annat. Det är snett och vint och ser djävligt ut."

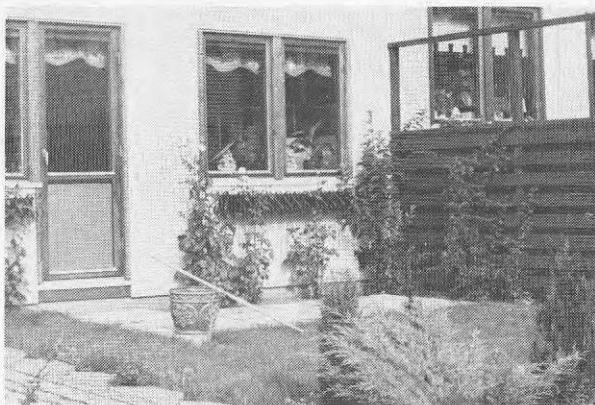
De intervjuade byåkersbackenborna tycks vara ense om att det finns en bestämd ram, inom vilken man bör hålla sig vid utformningen av tillbyggnaderna. Denna ram ger vissa begränsade möjligheter till variation, som en del intervjupersoner menar t o m kan förbättra det ursprungliga utseendet. En sådan variation är utbyggnad i enbart ett plan sidledes för att bryta mot de höga fasadväggarna. Men i val av material, färg och fasadutformning är kraven entydiga: det skall se ut som det ursprungliga huset. Dessa stränga krav gäller tillbyggda bostadsrum. För utbyggda verandor tycks emellertid inte kraven vara lika höga och ju mindre detaljer på huset det gäller, desto lägre tycks kraven på enhetlighet i utformningen vara. När det gäller lösa dekorationer är också variationsrikedomen slående. Det tycks främst vara med sådana små medel som byåkersbackenborna ger sin bostad en personlig prägel.

Sammanfattning

Att få en bostad som passar just den egna familjens behov, önskemål och sätt att leva är självfallet mycket värdefullt. Byåkersbackenbornas tillfredsställelse med att ha ordnat det "precis som de ville ha det" gäller inte bara resultatet, den bättre bostaden, utan också planeringen och arbetet med genomförandet. Man har fått utlopp för verksamhetslust och verksamheten i sig har varit stimulerande därför att den bjudit på en del problem som man måste och kunnat lösa. Som framgått ovan har byåkersbackenborna betytt mycket för varandra, när det gällt att klara av praktiska svårigheter, och man har hjälpt varandra på olika sätt att fullfölja sina arbeten. Särskilt betydelsefullt har det varit att grannar gett varandra inspiration till olika slags ut- och ombyggnader och att det på nära håll funnits godkända utbyggnader att studera.

Möjligheten att kunna förändra bostaden i överensstämmelse med ens önskemål medför att man på ett påtagligt sätt känner att man rör över sitt boende. Den fysiska förändring som husen genomgått vid om- och tillbyggnaderna kan ses som en bekräftelse på den känsla av frihet som många byåkersbackenbor ville uppnå med

att flytta till eget hus. Trots att många byåkersbackenbor inte från början insåg värdet av förändringsmöjligheterna och en del inte ens lade på minnet vid husköpet att dessa fanns, har förändringsmöjligheterna kommit att framstå för byåkersbackenborna som en självklar och värdefull del av deras nuvarande boendeform.

Dekorative ytterkrukor, blomsterlådor i järnsmede, färgglada värderkvarnar och fönsterluckor är några exempel på utsmyckningen av husen i Byåkersbacken. Dessa utsmyckningar används av byåkersbackenborna för att sätta en personlig prägel på husen. Vi har ovan sett att dekorativa möblemang på uteplatser kan fylla samma symboliska funktion. Men även vissa typer av utbyggnader som förstukvistar och en del staketanordningar har, som framgår av bilderna på följande sidor, en dekorativ prägel. Att en sådan prägel är mindre vanlig vad gäller större utbyggnader av husen i Byåkersbacken framgår av texten, liksom att byåkersbackenborna ogillar avvikelser från den ursprungliga husstilen. Ett sätt att undgå problemet med avvikande arrangemang har varit att grannar sätter upp samma saker. Bilderna visar några exempel på sådana arrangemang.

Här ser vi några exempel på grannpåverkan.

På den övre bilden har husen intill varandra likadana fönstermarkiser. Observera också lampa, blomsterlådor på fasaden till vänster och en fristående blomsterlåda på marken.

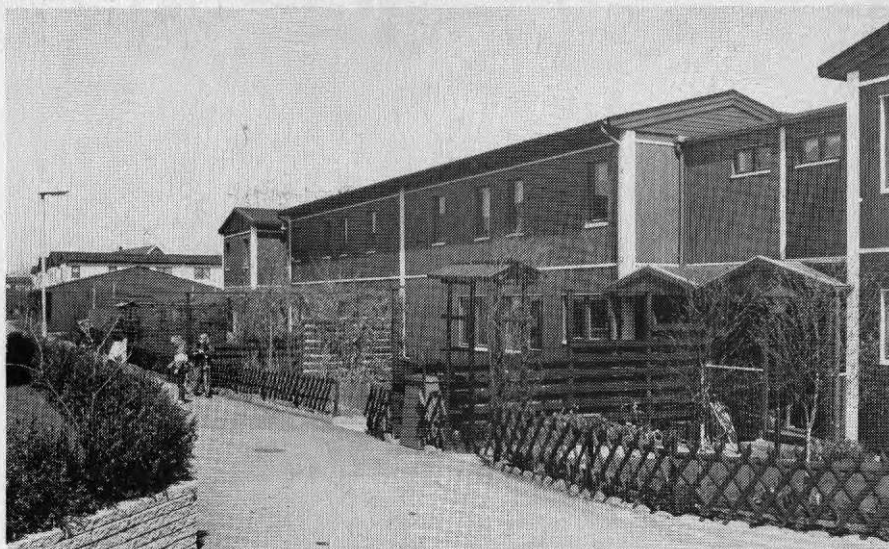
På bilden nedan ser vi att de boende köpt samma slags blomamplar och hängt upp dessa på samma sätt. Också på själva gränsen mellan de två husen hänger samma amplar. Ovanför farstukvistarna har likadana utbyggnader gjorts.

Dessa bilder visar likadana förstuvistvarandra. På den övre bilden finns en rustik tyrolerliknande stil på kvistarna, medan de utbyggda kvistarna på den nedre bilden påminner om moderna carportar med platta tak.

Grannpåverkan stannar ibland vid huset intill men fortsätter också ett par steg längre bort. På de två husen till höger på den övre bilden ser vi likadana förstukvis-
tar och samma staket. Den höga porten i staketet på den ena tomten påminner om porten i ett staket längre ner i husraden.

Bilden nedan visar att grannpåverkan inte enbart innebär en kopiering av grannens arrangemang utan också en anpassning till egen smak och särskilda behov. Slipers och häck har använts som staket på två tomter intill varandra men på lite olika sätt. Dessutom har det ena staketet förstärkts med ett lågt plank.

På den här bilden ser vi hur två tomter inhägnats på likartat sätt med tegelmurar. Husen i fonden har båda byggt ut botten våningen men utbyggnaderna har getts olika karaktär genom att fönstren placerats på olika sätt i fasaden och är olika stora.

AVSLUTNING

Den genomförda intervjuundersökningen visar att de boende i Södra Byåkersbacken ser mycket positivt på de givna utbyggnads- och ombyggnadsmöjligheterna och att de byåkersbackenbor som utnyttjat dessa är nöjda med resultatet. Effekterna av ut- och ombyggnadsverksamheten har emellertid inte i alla avseenden blivit såsom man hoppades vid projekteringen.

Att "umgänget kring praktiska problem skulle bli startpunkten för andra former av umgänge" stämmer inte med vad som framkommit i intervjuerna. Det är visserligen så att byåkersbackenbor, som tänkt sätta igång med något byggnadsarbete, i regel kontaktat grannar, som redan genomfört något liknande, även om de inte känt dessa grannar från början. Man har bett om och fått goda råd och synpunkter på det planerade arbetet. Det har också ofta hänt att man har hjälpt varandra med vissa moment i arbetet, bytt och köpt tjänster av varandra. Dessa kontakter har emellertid inte medfört att byåkersbackenborna blivit så bekanta med varandra att man börjat umgås. Däremot är det så att de som redan varit bekanta med varandra i många fall bestämt sig för att "bygga ihop" och har hjälpts åt med byggnadsarbetet. Kontakter genom ett praktiskt arbete kan naturligtvis leda till att man börjar umgås, men förutsättningarna för umgänge är att man delar värderingar och har likartade intressen och kontaktbehov, men dessa förutsättningar för umgänge är inte nödvändiga för ett kortvarigt byggnadsarbete. Att samarbetet byåkersbackenborna emellan i byggnadsverksamheten i sig har varit tillfredsställande och mycket givande för de aktiva är en annan, men inte mindre viktig sak. Byåkersbackenbornas erfarenhet av praktiskt samarbete kring samfällighetens gemensamhetsanläggning är inte lika positiv. I detta arbete har en rad konflikter och problem uppkommit, vilka fjärmat de boende från varandra.

Som framgått av intervjuundersökningen betyder kontakterna med grannarna mycket för trivseln i boendet. Grannkontakterna

har inte som man antog vid projekteringen blivit intensivare efterhand som åren gått, men de har kunnat utvecklas i sin egen takt och utformas i överensstämmelse med de berörda byåkersbackenbornas önskemål.

Möjligheterna att bygga ut husen som alternativ till flyttning tycks utnyttjas och särskilt gälla när de boende trivs med sina hus och inte tycker att det finns alltför stora brister med husen eller tomterna.

I överensstämmelse med vad man förutsatte vid projekteringen har gestaltningen skett i nära anslutning till husens utseende. Inte enbart tillgången till sakkunskap och den utdelade informationen vid husköpet har varit avgörande för utformningen utan även de boendes egna bestämda krav på enhetlighet och likhet med förebilderna. Att ombyggnaderna ökat byåkersbackenbornas intresse för sina hus och sitt område är tydligt, liksom att området genom ombyggnaderna fått en särprägel. Byåkersbackenbornas individuella prägling av sina hus och tomter har emellertid skett med andra medel, främst lösa dekorationer.

För att de boende inte "skulle komma att dirigeras av den tunga projekteringsapparaten" engagerades inte dessa i projekteringen. Detta ställningstagande från projektörernas sida förefaller av intervjuerna att döma mycket klokt. De boende var vid inflyttningen inte en grupp människor som kände varandra och de skulle därför inte på förhand ha kunnat uttala några allmänna önskemål om radhusområdets utformning och innehåll. Intervjuerna visar också att med få undantag hade de boende vid inflyttningen ingen eller mycket begränsad kunskap om underhåll av hus och tomt. En del intervjupersoner har tidigare bott i bostadsrättslägenheter, men få har varit insatta i bostadsområdes- och husförvaltning. Som framgått av intervjuerna har byåkersbackenborna under tiden som de bott i radhusområdet lärt sig mycket om husskötsel och husbygge. De tycks också genom detta praktiska arbete har utvecklat bestämdare uppfattningar om hur de vill bo. Endast ett litet fåtal intervjupersoner uppger att de flyttat in i området just för att de

velat ta tillvara de givna om- och tillbyggnadsmöjligheterna. Dessa möjligheter har byåkersbackenborna kommit att uppskatta efterhand som de bott i området. Förekomsten av tidigare genomförda om- och tillbyggnader i radhusområdet tycks ha varit avgörande för många intervjupersoners beslut att själva sätta igång och bygga om sina bostäder. De boende har alltså behövt tid för att finna sig till rätta och komma underfund med hur de vill ordna sina bostäder. Projektörernas syn på boende som en fortgående process stämmer därför väl överens med verkligheten i Södra Byåkersbacken.

DEL III

REDOVISNING AV FÖRÄNDRINGS- OCH KOMPLETTERINGSVERKSAMHETEN

REDOVISNING AV FÖRÄNDRINGS- OCH KOMPLETTERINGSVERKSAMHETEN

Här beskrivs omfattningen och resultaten av förändringsverksamheten i Södra Byåkersbacken från inflyttningen 1976-77 och fram till hösten 1981. Se även bilaga 3. Här redovisas också intryck från samtal med byåkersbackenbor om planering och genomförande av om- och tillbyggnadsarbetet. Genomförandets byråkratiska aspekter belyses genom att tjänstemän på kommunen har fått framföra principiella och detaljsynpunkter.

För att beskriva de förekomna förändringarna och kompletteringarna har följande material använts:

1. Byggnadslovsritningar

- Ur byggnadslovshandlingarna har uppgifter hämtats som beskriver mängden tillbyggnader.
- Det sätt på vilket tillskottsytan används.
- Spridningen av tillbyggnader i tiden.
- Vissa invändiga ombyggnader.
- Vissa utvändiga kompletteringar.
- Dessutom har jag kunnat bedöma om handlingarna var ritade av en fackman eller ej.

2. Handläggningsblanketter - registerkort - beslutsprotokoll

Av handläggningsblanketten, -registerkortet och beslutsprotokollen har framgått

- ärendets inkommanddatum
- när ärendet började behandlas
- hur många anmärkningar som granskningen föranledde
- när lovet beviljades samt om ärendet krävde dispens eller ej.

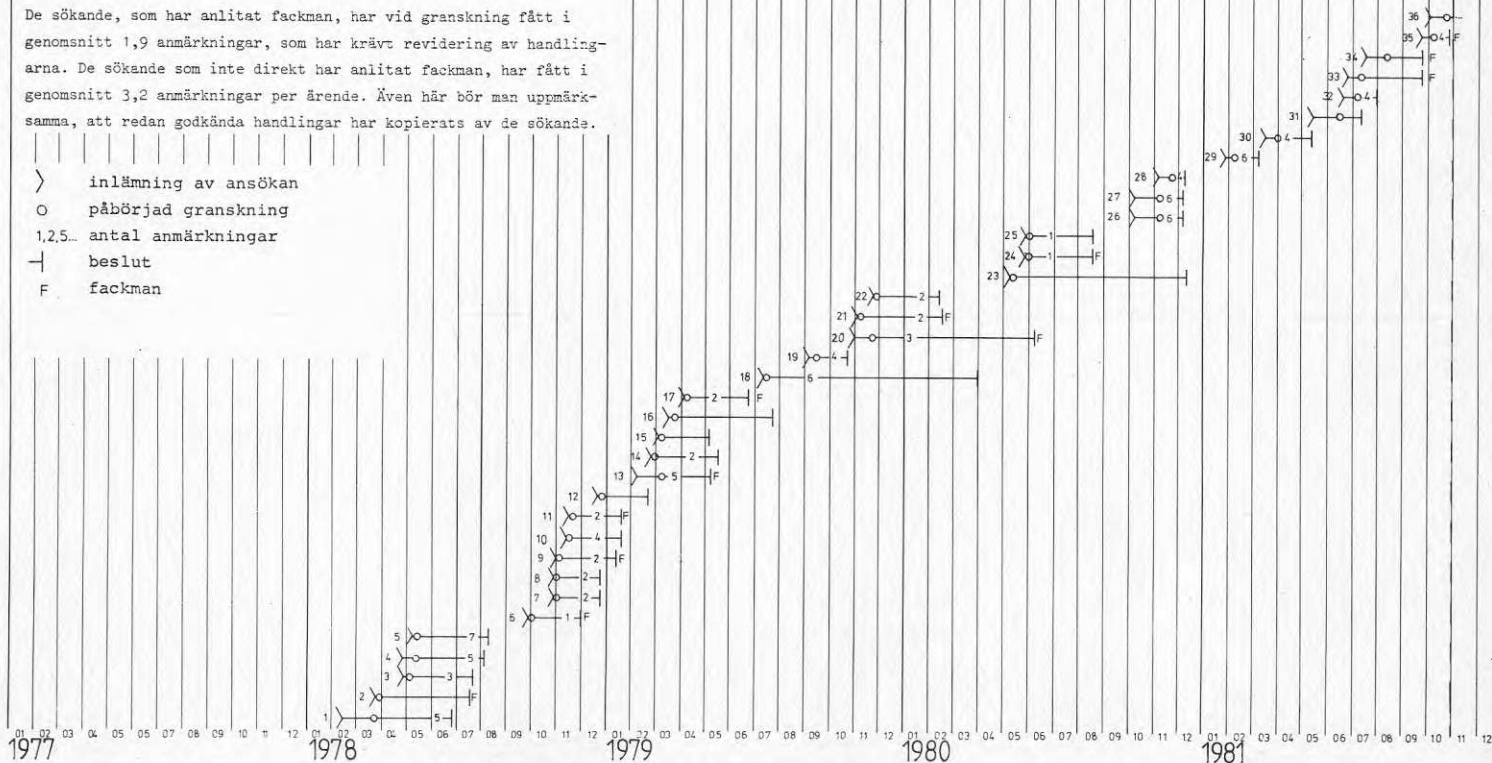
TILBYGGNADER SOM INTE HAR KRÄVT DISPENS

33 sökande har erhållit byggnadslov inom 4 månader efter ansökningsdag. Av dessa har 10 st anlitat en fackman.

3 sökande har erhållit byggnadslov inom 8,5 månader. Av dessa har 1 anlitat fackman. Den långa behandlingstiden för dessa beror på att sökanden själv har låtit byggnadslovet vila hos stadsarkitektkontoret.

De sökande, som har anlitat fackman, har vid granskning fått i genomsnitt 1,9 anmärkningar, som har krävt revidering av handlingarna. De sökande som inte direkt har anlitat fackman, har fått i genomsnitt 3,2 anmärkningar per ärende. Även här bör man uppmärksamma, att redan godkända handlingar har kopierats av de sökande.

- > inlämning av ansökan
- O påbörjad granskning
- 1,2,5... antal anmärkningar
- beslut
- F fackman

TILLYGGNADER SOM HAR KRÄVT DISPENS

36 sökande har erhållit byggnadslov inom 4 månader. Av dessa har 14 st vänt sig till fackman (arkitekt, byggnadsingenjör, byggföretag) för hjälp med ansökan.

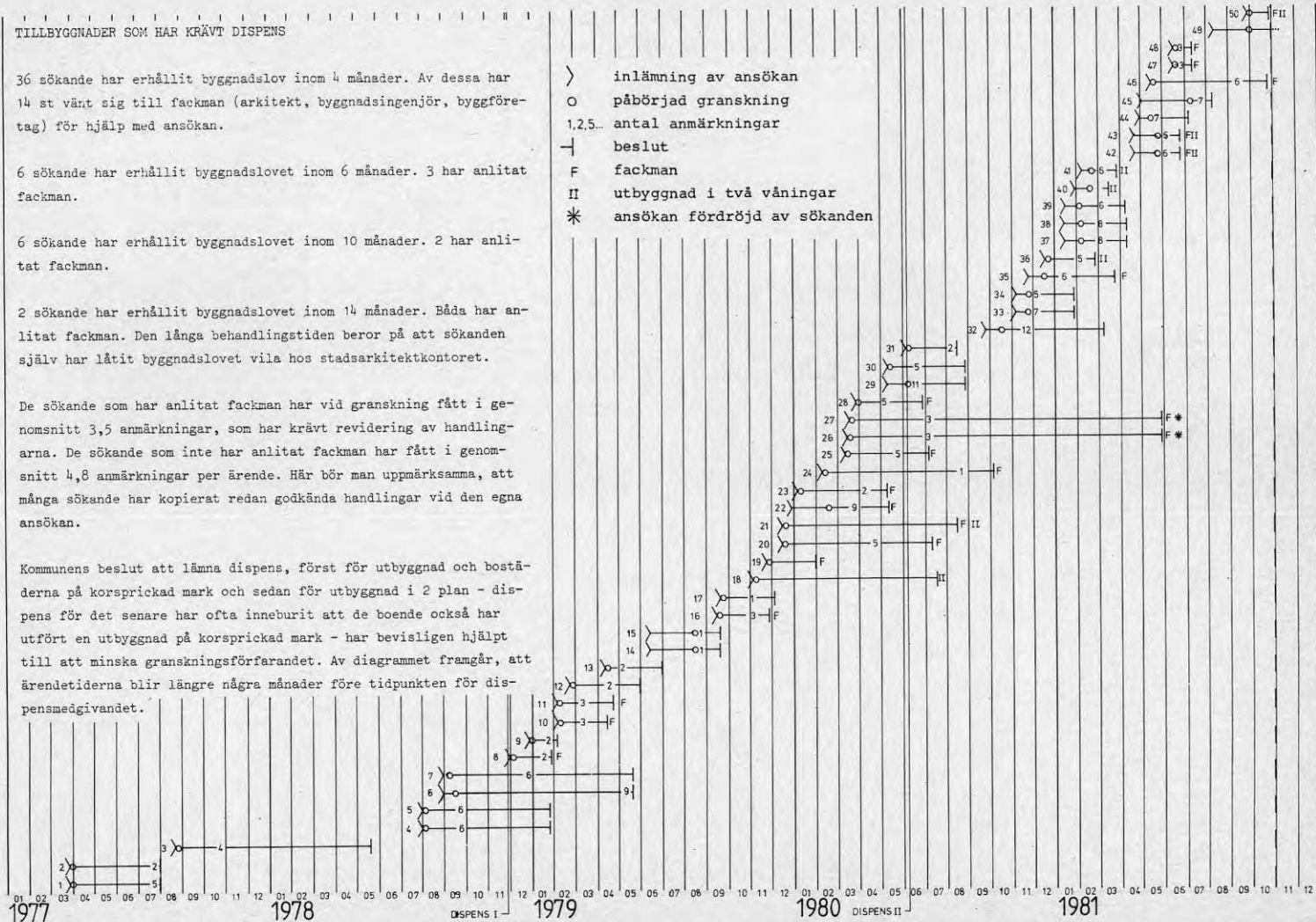
6 sökande har erhållit byggnadslovet inom 6 månader. 3 har anlitat fackman.

6 sökande har erhållit byggnadslovet inom 10 månader. 2 har anlitat fackman.

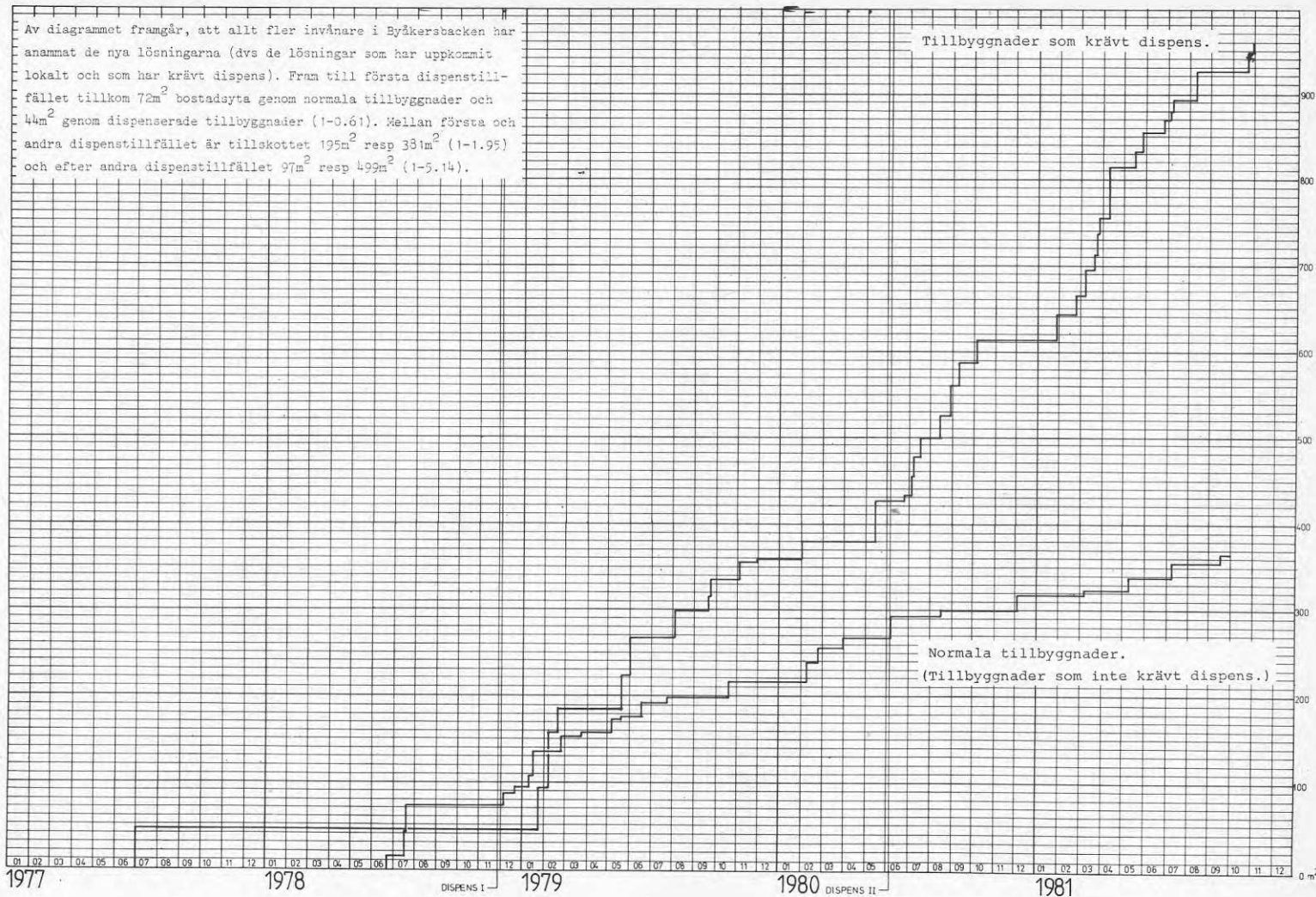
2 sökande har erhållit byggnadslovet inom 14 månader. Båda har anlitat fackman. Den långa behandlingstiden beror på att sökanden själv har låtit byggnadslovet vila hos stadsarkitektkontoret.

De sökande som har anlitat fackman har vid granskning fått i genomsnitt 3,5 anmärkningar, som har krävt revidering av handlingarna. De sökande som inte har anlitat fackman har fått i genomsnitt 4,8 anmärkningar per ärende. Här bör man uppmärksamma, att många sökande har kopierat redan godkända handlingar vid den egna ansökan.

Kommunens beslut att lämna dispens, först för utbyggnad och bostäderna på korsprickad mark och sedan för utbyggnad i 2 plan - dispens för det senare har ofta inneburit att de boende också har utfört en utbyggnad på korsprickad mark - har bevisligen hjälpt till att minska granskningsförfarandet. Av diagrammet framgår, att ärendetiderna blir längre några månader före tidpunkten för dispensmedgivandet.

Av diagrammet framgår, att allt fler invånare i Byåkersbacken har anammat de nya lösningarna (dvs de lösningar som har uppkommit lokalt och som har krävt dispens). Fram till första dispenstillfället tillkom 72m^2 bostadsyta genom normala tillbyggnader och 44m^2 genom dispenserade tillbyggnader (1-0.61). Mellan första och andra dispenstillfället är tillskottet 195m^2 resp 381m^2 (1-1.95) och efter andra dispenstillfället 97m^2 resp 499m^2 (1-5.14).

Tabell Antalet utbyggnader fördelat på hustyp och storleksklass.

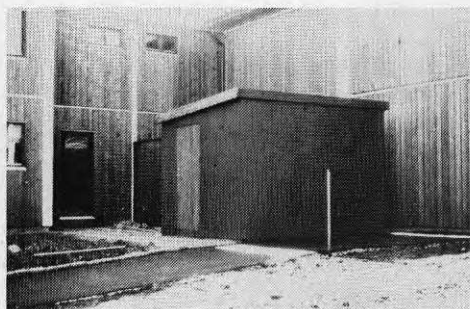
Storleks- klass	A	B1	B2	C	D1/D2	Summa
< 5 m ²	4	3	-	4	2	13
6-10	1	3	2	-	-	6
11-20	21	7	1	3	7	39
21-30	3	6	5	4	1	19
31-40	-	-	-	1	1	2
>40	-	2	-	-	-	2
Summa	29	21	8	12	11	81

Tabell Antalet tillbyggnader fördelade på hustyp och tillbyggnadsår

År	A	B1	B2	C	D1/D2	Summa
1977	-	2	-	-	-	2
1978	5	2	-	2	-	9
1979	8	8	2	2	4	24
1980	6	4	3	6	1	20
1981	10	5	3	2	6	26
Summa	29	21	8	12	11	81

Tabell Antal hus per hustyp.

A	B1	B2	c	D1/D2	Summa
72	77	9	21	35	214

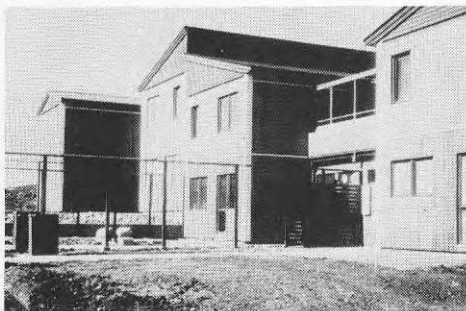
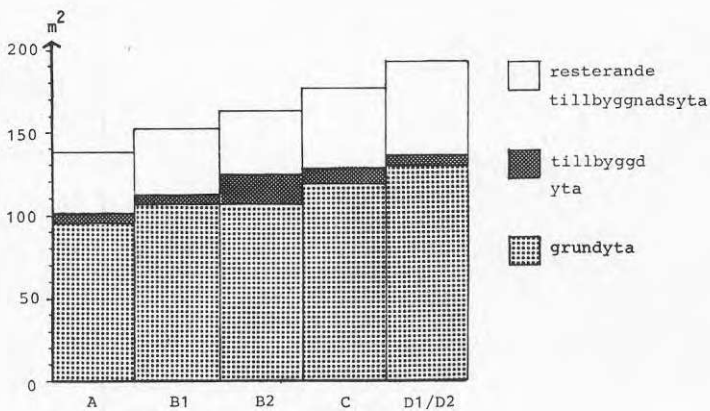
Exempel på utvecklingen
av bebyggelsen i Byåkers-
backen från 1977 till 1982

Tabell Utrymme, tillskott fördelat på hustyp och tillbyggnadsår. (m²)

År	A	B1	B2	C	D1/D2	Summa
1977	-	44	-	-	-	44
1978	58	17,5	-	18,5	-	94
1979	118	202,5	31	29,5	52,5	433,5
1980	89	51	78	128,5	26	372,5
1981	154,5	62,5	40,5	29,5	110	397
Summa	419,5	377,5	149,5	206	188,5	1341

Tabell Total tillbyggnadsyta per hustyp. (m²)

A	B1	B2	C	D1/D2	Summa
3100	3500	500	1250	2200	10550

Exempel på utvecklingen av bebyggelsen i Byåkersbacken från 1977 till 1982

SAMMANFATTNING

av samtal med boende och tjänstemän i kommunen

Av mina samtal med de boende och av Maria Nordströms intervjuundersökning framgår, att de boende vill bibehålla ett enhetligt intryck i området. Byåkersbackenbornas metod att uppnå detta är att kopiera det formspråk och det material som bestämt uttrycket från början. De boende har reagerat starkt negativt till några, enligt min mening marginella, avvikelser från detta uttryck. Ett platt tak har kommit till här och där. Den praktiska hanteringen har också lett till att enhetligheten (översensställningen med det ursprungliga formspråket, färg och material) i områdets uttryck har bibehållits. Som exempel kan nämnas att många boende har lånat en grannes redan godkända ritningar, när de själva har velat bygga ut. I ett fall har en enda lösning upprepats vid utförandet av 10 olika utbyggnader.

Enligt min mening visar den allmänt spridda viljan att följa det angivna ursprungliga uttrycket i miljön en antydning om att de boende tolkar in vissa regler i förutsättningarna för det egna agerandet. Kanske uppfattar byåkersbackenborna det så, att det finns ett överordnat sammanhang för bebyggelsen, i vilket deras egna praktiska ingrepp skall passa? På detta sätt bevaras områdets ursprungliga karaktär - åtminstone under en första tid. Det vore intressant att se om denna uppfattning ändras i och med att bebyggelsen utvecklas och eventuellt ett nytt överordnat sammanhang uppkommer.

På stadsarkitektkontoret har man framhållit att de boendes kompetens är väsentlig, inte bara för estetiskt tilltalande utformning av om- och tillbyggnaderna, utan också vid den formella behandlingen av byggnadslovet. Som framgått av Maria Nordströms intervjuundersökning har byåkersbackenborna planerat om och tillbyggnadsarbetet omsorgsfullt och på olika sätt skaffat sig den kunskap de har behövt. En hel del kompetens är direkt eller indirekt inblandad i förändringsprocessen i Byåkersbacken. Svårigheter har uppstått vid fall där de boendes önskemål (oav-

sett deras kompetens) inte med en gång kunde bli hörsammade (vid de två tillfällena där dispenser slutligen löste knutarna).

Många byggnadslovsärenden har försenats av de boende själva. De flesta ärenden verkar i övrigt inte ha orsakat större problem, varken för tjänstemännen eller för de boende. De boendes uppfattning om att procedurerna har varit krångliga kan bero på den eventuella inställningen, som de fick av informationen vid inflyttningen, om att bygglovets inte skulle kräva några omfattande formaliteter.

Tjänstemännen på stadsbyggnadskontoret, planavdelningen och på stadsingenjörskontoret ser i planinstrumentet främst ett verktyg för analys och kontroll av konflikter och anser denna funktion hos planinstrument som särskilt viktig i samband med planering av föränderlig bebyggelse. Inte någon förordade en helt flexibel plan, vilken ansågs kunna leda till orättvisor (exempelvis vid fördelning av byggrätter) och till konflikter vid utförandet av kompletteringar (risk för försämrad solinstrålning, brandsektioneringsproblem, försämrad utblick-översynsskydd, försämrade siktinklar för trafik mm). Tjänstemännen ansåg att det skulle vara möjligt att erbjuda de boende förändrings- och kompletteringsmöjligheter som var tillräckliga från början och att färre önskemål om avvikelse skulle ha kommit från Byåkersbacken om förändringsmöjligheterna hade varit mer genomtänkta och den ursprungliga planen hade medgivit tillbyggnader i två våningar.

De anger två möjligheter som framkomliga: Den ena innebär i princip en flexibel plan med en noggrann illustration på plankartan och bestämmelser som anger att bebyggelse skall ske i överensstämmelse med illustrationen. Den andra innebär en styrd stadsplan med detaljerade bestämmelser för markanvändningen i enlighet med den metod som använts för Byåkersbacken. De som föredrar det första alternativet menar, att det andra alternativet innebär för mycket arbete för kommunen och en för hård styrning, som med nödvändighet kommer att leda till framtida önskemål om avvikelser.

De som förordar det andra alternativet anser, att detta alternativ bättre skyddar planrättsliga förhållanden och rättssäkerheten rent allmänt. Metoden ger större garantier för att kunna förutse och kontrollera framtida konflikter. Dessutom är det ett arbete som i sig är nödvändigt med tanke att upplåtandeformen var äganderätt och marken skulle fördelas i enskilda tomter.

Båda dessa tekniker förutsätter redan från början en klar föreställning om det "färdiga resultatet". Det utesluter möjligheten att de boende skall kunna utveckla miljön, enbart genom egna insikter och initiativ, som uppstår som ett resultat av boendet efterhand och som förändras med tiden. Tjänstemännens inställning utgår i stället från ett schema, som de boende kan, om de vill, fylla i. Deras inställning framstår som realistisk utifrån de förutsättningar som idag finns.

Stadsplaneteknikerna har följande brister: I fallet med flexibel plan finns för lite kontroll, i fallet flexibel plan med inprickad illustrationsplan finns risker för orättvist eller godtyckligt utnyttjande av markreserven och i fallet med styrd plan finns risken för en för hård styrning. De första två teknikerna är speciellt riskabla vid äganderätt. Vid bostadsrätt finns det bättre förutsättningar om föreningen kan ta på sig uppgiften att reglera och medla mellan medlemmarna.

Enligt min mening skulle de boende i fallet Byåkersbacken kunna få utökade möjligheter i förhållande till den ursprungliga stadsplanen, om man etablerade en direkt kommunikation mellan de boende och kommunen. Jag presenterade ett förslag för tjänstemännen som utgick från det faktiska arbetet med uppföljningen av Byåkersbacken och frågade tjänstemännen vad de ansåg om detta.

Mitt förslag var följande. Vid inflyttning görs klart för de boende, att de möjligheter som erbjuds kan kompletteras eller ersättas med egna lösningar undan för undan. De nya förslagen till lösningar samordnas av de boendes förening med assistens av konsulter för bättre ställningstaganden. Föreningen uppdrar åt konsulterna att sammanställa och utvärdera förslagen samt att diskutera de stadsplanetekniska (och andra) konsekvenserna

med kommunens tjänstemän. Fackmännen förmedlar information mellan kommunen och de boende och viceversa och söker uppnå en för båda parter acceptabel lösning. De upprättar därefter ett reviderat stadsplaneförslag. Kommunen och föreningen godtar planförslaget som riktlinje för framtida byggnadslovsgivning.

Detta kan ske med regelbundna tidsintervaller eller vid behov. Tjänstemännen ansåg att det inte finns någon speciell fördel i detta tillvägagångssätt. I Byåkersbacken (med äganderätt av husen) hade föreningen inga möjligheter att hävda företrädesrätt framför de enskilda. Trots att ingen dispensansökan har överklagats i området fram till nu, så finns denna möjlighet för den som vill eller kommer att vilja göra så. Dispensgivningen är således nu helt avhängig av de boendes (dvs grannarnas) inställning. Då det gäller bostadsrätt kan föreningen, om den så önskar, redan idag ta på sig uppgiften. Min uppfattning att både de boende och kommunen skulle kunna ha en stor fördel av att på detta sätt samordna och formalisera kontaktbehovet fick inget stöd hos tjänstemännen. Man såg min medverkan som befogad bara mot bakgrunden av den hårt styrda stadsplanen som gällde för Byåkersbacken och de många dispensansökningar som den hade förorsakat. Jag delar inte denna uppfattning och tror fortfarande, att ett bostadsområde förblir av intresse såväl för den enskilde som för gruppen av boende, men också för samhället, så länge som det existerar. Särskilt när det gäller områdets existens i ett längre tidsperspektiv (exempelvis när det gäller utökad service och komplettering med mindre verksamheter) har samhället ett specifikt intresse av att påverka utvecklingen utöver den formella rollen som det idag spelar. Därför föreställer jag mig alltså att en formaliserad, organiserad och regelbunden kommunikation mellan de boende - via en förening - och myndigheterna med medverkan av en yrkesman (anvisad och avlönad av kommunen) skulle resultera i en bättre och billigare bostadsmiljö samt innebära enklare och totalt sett mindre resurskrävande arbetsrutiner för kommunen.

DEL IV

ERFARENHETER OCH SLUTSATSER

ERFARENHETER OCH SLUTSATSER

Syftet med planeringen av Södra Byåkersbacken var att genom de boendes kompletterings- och förändringsverksamhet skulle sociala kontakter mellan de boende utvecklas. De boende uppmuntrades därför redan före inflyttningen till området på olika sätt med förslag, råd och stöd att engagera sig i förändring och komplettering av sina bostäder. Genom förändrings- och kompletteringsverksamheten förväntades de boende spontant söka kontakt med varandra och så skulle ett gott socialt liv uppkomma i bostadsområdet. Motivet för Ettore Nobis och de andra arkitekterna att fokusera på byggverksamheten som kontaktskapande medel skedde med hänvisning till den tradition av självbyggeri som finns i vårt land. Man förutsåg med andra ord att ägarna till radhusen i Södra Byåkersbacken själva skulle utföra det praktiska arbetet med underhåll och ombyggnad av husen, vilket också har skett.

Som framhålls i avslutningen till den redovisade intervjuundersökningen ser de boende mycket positivt på de givna ut- och ombyggnadsmöjligheterna och tycker att byggnadsverksamheten varit tillfredsställande både som aktivitet i sig och när det gällt resultatet - en bättre bostad. De boende beskriver också hur de tagit kontakt med varandra med anledning av byggnadsverksamheten. Man har velat få problem lösta och handlingar utförda. Bland de intervjuade byåkersbackenborna finns flera som tillsammans engagerat sig i om- och tillbyggnadsverksamhet. Dessa byåkersbackenbor har redan från början varit bekanta med varandra, varför det gemensamma byggnadsarbetet har blivit en ny aspekt av bekantskapen. Däremot har inte kontakterna genom byggnadsarbetet lett till att man har börjat träffas. Grunden till att de boende träffas och umgås med varandra tycks främst vara likartade familjesituationer, intressen och värderingar. Byåkersbackenborna har mera kontakter med släkt och vänner än med sina grannar, vilket troligen främst beror på att deras lojalitet till släkten och vännerna är starkare än till grannarna. Det kan också till viss del bero på att de ännu inte hunnit bli riktigt bekanta med sina grannar. Särskilt intensiva är byåkersbackenbornas kontakter med släktingar. Att detta inte är ovanligt framgår av resultatet i

två pågående projekt vid SIB. ("Flergenerationsboende" och "Grannsamarbete om barnomsorg").

De kontakter som de boende i Södra Byåkersbacken tagit med varandra för att få råd eller hjälp vid byggnadsarbetet har en annan - praktisk och sakinriktad - karaktär än när de träffas för umgänge med släkt och vänner. Även om man alltså kan dra slutsatsen av vad de intervjuade byåkersbackenborna berättat, att kontakter genom byggnadsarbetet inte leder till umgänge, så har dessa kontakter ändå varit av stor betydelse. Den enskilde "byggaren" har verkligen fått råd, hjälp och stöd och därför har kontakterna varit av godo för honom i arbetet. Dessutom har det självfallet inneburit att människorna lärt känna varandra och, även om bekantskapen stannat vid att man eventuellt nickar åt varandra och bara byter några ord då och då, ger detta de boende vetskap om varandra som är tillräcklig för att de skall känna sig trygga.

Vad som tycks vara viktigt i förhållandet till grannarna är inte att man känner dem och träffas hemma hos varandra utan att man hälsar och blir igenkänd och kanske samtalar ibland. Det framgår bl a i en rapport från ett bostadsområde med flerfamiljshus, där de boende känner stort främlingskap inför varandra. (Se Maria Nordström, SIB-meddelande 18, 1976, "Frihet och oberoende. Boendemiljö ur ett dynamiskt perspektiv"). Dessa boende tycker att de inte har något att prata med varandra om och så blir det antingen mycket nyckfulla kontakter eller inga alls. "Var och en binder sig vid sin lägenhet", säger en kvinna beklagande. Vad man önskar är kontakter som bygger på ömsesidig respekt: "Vill jag vara i fred så skall jag få vara det, men vill jag ha kontakt och den andre också är beredd, då är allt OK." I rapporten framkommer att för en del intervjupersoner framstår just villaboendet som ett bättre alternativ än lägenhetsboende ur kontaktsynpunkt därför att "de som bor i villa har ju mycket mer att prata om än vad vi har här med våra grannar. Man kan ju inte gå in och prata med grannen om tapeter, det kan ju de som bor i villa. De kan prata om vad de har gjort med gräsmattan, hur de planterat osv. Det är helt annorlunda." I rapporten berättar intervjupersonerna också om sin uppväxt och framhåller kontrasten

i förhållandet till grannarna idag. "Mamma kunde gå in till grannarna och få lite socker. Det skulle aldrig förekomma idag. De hade tittat på mig som om jag inte hade varit klok, om jag hade gjort det." I Södra Byåkersbacken är stämningen en helt annan och här förekommer den typ av kontakter som de boende i flerfamiljshusområdet saknar. Vid behov lånar man verktyg, redskap och matvaror av varandra. Också av intervjuer med boende i ett annat småhusområde, Kastanjegården, framgick att grannar hjälpte varandra både praktiskt och med råd om underhåll av hus och trädgård. Kastanjegården är ett villaområde som byggdes ungefär samtidigt med Södra Byåkersbacken, är ungefär lika stort och har en befolkning som ålders- och inkomstmässigt är lik den i Södra Byåkersbacken. (Maria Nordström, SIB-meddelande M80:19, "Villaboende i Kastanjegården"). I samarbetet mellan grannarna i Södra Byåkersbacken har utformningen av om- och tillbyggnaderna varit en väsentlig del. För vissa byåkersbackenbor har likheten i utformningen varit så viktig att den i sig kunnat motivera grannsamarbete. Byåkersbackenbornas enhetliga val av formspråk kan tolkas som en önskan att manifesteras de enskilda husens likhet med varandra och därmed understryka de boendes gemensamma identitet som byåkersbackenbor. Men denna önskan skall inte förväxlas med önskan om täta sociala kontakter eller behov av djupare gemenskap med grannarna. Av intervjuerna i den här rapporten och ovan citerade rapporter framgår att idealet för grannrelationer är "lagom mycket kontakt". Att ta reda på hur detta ideal uppstår och vad som motiverar det vore en värdefull framtida forskningsuppgift. De förhoppningar om samhörighet mellan boende som arkitekterna vid projekteringen av Södra Byåkersbacken i viss mån gav uttryck för och som ibland också kommer till uttryck i den allmänna bostadssociala debatten skulle därmed kunna utvecklas till mera realistiska förväntningar på hur boende kommer att bete sig gentemot varandra.

För verksamheten i Södra Byåkersbacken har uppmuntran och stöd både från de projekterande arkitekterna och kommunens tjänstemän på byggnadslovsbyrån och i byggnadsnämnden haft avgörande betydelse liksom konkreta förebilder i form av redan utförda om- och tillbyggnader i området. I kontrast till det smidiga arbetet med

om- och tillbyggnaderna står problemen kring skötseln av samfällighetsföreningen. Som framhålls ovan var de boende dåligt förberedda på detta arbete. Det uppstod konflikter mellan byåkersbackenborna, därför att en del boende vägrade delta i arbetet och därför att de som engagerade sig hade olika uppfattningar om hur anläggningarna skulle skötas. I planeringen av bostadsområdet integrerades inte gemensamhetsanläggningarna och det saknades ett program för anläggningarna, i vilket de fysiska och sociala förutsättningarna hade kunnat klargöras. Det saknades också sådan information till de boende, där de praktiska uppgifterna tydligt beskrivits. Troligen hade det bästa varit om byåkersbackenborna hade fått hjälp av tjänstemän i kommunen att organisera skötseln av anläggningarna på ungefär motsvarande sätt som de genom samtal med Ettore Nobis och kommunens tjänstemän enskilt kunnat dra nytta av dessa fackmäns kunskaper för sina om- och tillbyggnader. Det smidiga samarbetet mellan de boende och Ettore Nobis för att tillgodose de boendes begäran om utvidgade byggrätter gav ju ett mycket gott resultat: kommunen medger nu dispenser från den gamla stadsplanen för att möjliggöra tillbyggnader, som de projekterande arkitekterna inte förutsett. Det direkta samarbete mellan de boende och kommunen som Ettore Nobis pläderar för, och som också kommunalrådet Nils Yngvesson gett sitt stöd, är värdefullt ur flera aspekter. Hänsyn kan tas till den konkreta situationen i bostadsområdet och de boende får stöd för sin verksamhet. I en rapport om "Ombyggnad och byggnadskultur i de bohuslänska kustsamhällena" (Byggforskningsrådet T1:1982) hävdar författarna just att "Endast i den konkreta praktiken kan rådgivningen få former och utvecklas. Utan denna praktik hamnar man ofelbart i ett omfattande och stelbent kontrollsystem och i en byggnadsverksamhet som står under starkt inflytande av en rad 'experter' som är isolerade från människors verklighet och egentliga problem". Utan någon hjälp alls med sina problem hamnar boende lätt - som byåkersbackenborna med skötseln av gemensamhetsanläggningarna - i en besvärlig situation.

Tidigare erfarenheter med underhåll av fritidshus och yrkeserfarenheter av byggnadsarbete är väsentliga för engagemanget i om- och tillbyggnadsverksamheten. Det framgår också av intervju-

erna med männen i Södra Byåkersbacken. Sannolikt betyder även könsrollen en hel del för männens intresse av arbetet med huset. I Kastanjegården var det särskilt männen som åtog sig arbetet med hus och trädgård. Liksom byåkersbackenborna bodde människorna i Kastanjegården i lägenheter i flerfamiljshus i Malmö, innan de flyttade till eget hus utanför stan. Samma arbetsfördelning har utvecklats i Kastanjegården som i Södra Byåkersbacken: mannen sköter det yttre underhållet och kvinnan tar hand om arbetet inomhus. Denna arbetsfördelning finns beskriven också i andra studier, exempelvis i en studie om permanent bosättning i fritidshus (Lena Jarlov, "Boende och skaparglädje. Människors behov av skapande verksamhet - en försummad dimension i samhällsplaneringen", Chalmers tekniska högskola, Göteborg 1982). I denna studie konstaterar författaren, att det finns "en klar tendens att de ökade möjligheterna till skapande arbete som fritidshuset ger i första hand gäller för männen...". Författaren menar att det praktiska arbetet med hus och tomt och det synliga resultatet av detta arbete är vad som gör boendet meningsfullt för männen och att denna verksamhet är starkt knuten till deras identitet som män. I Kastanjegårdsstudien framgick på samma sätt som det framgår i denna studie av Södra Byåkersbacken, att männen tycker sig ha fått en rikare fritid genom arbetet med sina hus, trots att de fått mindre fri tid än de hade när de inte bodde i småhus. "Arbetet på fritiden" känns inte betungande, snarare stimulerande.

Av intervjuerna med männen i Kastanjegården framgick också att dessa såg själva förvärvet av huset som en betydelsefull prestation och dessutom som ett viktigt mål i livet. Att byåkersbackenborna inte lika starkt betonade detta i intervjuerna kan bero på att dessa intervjuer gjordes drygt fyra år efter inflyttningen, medan intervjuerna med kastanjegårdsborna gjordes knappt ett år efter inflyttningen. Liksom kastanjegårdsborna säger sig vara mycket nöjda med att "betala till sig själva" framhåller, som vi sett, byåkersbackenborna "den ekonomiska vinningen" av att bo i småhus. I Kastanjegården var det särskilt männen som betonade det ekonomiska värdet av att bo i hus. Kvinnorna invände inte mot detta, men de hävdade inte heller ofta betydelsen av det. Det förefaller därför som om dessa skillnader mellan män och kvinnor

i att resonera skulle vara "ett uttryck för könsrollsmönster i boendet - där bostadens ekonomiska värde av männen också ses som ett uttryck för hur väl de lyckats i förvärvslivet". Redan mycket unga män, pojkar i 15-årsåldern, tycks ha en likartad uppfattning och betrakta förvärvet av bostaden som främst en ekonomisk affär. (Se Maria Nordström, SIB-meddelande M79:18, "'Så skulle jag vilja bo'. Boendeideal och könsrollsmönster"). Det framtida önskemmet ses också av dessa pojkar som ett ställe för avkoppling på fritiden. Verkstaden i källaren eller garaget, där pojkarna skall ägna sig åt sina fritidssysslor, utgör därför hemmets intressantaste utrymmen för dem. Hemmet ses ibland som en motpol till arbetsplatsen, men fråga är om inte mannen väljer arbetsuppgifter, organiserar arbetet och inriktar sig på resultatet på samma sätt hemma och på arbetet. Kanske hänger detta samman med att det arbete som män utför just har ett klart ekonomiskt värde. (Se Gunilla Bjerén, "Female and Male in a Swedish Forest Region: Old Roles Under New Conditions", ANTROPOLOGISKA STUDIER, 30-31, 1981). Mannen kan sälja sitt självbyggda hus eller, som i Södra Byåkersbacken, sitt ombyggda hus och göra förtjänst på det.

Både i Södra Byåkersbacken och i Kastanjegården är de flesta kvinnorna förvärvsarbetande på hel- eller deltid. De bidrar alltså till hushållets ekonomi och utan deras ekonomiska bidrag skulle det i många familjer vara svårt eller omöjligt att bo i det nya huset. I och med att kvinnorna blivit förvärvsarbetande har de också i viss mån antagit en livsstil som påminner om männens. På sin nyvunna fritid kopplar de av med fritidssysslor som deras män också ägnar sig åt, exempelvis arbete i trädgården eller sport. Men för alla kvinnor med familj gäller att de också sköter hushållet, tar hand om barnen och står för kontakterna med släkt och vänner. Trots att kvinnorna börjat förvärvsarbeta har rollfördelningen i hemmet mellan mannen och kvinnan inte ändrats nämnvärt.

När det gäller om- och tillbyggnadsarbetet i Södra Byåkersbacken har kvinnorna varit särskilt aktiva i planeringen av förändringen. I flera fall har kvinnorna också varit pådrivande för att få tillstånd förändringen av bostaden och en kvinna ritade t o m samtliga handlingar till en stor ombyggnad. Hänsyn till barnens behov

tycks ha varit en stark drivkraft för denna och de andra kvinnornas engagemang i ombyggnadsarbetet. Kvinnorna har i vissa fall hjälpt till med lättare praktiska uppgifter men det är huvudsakligen männen som har utfört dessa och som även har sett det som sin uppgift att göra det praktiska arbetet.

I Kastanjegårdsrapporten framgick det att en viktig anledning för kvinnorna att söka sig förvärvsarbete var den upplevelse av ensamhet och isolering som många kände som hemarbetande. Under 60-talet blev det allt vanligare för kvinnor att arbeta utanför hemmet och de kvinnor som förblev hemarbetande fick färre kontakter med andra kvinnor i sitt bostadsområde. Kvinnorna i Kastanjegården hade löst problemet med den sociala isoleringen i sina tidigare bostadsområden genom att söka sig bort från bostadsområdena till ett arbete. I och med att de blivit förvärvsarbetande känner de inte längre av någon isolering - de tillfredsställer numera sitt kontaktbehov genom arbetskamraterna. De har inte heller några förväntningar på umgänge eller kontakter med sina grannar.

Den anonymitet och ödslighet som präglar många moderna bostadsområden hänger väl just samman med att bostadsområdena, särskilt under 60-talet genom stadsplaneringen, kom att få en ensidig karaktär av boendefunktion och placeras långt från det yrkesverksamma livet. Också i bostadsområdena, som blev allt större, centraliserades affärer och andra serviceinrättningar långt från den enskildes bostad. Affärerna ändrade även karaktär i och med att de förvandlades till stora varuhus och dessa förhållanden gjorde att affärerna miste sin funktion som träffpunkt för områdets invånare. I äldre bostadsområden är ofta affärerna viktiga sociala institutioner för invånarna. (Se Karin Eckerstein, "Liv i kvarteren", Stockholm 1982, om stadsdelen Haga i Göteborg, och Eva Hurtig, Jan Paulsson & Solveig Schultz "En vill bo där en é känd", Byggforskningsrådet T33:1981, om andra gamla stadsdelar i Göteborg). I Kastanjegårdsrapporten och i den här studien av Södra Byåkersbacken framgår att för hemarbetande är det av mycket stor betydelse för deras tillfredsställelse med sin tillvaro att de har nära till trevliga affärer. Vid inflyttningen till Södra Byåkersbacken saknades närbelägna affärer, men efterhand har ett

affärscentrum öppnats på gångavstånd från området. Därmed har de hemarbetandes situation i detta avseende väsentligt förbättrats.

Möjligheten till aktiviteter i bostadsområdet bör rimligen ge de boende större anledning att stanna hemma än att ge sig av bort igen på sin fritid. Att männen engagerar sig i sitt boende och vistas i bostadsområdet på sin fritid, som de kommit att göra i Södra Byåkersbacken, torde vara värdefullt för dem själva, deras familjer och mera allmänt för det sociala livet i området. Häri skiljer sig Södra Byåkersbacken som nybyggt småhusområde troligen inte nämnvärt från andra liknande områden, även om verksamheten kring radhusen i Södra Byåkersbacken kanske är ovanligt livlig.

I den tidigare citerade studien om permanent bosättning i fritidshus ser några intervjuade äldre män med tillfredsställelse tillbaka på den tid då de arbetade med sina hus. De återkommer i intervjuerna till "det fina samarbete som hade uppstått då man behövde varandras hjälp för att fälla stora träd, bryta upp stubbar eller flytta stenblock". Den slutsats studiens författare drar av männens berättelser om fritidsboendets betydelse för dem gäller också för många byåkersbackenbor: "En av boendets - fritidsboendets viktigaste funktioner... är att tillfredsställa människors arbetslust, deras skaparförmåga, deras behov av egen, fri verksamhet."

B I L A G O R

1 - 3

UTDRAG UR INFORMATIONSBROSCHYRERNA

Det här är ett utdrag ur de informationsbroschyrer om Södra Byåkersbacken som gjordes för de blivande invånarna. I dem beskrivs bl a Oxie, de sex hustyperna och kostnader för produktion, finansiering etc.

bostadsområdet:

TÅT RADHUSBYGGELSE

Området består av 214 radhus som är sammanbyggda längs gångvägar och runt gårdar. Terrängen sluttar från väster mot öster, där den övergår i planare mark. Höjdskillnaden inom området är cirka 8 meter.

bostadshusen:

2-PLANS RADHUS SOM GÅR ATT FÖRÄNDRA

Husen har 4-6 rum och kök. Totalt förekommer 6 olika planlösningar. Det finns fyra olika storlekar från 95 till 130m². Fasaderna finns i tre olika utföranden: Steniplattor (med yta av krossad marmor), vit eternit och laserad träpanel i rött, gult eller brunt. Entredelen utförs alltid i laserad träpanel.

Husen går att förändra och bygga till. Vid inflyttningen kan man välja mellan två alternativ för bottenvåningen och två alternativ för övervåningen. Inga mellanväggar är bärande och planlösningen går därför att förändra även efter inflyttningen. Var och en kan själv bygga till sitt hus. På så sätt kan bostadsytan utökas med cirka 23-50m².

förråd:

ETT PRIVAT OCH ETT GEMENSAMT FÖRRÅD

På varje tomt finns ett friliggande förråd på 4m². Dessutom disponerar varje hushåll cirka 3 m² kallförråd i gemensamma förrådshus vid garagen.

tomten:

SMÅ PRIVATA TOMTER MED TOMTRÄTT

Tomterna förekommer i storlekar från 150 till 490m². Vid inflyttningen är tomten grovplanerad. Entrégångarna är belagda med betongplattor. Uteplatsen är grusad. I övrigt är tomten täckt med matjord. Häck mot gemensamma gångvägar ingår på trädgårdssidan. Avgränsningen mellan tomterna är förberedd i form av stolpverk och häckar. Plank ingår dock ej.

lekplatser:

KVARTERSLEKPLATS MED LEKHUS, 12 MINDRE LEKPLATSER

Inom området finns 12 mindre lekplatser med sandlådor för de mindre barnen. Mitt i området finns en gemensam friyta, "torget". På detta anläggs en större lekplats med gungor, klätterställningar m.m. I anslutning till denna byggs ett enkelt lekhus som senare kan inredas av de boende. Lekplatserna kommer att vara färdigställda vid inflyttningen.

Nordväst om området planeras en stor lekpark med fotbollsplan, bygglek och anställd personal. Anläggningen ligger dock flera år fram i tiden.

trafik:

BILPRITT OMRÅDE

Området är inte avsett för biltrafik. (Varje fastighet kan dock nås med bil).

Parkering sker i 4 garageanläggningar. Varje hus disponerar 1 garage. Dessutom finns öppna parkeringsplatser. Avståndet från angöringsplatsen till det egna huset är max 110 meter.

Till låg- och mellanstadieskolan finns en gång- och cykelväg, som går genom en tunnel under Oxie Kyrkoväg. Det planeras också gång- och cykelväg till Oxie centrum, Oxievång, Norra Byåkersbacken och Kristineberg.

gemensamma anläggningar

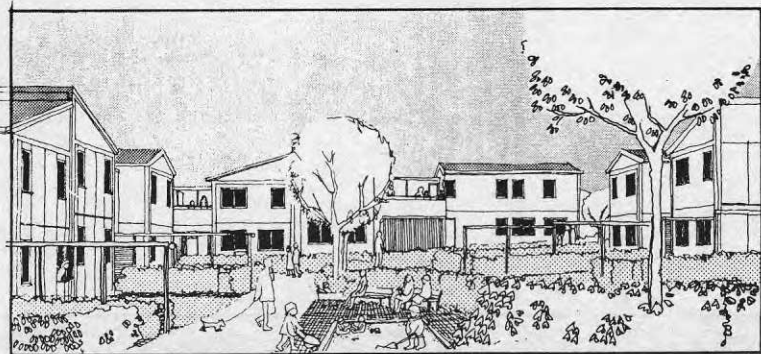
GARAGE, FÖRRÅD OCH LEKHUS

I anslutning till garagen finns gemensamma förråd. De flesta gångvägar samt alla lekplatser och lekhuset på torget är gemensam anläggning. För skötseln av dessa svarar de boende tillsammans genom en förening.

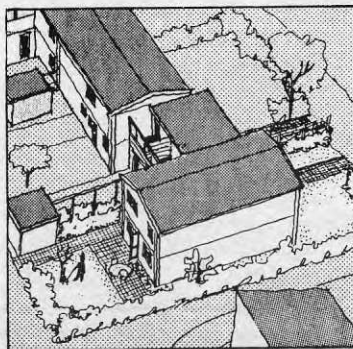
buller, luftkvalité klimat:

Närmaste större väg är den planerade Kungshögsleden som byggs söder om området. Avståndet till bebyggelsen är i den närmaste punkten cirka 60 meter. Det innebär att husen ligger utanför vägens störande bullerzon. Inga störande industrier finns eller planeras i närheten av området.

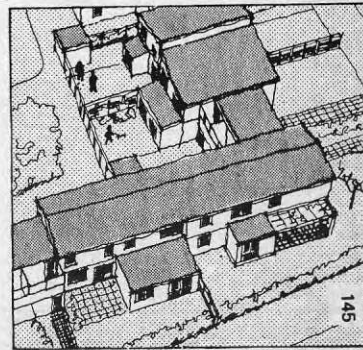
Förhärskande vindriktning är vind från sydväst.

- Husen är grupperade kring gemensamma gårdar

- Den privata tomten är till stor och kan utökas utsl plank eller vegetation.

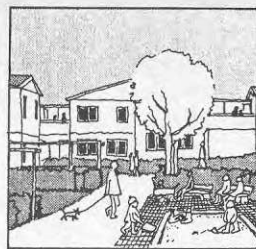

- Var och en kan själv bygga till sitt hus.

BOSTADSOMRÅDET BYÅKERSBACKEN SÖDRA

- kvarterslekplats med gemensamt lekhus

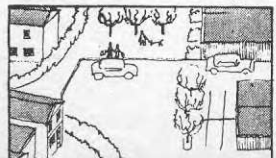

- små lekplatser på gårdarna.

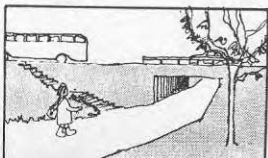
planerad lekpark →

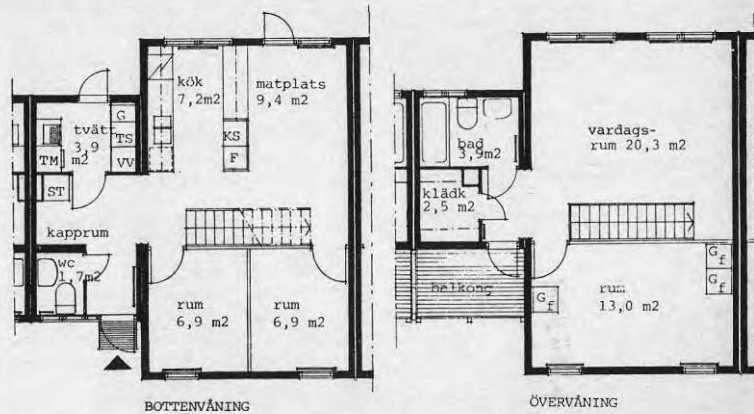
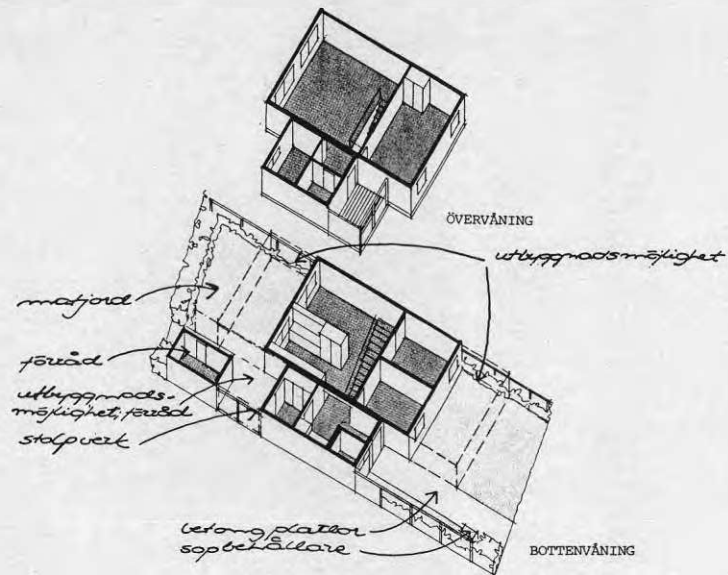

- bilarna parkeras i gemensamma garage.

- gångtunnel till skolan

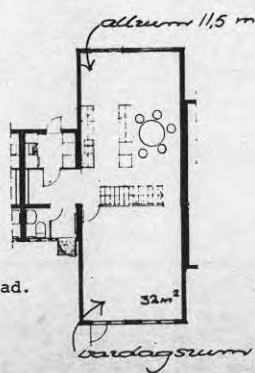

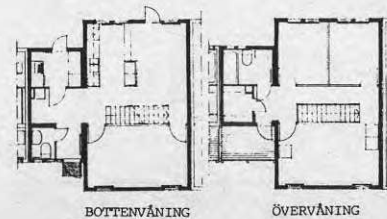
HUSTYP A

4 rum och kök
 Bostadsyta: 95 m²
 Utbyggbar bostadsyta: max 23 m²
 Förråd på tomten: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 150 - 280 m²

Exempel på utbyggnad.

ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING

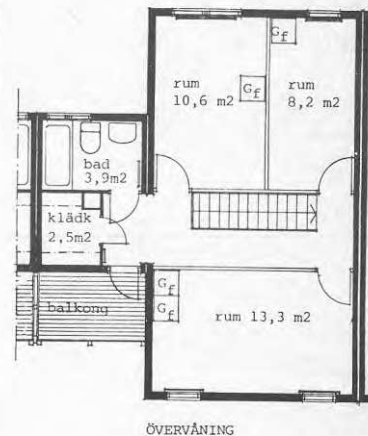
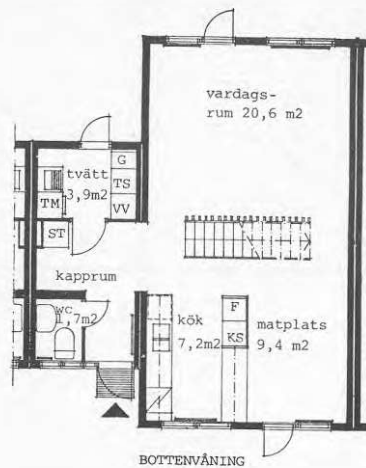
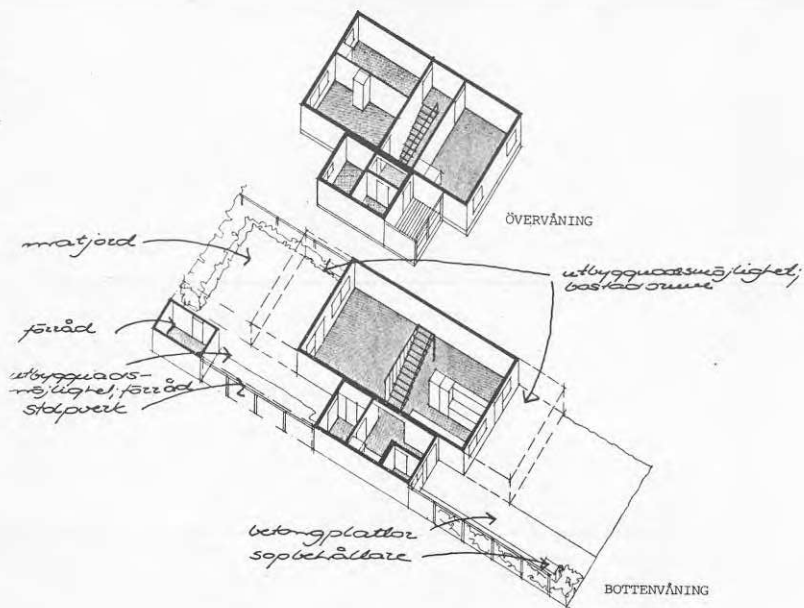
BETECKNINGAR

- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- G_f Flyttbar garderob
- ST Städskap
- TM Tvättmaskin
- TS Torkskåp
- VV Varmvattenberedare
- KS Kyl-och-svalskåp
- F Frysskåp

Totalt byggs 72 hus av denna typ.

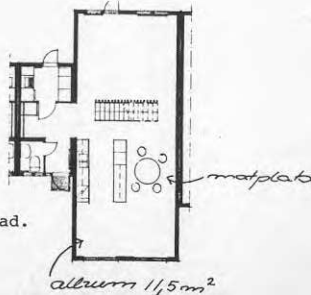
HUSTYP B1 4 RUM OCH KÖK 107 m²

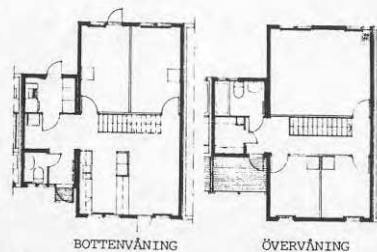
HUSTYP B1:

4 rum och kök
 Bostadsyta: 107 m²
 Utbyggbar bostadsyta: 23 m²
 Förråd på tomten: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 155 - 290 m²

Exempel på utbyggnad.

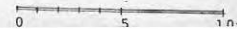
ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING:

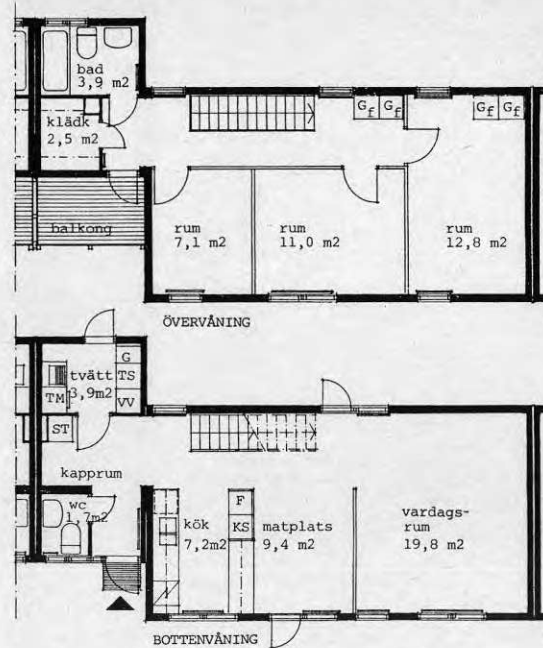
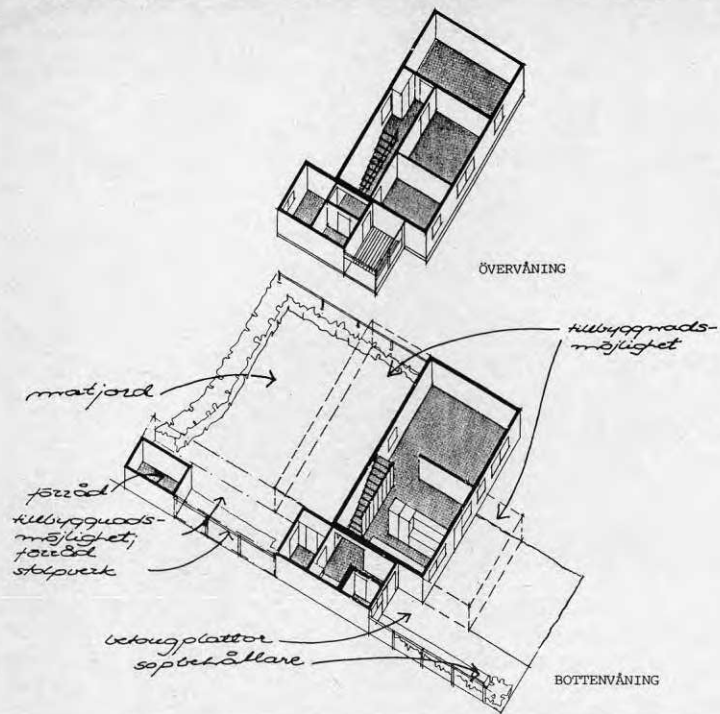

BETECKNINGAR:

- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- G_f Flyttbar garderob
- ST Städs-kåp
- TM Tvättmaskin
- TS Torkskåp
- VV Varmvattenberedare
- KS Kyl-och-svalskåp
- F Frys-kåp

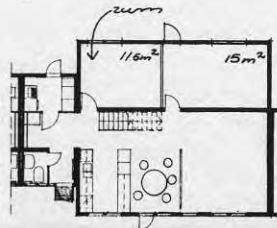
Totalt byggs 77 hus av denna typ.

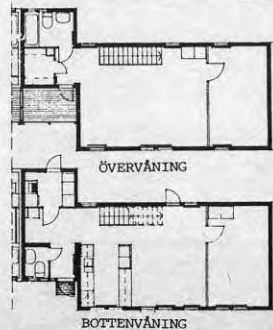
HUSTYP B2:

4 rum och kök
 Bostadsyta: 107 m²
 Utbyggbar bostadsyta: 29,5 m²
 Förråd på tomt: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 160 - 280 m²

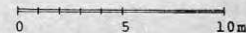
Exempel på utbyggnad.

ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING:

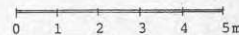
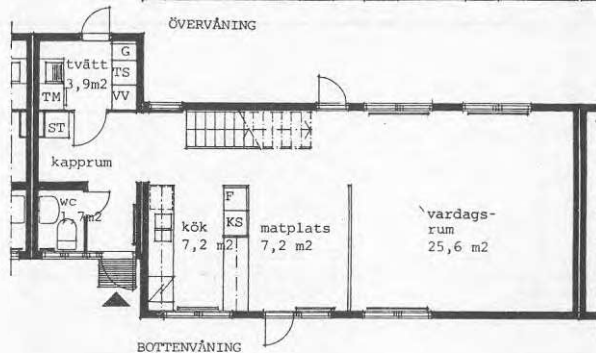
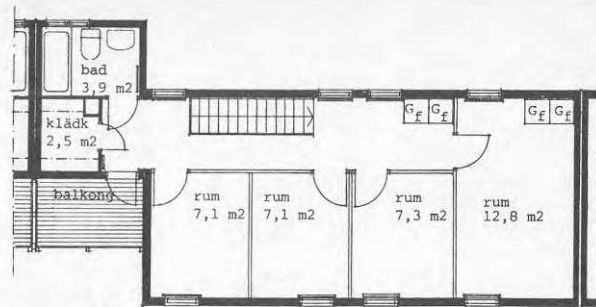
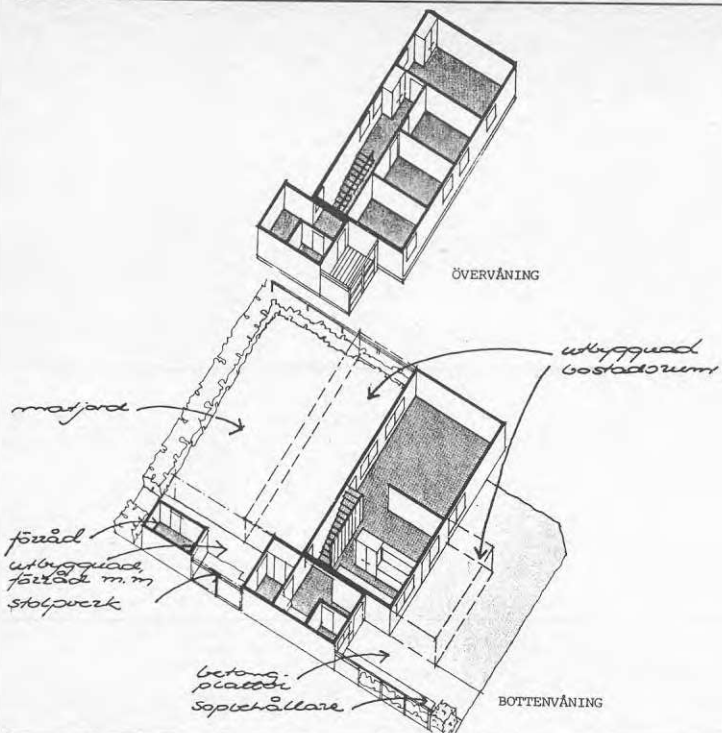
BETECKNINGAR:

- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- G_f Flyttbar garderob
- ST Städskåp
- TM Tvättmaskin
- TS Torkskåp
- VV Varmvattenberedare
- KS Kyl-och-svalskåp
- F Frysskåp

Totalt byggs 9 hus av denna typ.

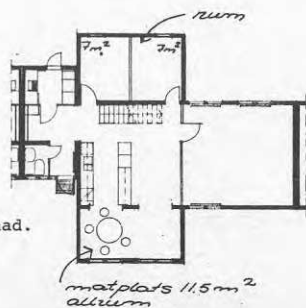
HUSTYP C 5 RUM OCH KÖK 118 m²

HUSTYP C:

5 rum och kök
 Bostadsyta: 118 m²
 Utbyggnad bostadsyta: 30,5 m²
 Förråd på tomten: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 240 - 350 m²

Exempel på utbyggnad.

Totalt byggs 21 hus av denna typ.

ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING:

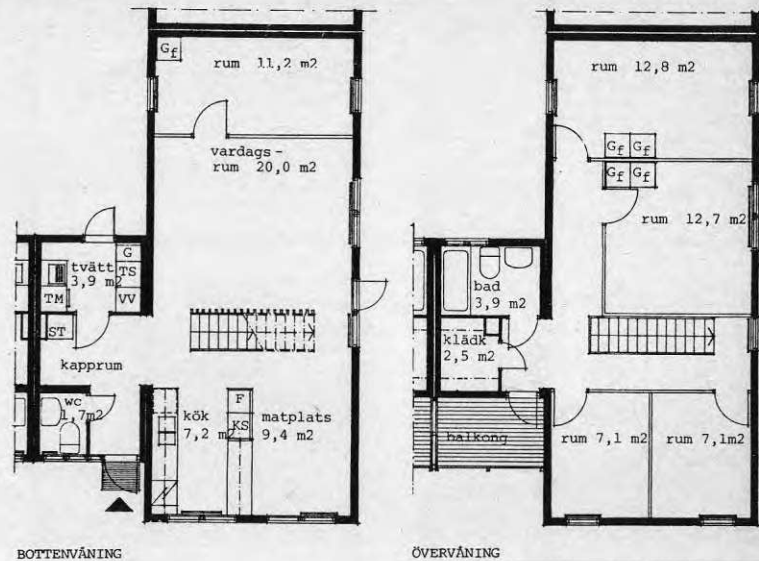
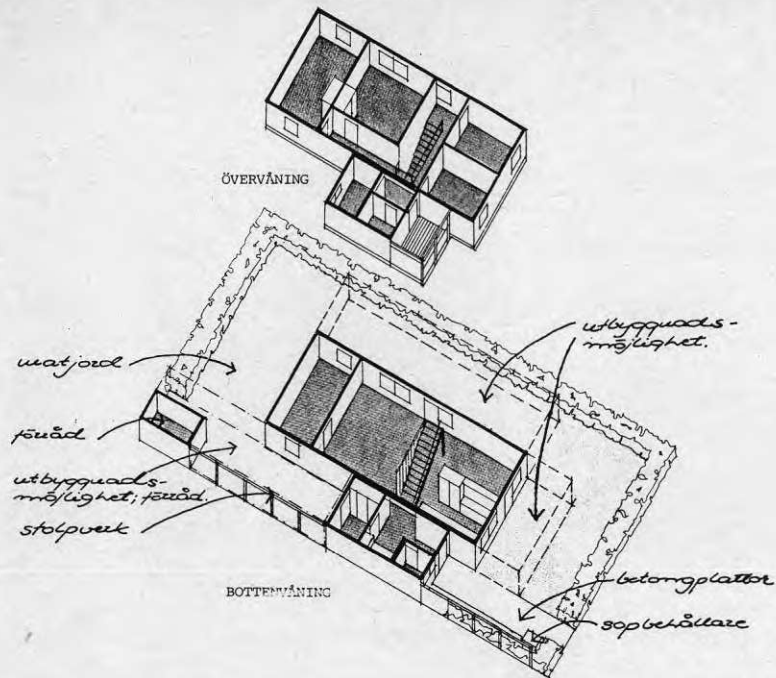

BETECKNINGAR:

- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- Flyttbar garderob
- Städskåp
- Tvättmaskin
- Torkskåp
- Varmvattenberedare
- Kyl-och-svalskåp
- Frysskåp

150

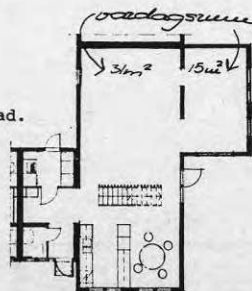

HUSTYP D1:

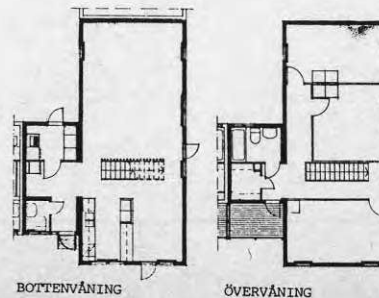
6 rum och kök
 Bostadsyta: 130 m²
 Utbyggbar bostadsyta: 33 m²
 Förråd på tomten: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 260 - 465 m²

Exempel på utbyggnad.

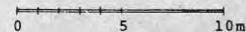
Totalt byggs 24 hus av denna typ.

ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING:

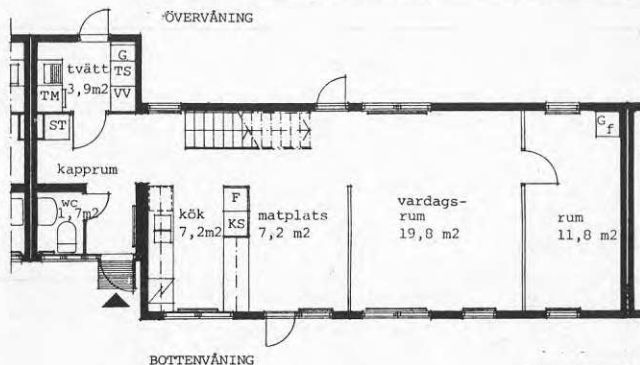
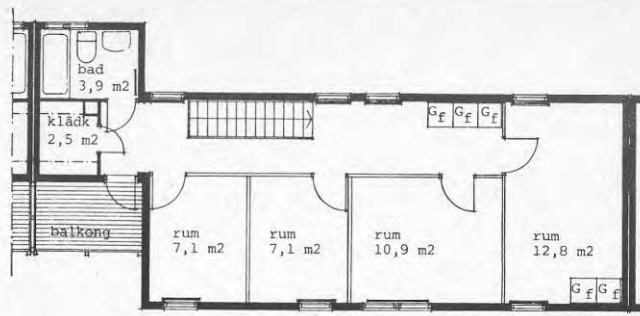
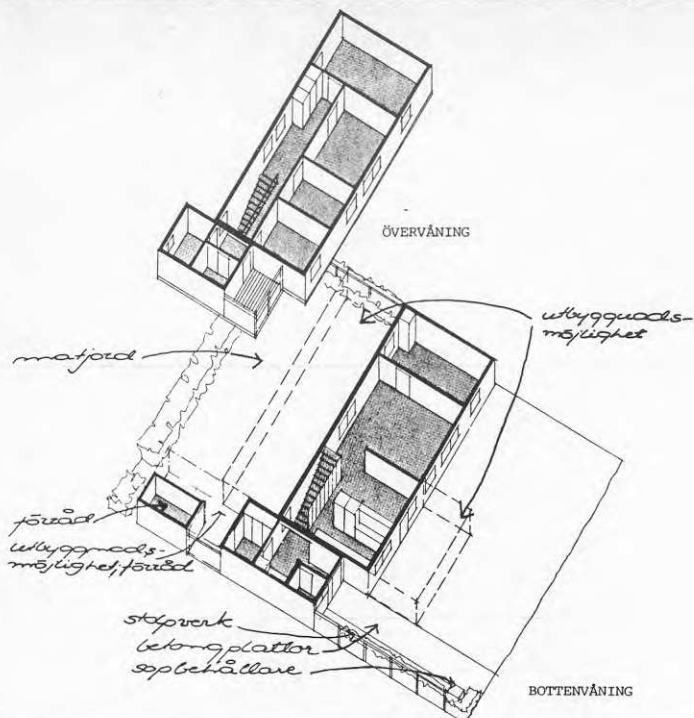

BETECKNINGAR:

- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- G_f Flyttbar garderob
- ST Städs-kåp
- TS Torkskåp
- VV Varmvattenberedare
- KS Kyl-och-svalskåp
- F Frysskåp

HUSTYP D2 6 RUM OCH KÖK 130 m²

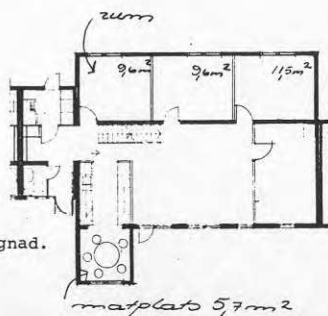

0 1 2 3 4 5 m

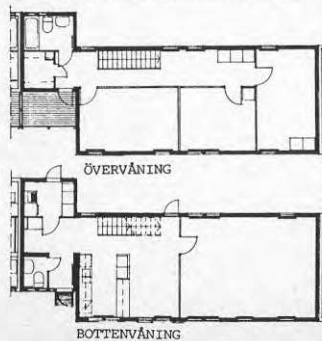
HUSTYP D2:

6 rum och kök
 Bostadsyta: 130 m²
 Utbyggnadsyta: 56 m²
 Förråd på tomt: 4 m²
 Kan ökas med utbyggnad
 Del i gemensamt förråd: 3 m²
 Tomtyta: 290 - 490 m²

Exempel på utbyggnad.

ALTERNATIV UTFORMNING AV PLANLÖSNING:

BETECKNINGAR:

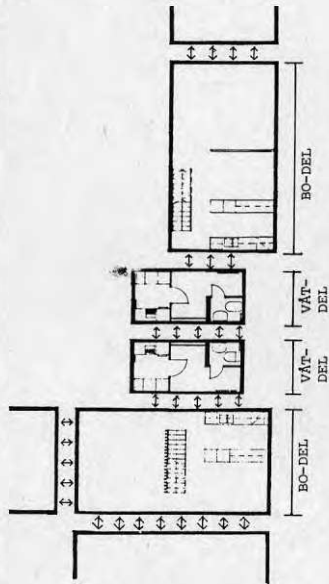
- Ej flyttbara väggar
- Flyttbara väggar
- G_f Flyttbar garderob
- ST Städsåp
- TM Tvättmaskin
- TS Torkåp
- VV Varmvattenberedare
- KS Kyl-och-svalskåp
- F Frysskåp

Totalt byggs 11 hus av denna typ.

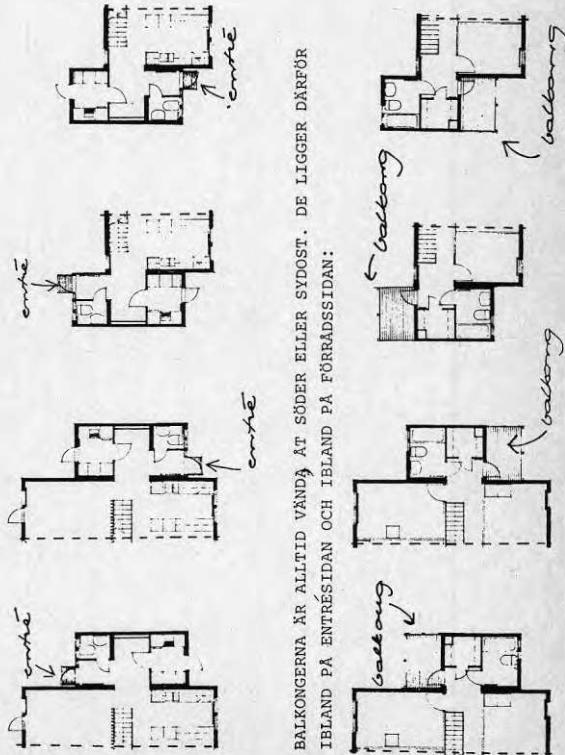
0 5 10 m

BOSTADSHUSEN ALLMÄNT

HUSEN BESTÅR AV EN VÄT-DEL SOM ÄR LIKA FÖR ALLA HUSTYPER OCH EN BO-DEL SOM HAR VARIERANDE STORLEK. VÄT-DELEN OCH BO-DELEN KOPPLAS IHOP PÅ OLIKA SÄTT:

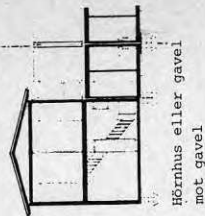
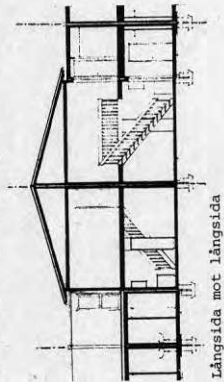

HUVUDENTREN LIGGER PÅ OLIKA HÅLL BEROENDE PÅ VÄDERSTRECK OCH TOMTENS LÄGE I OMRÅDET. KÖKEN LIGGER ANTINGEN PÅ ENTRÉSIDAN ELLER PÅ FÖRRÅDS-SIDAN AV HUSET:

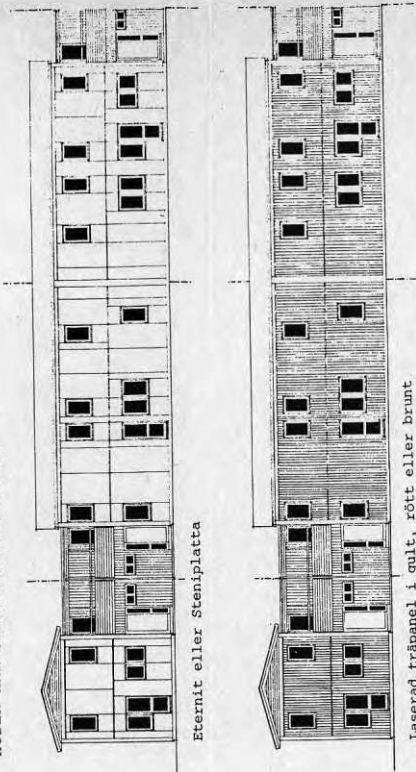

BALKONGERNA ÄR ALLTID VÄNDA AT SÖDER ELLER SYDVOST. DE LIGGER DÄRFÖR IBLAND PÅ ENTRÉSIDAN OCH IBLAND PÅ FÖRRÅDSIDAN:

HUSEN HAR OLIKA TAKUTFORMNING BEROENDE PÅ OM DE ÄR KOPPLADE MED LÅNG-SIDORNA ELLER GAVLARNA MOT VARANDRA:

HUSEN HAR OLIKA FASADMATERIAL:

ÖVRIGT:

PÅ VISSA HUS ÄR FÖNSTREN I VÄRDAGSRUM OCH SOVRUM PLACERADE PÅ MOT-SATT SIDA MOT HÄR VISADE HUSTYPER. DETTA BEROR PÅ SOL- OCH INSYNS-FÖRHÅLLANDEN SAMT GÄLLANDE BRANDSKYDDSFÖRESKRIFTER.

TOMTERNA ÄR OLIKA STORA.

KOSTNADER

BERÄKNADE PRODUKTIONSKOSTNADER:

	HUSTYP A	HUSTYP B	HUSTYP C	HUSTYP D	EGNA HUSET
Beräknad byggkostnad	139.900	146.900	152.900	159.900	
Beräknade anslutningsavgifter för vatten och avlopp	5.850	5.850	5.850	5.850	
Beräknade anslutningsavgifter för EL	950	950	950	950	
Beräknad kostnadsökning	16.100	16.300	17.500	18.300	
SUMMA	162.800	170.200	177.200	185.000	

KOMMENTARER:

GENOMSITTSKOSTNADER

Alla kalkylerna är baserade på en genomsnittlig produktionskostnad. Inom de olika hustyperna förekommer vissa variationer. Kostnadsuppgifter för varje enskilt hus redovisas i samband med husreservationen.

INDEXHJNING

Den angivna produktionskostnaden avser kostnadsräkningen juli 1975. Det slutliga försäljningspriset fastställs av länsbostadsnämnden efter justering baserad på verkliga indexhöjningar respektive eventuella ändringar som tillstyrks av Malmö kommun. Den verkliga indexhöjningen kan bli lägre eller högre än den som redovisats ovan. Kostnadsreglering skall ske i ett sammanhang på samtliga hus inom gruppen, varefter den sålunda beräknade totala ersättningen fördelas på husen inom gruppen i förhållande till kontraktssumman för respektive hus.

TILLOPPANDE KOSTNADER

- Utöver kontraktssumman tillkommer följande kostnader:
- Tomträttsinskrivning (1 % på kontraktssumman)
- Nybyggnadsakta (ca 450 kronor)
- Kostnader för tillval utöver standard (Prissett tillvalslista erhålles i samband med husreservationen)
- Kostnader för färdigställande av den egna trädgården utöver grooplaneringen. (Kostnader för gräsmatta, buskar, eventuellt plank samt utopplats m.m.) Dessa varierar starkt beroende på vilket utförande man väljer, men kan uppskattas till ca 4 000 kronor.
- Förskotts betalning till gemensambetsanläggningen, 200 kr/hus.

FINANSIERING:

	HUSTYP A	HUSTYP B	HUSTYP C	HUSTYP D	EGNA HUSET
Beräknat låneunderlag	151.000	158.000	164.000	172.000	
Beräknat taxeringsvärde	130.000	135.000	140.000	145.000	
Bottenlån i hypoteksförening	105.700	110.600	114.800	120.400	
Statligt bostadslån	37.750	39.500	41.000	43.000	
Kontant såsom handpennning vid kontraktsskrivningen	10.000	10.000	10.000	10.000	
Kontant senast 1 vecka före inflyttningen	9.350	9.900	11.400	11.600	
SUMMA	162.800	170.200	177.200	185.000	

KOMMENTARER:

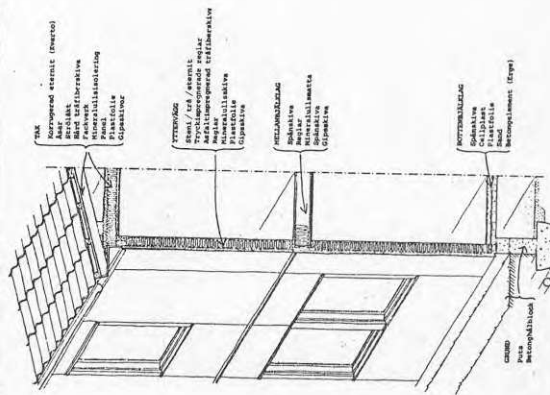
BOTTENLÅNET

Bottenlånet utgår med 70 % av låneunderlaget. Lånet är ett s.k. annuitetslån med en amorteringstid på 50 år. Vid annuitetslån betalar man en summa, kapitalkostnaden, som innefattar både ränta och amortering. Denna summa är lika stor varje år under förutsättning att räntan är oförändrad. Räntan fastställs för 10 år i taget.

BOSTADSLÅN

Det statliga bostadslånet utgår med 25 % av låneunderlaget och har en amorteringstid på 30 år. Man kan välja mellan annuitetslån (se ovan) och s.k. rak amortering, vilket innebär att man amorterar 1/30 av lånesumman varje år. Räntan beräknas på återstående del av lånesumman. Jämfört med annuitetslån blir utgifterna för ränta och amortering större de första åren, men minskar sedan. Boendekostnadsräkningen baseras på annuitetslån.

BYGGNADSBESKRIVNING

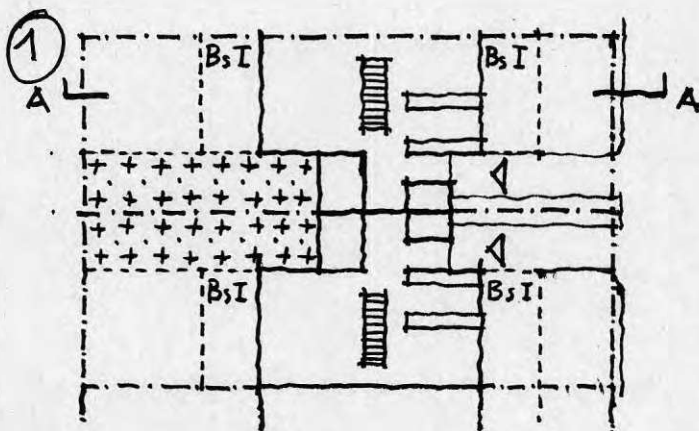
Till

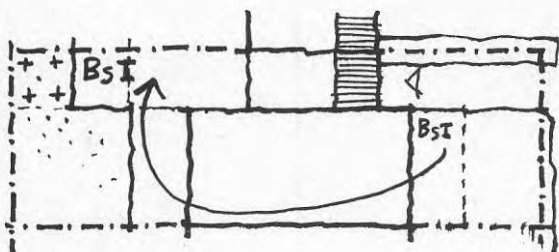
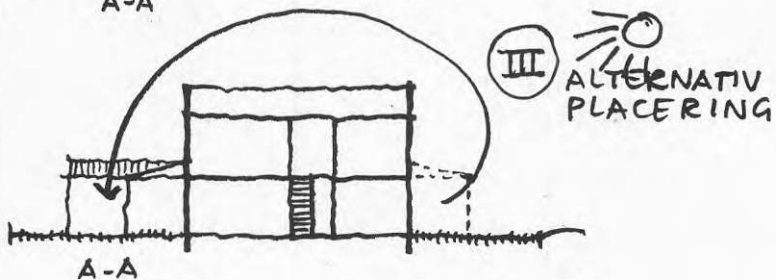
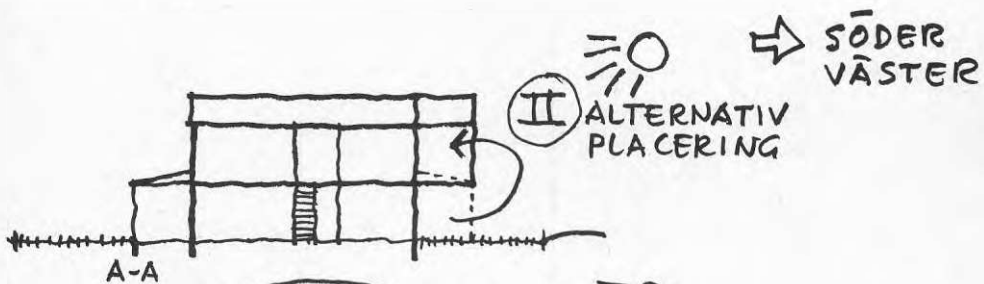
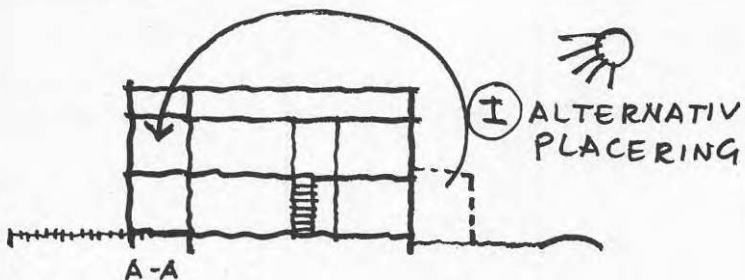
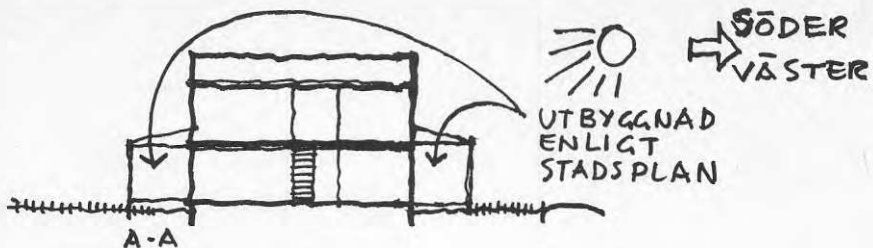
Planchefen vid Malmö stadsbyggnadskontor, ark S Boysen

- PM angående önskemål om avvikelse från stadsplan vid enskild utbyggnad av bostaden inom Byåkersbacken-södra.
- Efter samråd med de boende och med villaföreningens styrelse vill jag här sammanfatta de boendes synpunkter.

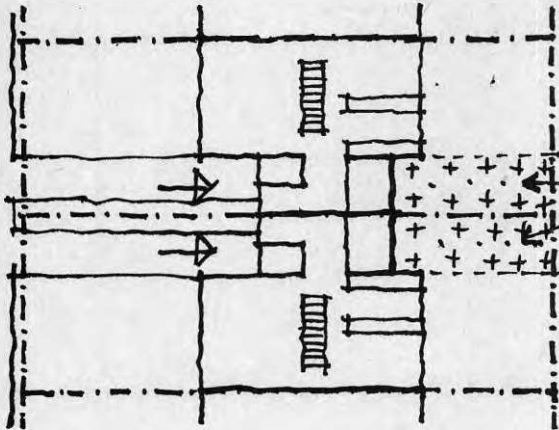
1) UTBYGGNAD - UTEPLATS - ORIENTERING

- Vid läge då uteplatsen är "rätt orienterad" (söder-väster) men där tomten är för liten föreslås tre alternativa tillbyggnadslägen i syfte att spara uteplatsen (hustyp A-B).

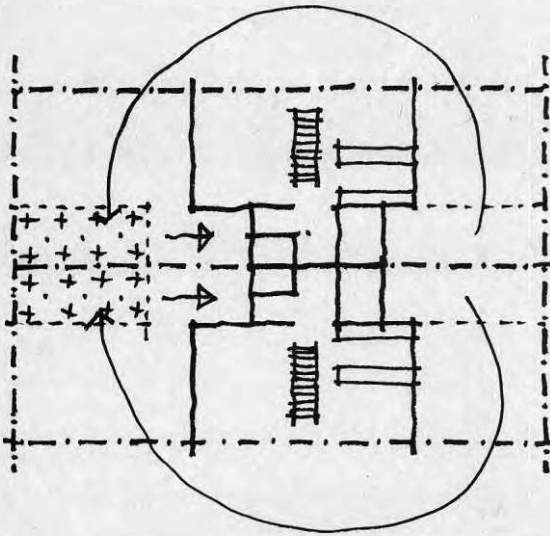

SAMMA SYNPUNKT GÄLLER VID UTBYGGNAD
AV FÖRRÅD (HUSTYP A-B)

⇒ SÖDER
VÄSTER

UTBYGGNAD
ENLIGT
STADSPLANEN

ALTERNATIV
PLACERING.

2) UTBYGGNAD - LEDNINGSDRAGNINGAR

- Förutom utbyggnad av bostadsdelen finns det många önskemål om att bygga ut installationsdelen. Här är ett urval av förslag:

- rum för vattenfilter
- groventré, plats för smutsiga barnkläder
- mangel
- bastu
- arbetsrum för klädvård i anslutning till tvätt
- vattentank vid uppvärmning med solelement
- varmförråd
- matkällare

3) HANDIKAPPANPASSNING - UTBYGGNAD

- Handikappanpassning av A och B-husen kan underlättas om den korsprickade byggrätten utnyttjas för bostadsändamål samt om installationsdelen byggs ut i två plan (se rapport: Lätta byggsystem. Statens råd för byggnadsforskning, 761003-7, s 63 - Byggsystem för tvåplansradhus: Byåkersbacken i Oxie utanför Malmö, 1977).

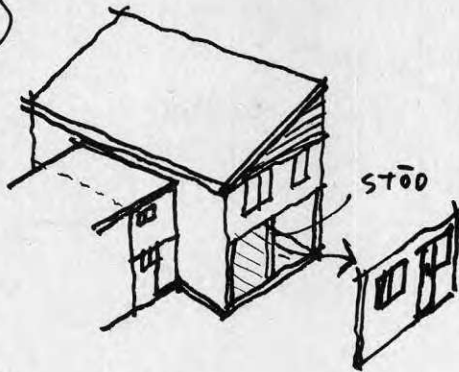
4) TEKNISKA OCH EKONOMISKA SYNPUNKTER VID UTBYGGNAD

- Utbyggnad av hustyp A₁ och B₁ är tekniskt svårare och ekonomiskt mer krävande än för hustypen B₂ - D₂.

Om utbyggnad av bostadsrum kan ske på korsprickad mark kan invånarna i A och B-husen få en möjlighet till utbyggnad som i tekniskt och ekonomiskt hänseende är mera jämförbar med den som invånarna i B₂ - D₂-husen har.

A₁ B₁

①

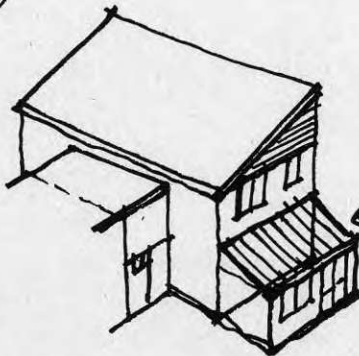
BLOCK RIVS

②

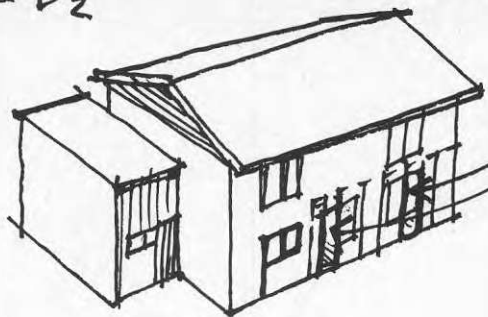

LIMTRÄBALK
MONTERAS

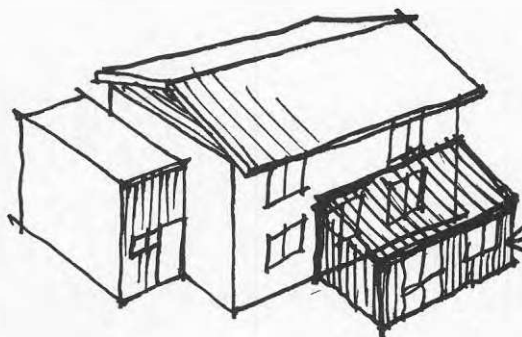
③

UTBYGGNAD
UTFÖRS.

B₂ - D₂

- ÖPPNING TILL
- BLIVANDE RUMS-
- DÖRRAR ORDNAS
- FASAD MATERIAL
RIVS.

UTBYGGNAD
UTFÖRS.

Bilaga 3

TILLBYGGNADSEXEMPEL

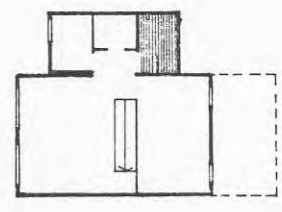
Här följer 15 exempel på utförda tillbyggnader. Exempen visar utbyggnader på de olika hustyperna (utom D₂), utbyggnader som skett med och utan dispens och utbyggnader av olika storlek. Exempen redovisas efter hustyperna (A, B₁, B₂, C och D₁). Varje exempel visar a) en skiss som anger var utbyggnaden har gjorts, b) fotografier på tillbyggnaden, och c) de godkända byggnadslovshandlingarna.

Tillbyggnad i bottenvåningen. Två tidigare sovrum är sammanslagna med tillbyggnaden och bildar ett vardagsrum. Det ursprungliga vardagsrummet på andra våningen är ombyggt till två sovrum.

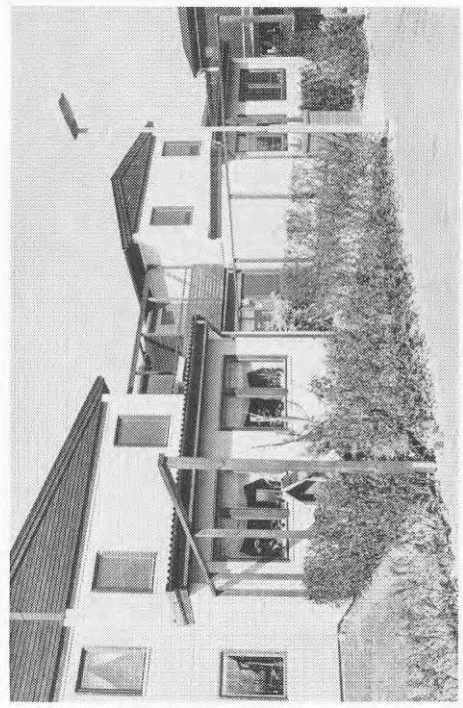
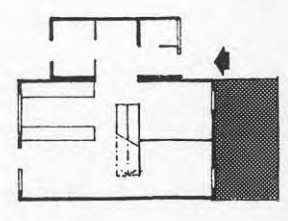
A 4 rum o kök
bost.yta 95m²

ÖVERVÅNING

BOTTENVÅNING

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

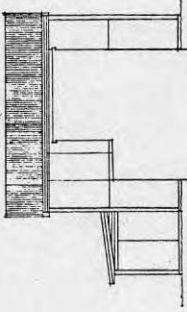
870 02 - A11

PALMO BIGNADSHAMIND
 bestyr nr B 110 ltr. 2
 gæstgæst i tilslutning
 til nr. 110

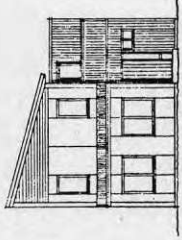
REGISTRERING
 1. 1975 2. 1975 3. 1975 4. 1975
 5. 1975 6. 1975 7. 1975 8. 1975
 9. 1975 10. 1975 11. 1975 12. 1975

REGISTRERING
 1. 1975 2. 1975 3. 1975 4. 1975
 5. 1975 6. 1975 7. 1975 8. 1975
 9. 1975 10. 1975 11. 1975 12. 1975

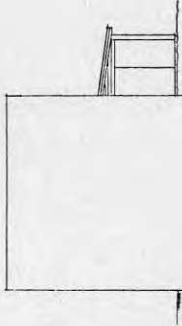
1. 1975 2. 1975 3. 1975 4. 1975
 5. 1975 6. 1975 7. 1975 8. 1975
 9. 1975 10. 1975 11. 1975 12. 1975

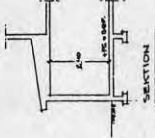
FRONT VÅG

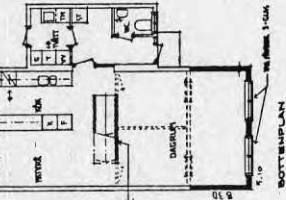
FRONT ÖVER

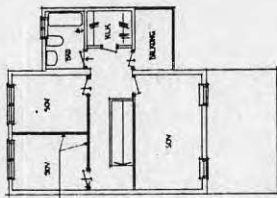
FRONT NÖR

SEKTION

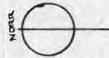

ÖVERPLAN

UNDPLAN

1. 1975 2. 1975 3. 1975 4. 1975
 5. 1975 6. 1975 7. 1975 8. 1975
 9. 1975 10. 1975 11. 1975 12. 1975

NÖR

SITUATIONSPLAN 1:400

B	KOPL. BOKRENT	TL	11 01 08
A	300 GR. KÖP.	TL	11 01 11
BT	BYGGNINGSSTAD	BT	11 01 11

TELEFONNED	10	OMR.
UNIKET	10	OMR.
PASSAD PLAN, SEKTION		
SIT. PLAN		
BT	75-10-18	OMR. 10
BT	75-10-18	OMR. 10

STALS
 KONTOR 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
 T. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
 G. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
 G. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

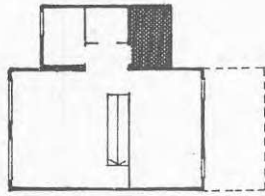
75-10-18
 75-10-18

870 02 - A11

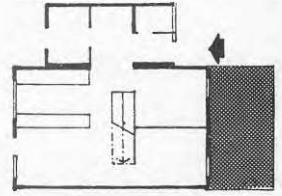
A 4 rum o kök
bost.yta 95m²

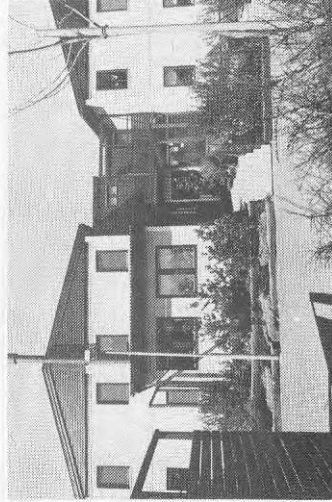
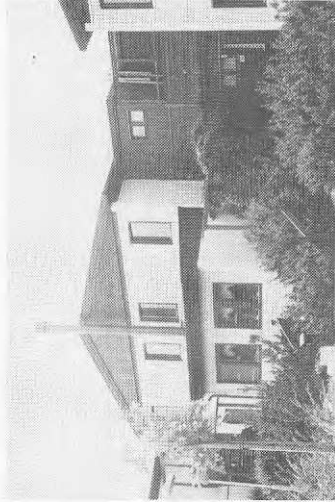
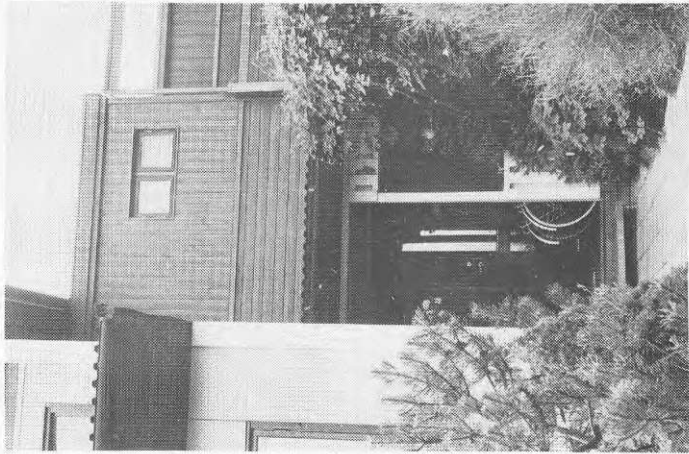
ÖVERVÄNING

BOTTERVÄNING

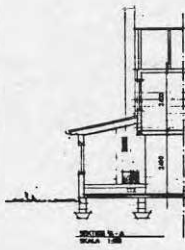
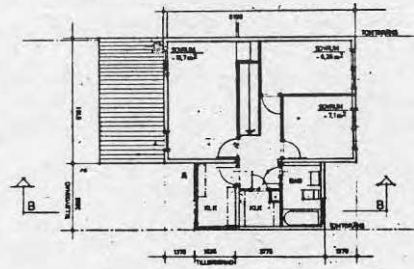
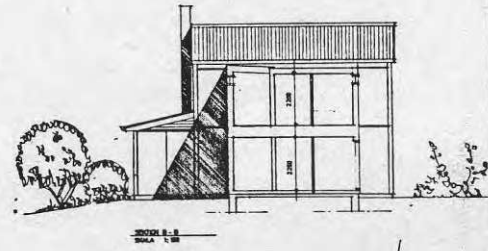
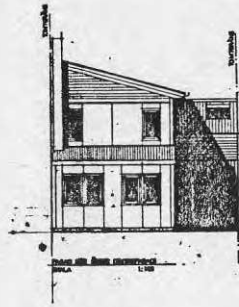
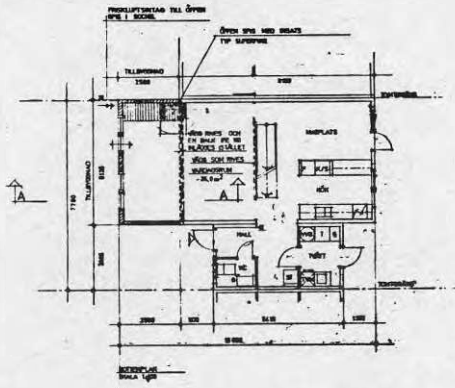

Tillbyggnad i bottenvåningen. Två tidigare sovrum är sammanslagna med tillbyggnaden och bildar ett vardagsrum, i vilket också in-stallerats en öppen spis. Trappan upp till andra våningen är vänd. Det ursprungliga vardagsrummet på andra våningen har byggts om till två sovrum. Balkongen har byggts in och är klädkammare.

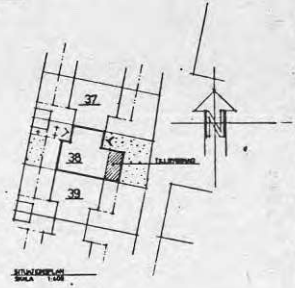

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

MALMO BYGGNADSNÄMND
 beslut NR By 982 ltr. A
 godkänd i delegation
 1979 06-18

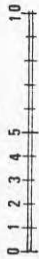
BEHÖRSTVÄRDET FÖR TÄKT OCH AV BRÄNSSEL ÖVER TÄLJEN
 ÄR TÄKTTEN 20 20 I ÖK LÄNDRER OCH 20 20 I ÖK LÄNDRER
 FÖR LÄNDRER I ÖK LÄNDRER
 FÖR LÄNDRER I ÖK LÄNDRER

FRÅG- OCH SVARSTÄLLNINGEN
 SKALA 1:500

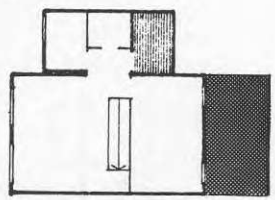
ARKTEKT SÄR HEINZ KALTENBUNNER FÄGARESVÄGEN 11, 23130 ÖDE, ÖSTFÄLLEN ÖDE DEN 10 MAJ 1979 	FÖRSLAG TILL TILL- OCH ÖVERGÅNINGS PLANER, FASADER OCH SEKTIONER, SKALA 1:100/1:400 01 A
--	--

A 4 rum o kök
bost.yta 95m²

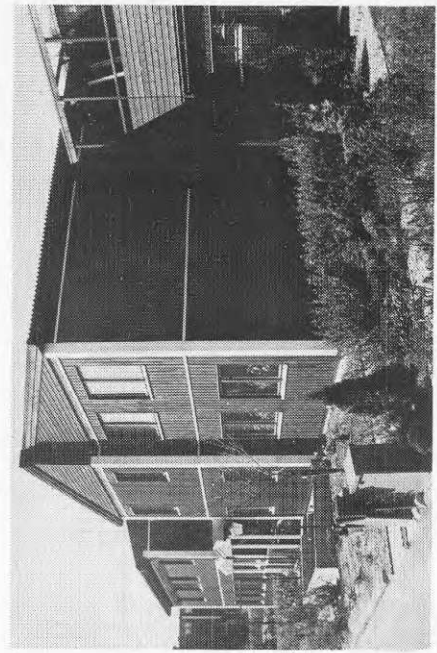
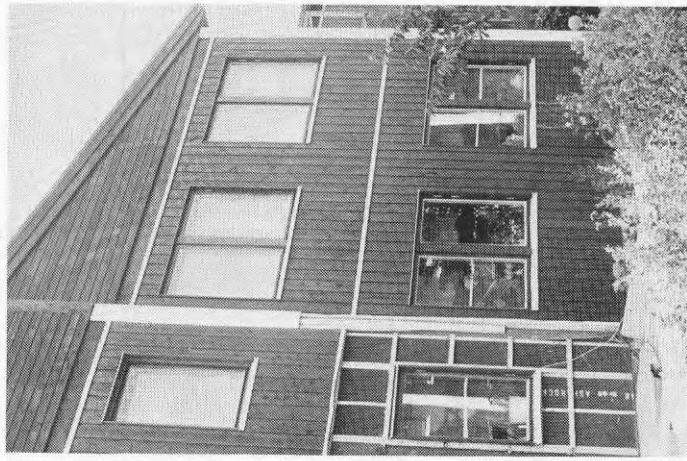
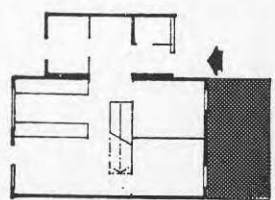

Tillbyggnad i två plan. I bottenvåningen är två tidigare sovrum sammanslagna med tillbyggnaden till ett vardagsrum. Av tillbyggnaden och ett sovrum har på andra våningen bildats två nya sovrum och en klädkammare. Tillbyggnad i två plan kräver dispens.

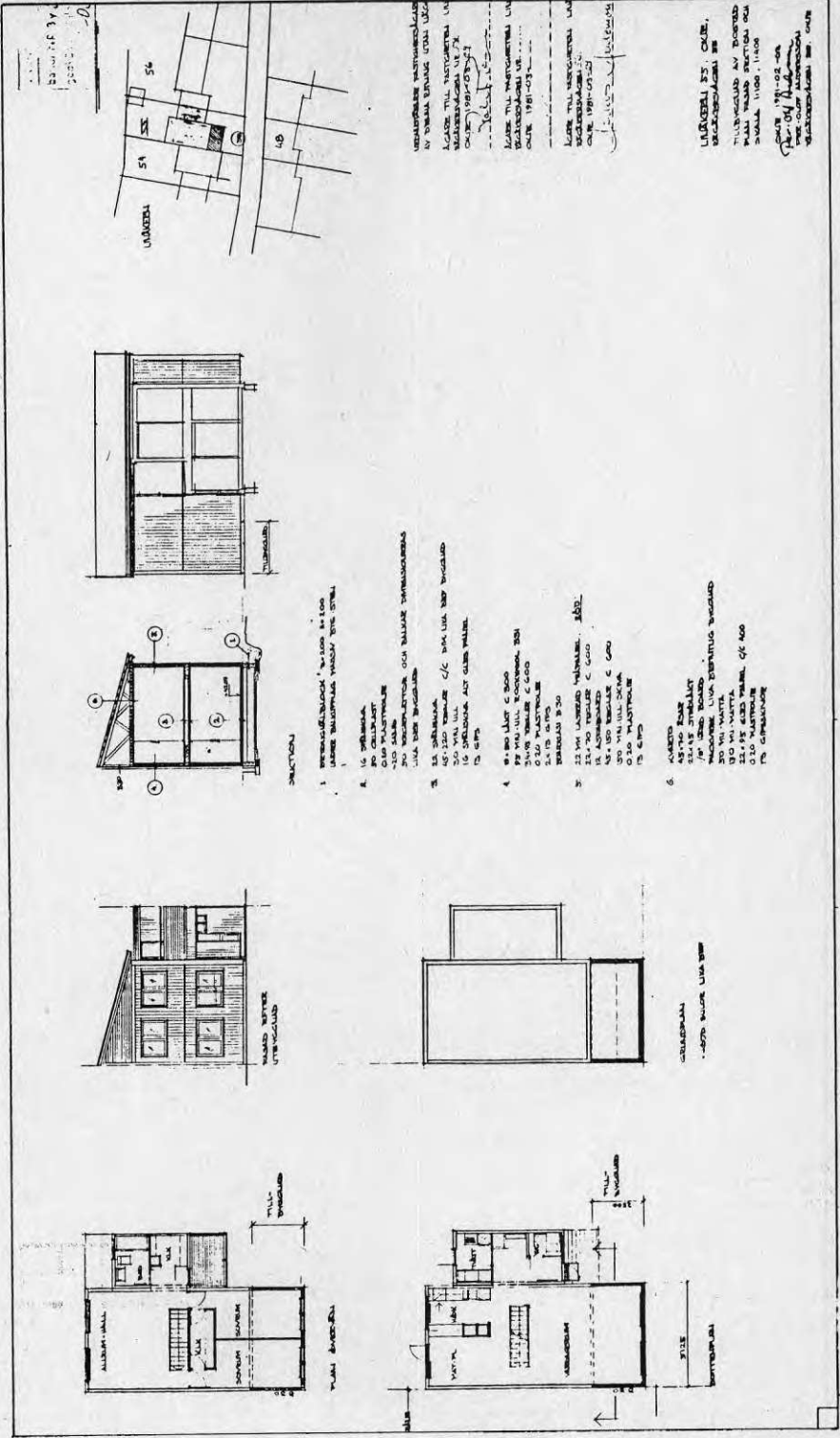
ÖVERVÅNING

BOTTENVÅNING

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

SEKTION

1. BÄNDRÄTTAD, VÄGG AV LÖSNÄTT, BÄNDRÄTTAD VÄGG AV LÖSNÄTT

2. 16 GÄLLANNA

3. 20 GÄLLANNA

4. 20 GÄLLANNA

5. 20 GÄLLANNA

6. 20 GÄLLANNA

7. 20 GÄLLANNA

8. 20 GÄLLANNA

9. 20 GÄLLANNA

10. 20 GÄLLANNA

11. 20 GÄLLANNA

12. 20 GÄLLANNA

13. 20 GÄLLANNA

14. 20 GÄLLANNA

15. 20 GÄLLANNA

16. 20 GÄLLANNA

17. 20 GÄLLANNA

18. 20 GÄLLANNA

19. 20 GÄLLANNA

20. 20 GÄLLANNA

21. 20 GÄLLANNA

22. 20 GÄLLANNA

23. 20 GÄLLANNA

24. 20 GÄLLANNA

25. 20 GÄLLANNA

26. 20 GÄLLANNA

27. 20 GÄLLANNA

28. 20 GÄLLANNA

29. 20 GÄLLANNA

30. 20 GÄLLANNA

31. 20 GÄLLANNA

32. 20 GÄLLANNA

33. 20 GÄLLANNA

34. 20 GÄLLANNA

35. 20 GÄLLANNA

36. 20 GÄLLANNA

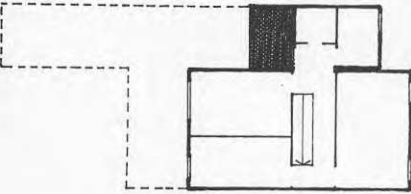
37. 20 GÄLLANNA

VERKSTÄNDET INRIKTNINGSRIKTADE
AV YTTRE SVENSKA GÅRDEN
ÅR 1910
ÅR 1911
ÅR 1912
ÅR 1913
ÅR 1914
ÅR 1915
ÅR 1916
ÅR 1917
ÅR 1918
ÅR 1919
ÅR 1920
ÅR 1921
ÅR 1922
ÅR 1923
ÅR 1924
ÅR 1925
ÅR 1926
ÅR 1927
ÅR 1928
ÅR 1929
ÅR 1930
ÅR 1931
ÅR 1932
ÅR 1933
ÅR 1934
ÅR 1935
ÅR 1936
ÅR 1937
ÅR 1938
ÅR 1939
ÅR 1940
ÅR 1941
ÅR 1942
ÅR 1943
ÅR 1944
ÅR 1945
ÅR 1946
ÅR 1947
ÅR 1948
ÅR 1949
ÅR 1950
ÅR 1951
ÅR 1952
ÅR 1953
ÅR 1954
ÅR 1955
ÅR 1956
ÅR 1957
ÅR 1958
ÅR 1959
ÅR 1960
ÅR 1961
ÅR 1962
ÅR 1963
ÅR 1964
ÅR 1965
ÅR 1966
ÅR 1967
ÅR 1968
ÅR 1969
ÅR 1970
ÅR 1971
ÅR 1972
ÅR 1973
ÅR 1974
ÅR 1975
ÅR 1976
ÅR 1977
ÅR 1978
ÅR 1979
ÅR 1980
ÅR 1981
ÅR 1982
ÅR 1983
ÅR 1984
ÅR 1985
ÅR 1986
ÅR 1987
ÅR 1988
ÅR 1989
ÅR 1990
ÅR 1991
ÅR 1992
ÅR 1993
ÅR 1994
ÅR 1995
ÅR 1996
ÅR 1997
ÅR 1998
ÅR 1999
ÅR 2000
ÅR 2001
ÅR 2002
ÅR 2003
ÅR 2004
ÅR 2005
ÅR 2006
ÅR 2007
ÅR 2008
ÅR 2009
ÅR 2010
ÅR 2011
ÅR 2012
ÅR 2013
ÅR 2014
ÅR 2015
ÅR 2016
ÅR 2017
ÅR 2018
ÅR 2019
ÅR 2020
ÅR 2021
ÅR 2022
ÅR 2023
ÅR 2024
ÅR 2025

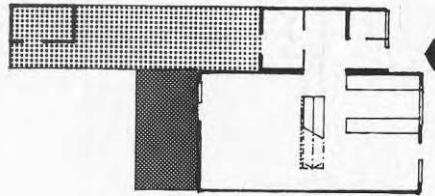
LÅRKEBILI 35. GÅRD.
BÄNDRÄTTAD VÄGG.
TILLBYGGD AV SVENSKA
GÅRDEN ÅR 1910 OCH
ÅR 1911 OCH
ÅR 1912 OCH
ÅR 1913 OCH
ÅR 1914 OCH
ÅR 1915 OCH
ÅR 1916 OCH
ÅR 1917 OCH
ÅR 1918 OCH
ÅR 1919 OCH
ÅR 1920 OCH
ÅR 1921 OCH
ÅR 1922 OCH
ÅR 1923 OCH
ÅR 1924 OCH
ÅR 1925 OCH
ÅR 1926 OCH
ÅR 1927 OCH
ÅR 1928 OCH
ÅR 1929 OCH
ÅR 1930 OCH
ÅR 1931 OCH
ÅR 1932 OCH
ÅR 1933 OCH
ÅR 1934 OCH
ÅR 1935 OCH
ÅR 1936 OCH
ÅR 1937 OCH
ÅR 1938 OCH
ÅR 1939 OCH
ÅR 1940 OCH
ÅR 1941 OCH
ÅR 1942 OCH
ÅR 1943 OCH
ÅR 1944 OCH
ÅR 1945 OCH
ÅR 1946 OCH
ÅR 1947 OCH
ÅR 1948 OCH
ÅR 1949 OCH
ÅR 1950 OCH
ÅR 1951 OCH
ÅR 1952 OCH
ÅR 1953 OCH
ÅR 1954 OCH
ÅR 1955 OCH
ÅR 1956 OCH
ÅR 1957 OCH
ÅR 1958 OCH
ÅR 1959 OCH
ÅR 1960 OCH
ÅR 1961 OCH
ÅR 1962 OCH
ÅR 1963 OCH
ÅR 1964 OCH
ÅR 1965 OCH
ÅR 1966 OCH
ÅR 1967 OCH
ÅR 1968 OCH
ÅR 1969 OCH
ÅR 1970 OCH
ÅR 1971 OCH
ÅR 1972 OCH
ÅR 1973 OCH
ÅR 1974 OCH
ÅR 1975 OCH
ÅR 1976 OCH
ÅR 1977 OCH
ÅR 1978 OCH
ÅR 1979 OCH
ÅR 1980 OCH
ÅR 1981 OCH
ÅR 1982 OCH
ÅR 1983 OCH
ÅR 1984 OCH
ÅR 1985 OCH
ÅR 1986 OCH
ÅR 1987 OCH
ÅR 1988 OCH
ÅR 1989 OCH
ÅR 1990 OCH
ÅR 1991 OCH
ÅR 1992 OCH
ÅR 1993 OCH
ÅR 1994 OCH
ÅR 1995 OCH
ÅR 1996 OCH
ÅR 1997 OCH
ÅR 1998 OCH
ÅR 1999 OCH
ÅR 2000 OCH
ÅR 2001 OCH
ÅR 2002 OCH
ÅR 2003 OCH
ÅR 2004 OCH
ÅR 2005 OCH
ÅR 2006 OCH
ÅR 2007 OCH
ÅR 2008 OCH
ÅR 2009 OCH
ÅR 2010 OCH
ÅR 2011 OCH
ÅR 2012 OCH
ÅR 2013 OCH
ÅR 2014 OCH
ÅR 2015 OCH
ÅR 2016 OCH
ÅR 2017 OCH
ÅR 2018 OCH
ÅR 2019 OCH
ÅR 2020 OCH
ÅR 2021 OCH
ÅR 2022 OCH
ÅR 2023 OCH
ÅR 2024 OCH
ÅR 2025 OCH

GÅRDEN
ÅR 1910 OCH
ÅR 1911 OCH
ÅR 1912 OCH
ÅR 1913 OCH
ÅR 1914 OCH
ÅR 1915 OCH
ÅR 1916 OCH
ÅR 1917 OCH
ÅR 1918 OCH
ÅR 1919 OCH
ÅR 1920 OCH
ÅR 1921 OCH
ÅR 1922 OCH
ÅR 1923 OCH
ÅR 1924 OCH
ÅR 1925 OCH
ÅR 1926 OCH
ÅR 1927 OCH
ÅR 1928 OCH
ÅR 1929 OCH
ÅR 1930 OCH
ÅR 1931 OCH
ÅR 1932 OCH
ÅR 1933 OCH
ÅR 1934 OCH
ÅR 1935 OCH
ÅR 1936 OCH
ÅR 1937 OCH
ÅR 1938 OCH
ÅR 1939 OCH
ÅR 1940 OCH
ÅR 1941 OCH
ÅR 1942 OCH
ÅR 1943 OCH
ÅR 1944 OCH
ÅR 1945 OCH
ÅR 1946 OCH
ÅR 1947 OCH
ÅR 1948 OCH
ÅR 1949 OCH
ÅR 1950 OCH
ÅR 1951 OCH
ÅR 1952 OCH
ÅR 1953 OCH
ÅR 1954 OCH
ÅR 1955 OCH
ÅR 1956 OCH
ÅR 1957 OCH
ÅR 1958 OCH
ÅR 1959 OCH
ÅR 1960 OCH
ÅR 1961 OCH
ÅR 1962 OCH
ÅR 1963 OCH
ÅR 1964 OCH
ÅR 1965 OCH
ÅR 1966 OCH
ÅR 1967 OCH
ÅR 1968 OCH
ÅR 1969 OCH
ÅR 1970 OCH
ÅR 1971 OCH
ÅR 1972 OCH
ÅR 1973 OCH
ÅR 1974 OCH
ÅR 1975 OCH
ÅR 1976 OCH
ÅR 1977 OCH
ÅR 1978 OCH
ÅR 1979 OCH
ÅR 1980 OCH
ÅR 1981 OCH
ÅR 1982 OCH
ÅR 1983 OCH
ÅR 1984 OCH
ÅR 1985 OCH
ÅR 1986 OCH
ÅR 1987 OCH
ÅR 1988 OCH
ÅR 1989 OCH
ÅR 1990 OCH
ÅR 1991 OCH
ÅR 1992 OCH
ÅR 1993 OCH
ÅR 1994 OCH
ÅR 1995 OCH
ÅR 1996 OCH
ÅR 1997 OCH
ÅR 1998 OCH
ÅR 1999 OCH
ÅR 2000 OCH
ÅR 2001 OCH
ÅR 2002 OCH
ÅR 2003 OCH
ÅR 2004 OCH
ÅR 2005 OCH
ÅR 2006 OCH
ÅR 2007 OCH
ÅR 2008 OCH
ÅR 2009 OCH
ÅR 2010 OCH
ÅR 2011 OCH
ÅR 2012 OCH
ÅR 2013 OCH
ÅR 2014 OCH
ÅR 2015 OCH
ÅR 2016 OCH
ÅR 2017 OCH
ÅR 2018 OCH
ÅR 2019 OCH
ÅR 2020 OCH
ÅR 2021 OCH
ÅR 2022 OCH
ÅR 2023 OCH
ÅR 2024 OCH
ÅR 2025 OCH

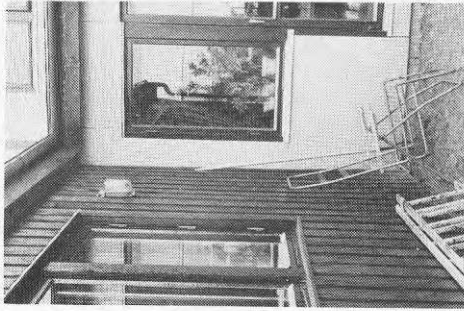
B1 4 rum o kök
bost.yta 107m²

ÖVERNÄNING

BOTTEHVÄNING

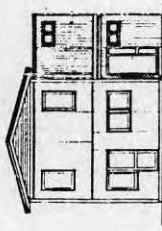
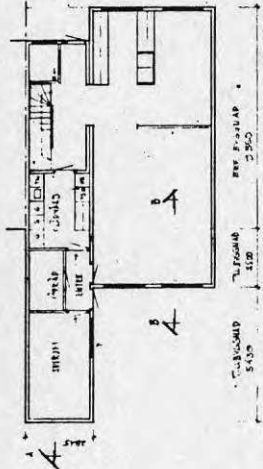
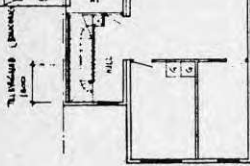

Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden innehåller del av vardagsrum och på förrådsmark ett förrådsrum, rum för klädvärd samt ett sovrum. Trappan har flyttats och upptar nu det utrymme på bottenvåningen som tidigare var tvättrum och på andra våningen en kläd-kammare. Tillbyggnad av bostadsrum på förrådsmark kräver dispens.

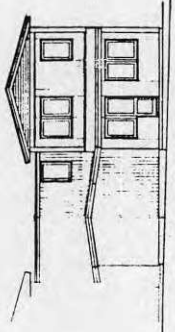
■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

▤ tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undantagsvis får uppföras.

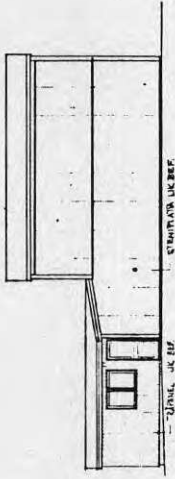
MALMO BYGGNADSNAMNIG
 Beslut NR Byg 57 ltr. A
 godkänd i delegation
 1978-06-01

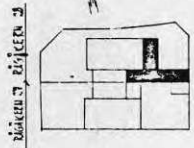
SKED FVET - 1:100

SKED SVET - 1:100

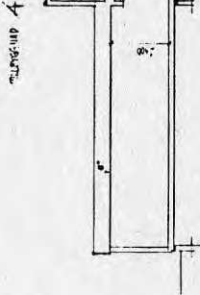
SKED SVZ - 1:100

BÖCKER 7, BYGGEN 2

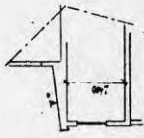
STUMMENPLAN - 1:400

GRANNARS GRÖNYMÅND
 HÅND SKRIBBENS TILLEGGNAD FÖRST ERMING 11
 ÅSÅRE TILL TILLEGGNAD 27
 GÖDDAKE TILLEGGNAD, ANETTE TILLEGGNAD MURSTENEN 57
 20000 CRG
 FÖRUTSETT: STUMMEN AV JUK REF
 TRÅNDEL 200 LUKT FIE
 TRÅNDEL: TRÅNDEL KÄSTAD SHTT
 HYPALON GOMMI FOR LUK REF

MULLIGVIND A

SECTION A-A - 1:100

SECTION B-B - 1:100

Proj. No.	Byggnadsnamn	Arkitekt	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
11	GRANNARS GRÖNYMÅND				
12	HÅND SKRIBBENS TILLEGGNAD				
13	FÖRST ERMING 11				
14	ÅSÅRE TILL TILLEGGNAD 27				
15	GÖDDAKE TILLEGGNAD				
16	ANETTE TILLEGGNAD				
17	MURSTENEN 57				
18	20000 CRG				
19	FÖRUTSETT: STUMMEN AV JUK REF				
20	TRÅNDEL 200 LUKT FIE				
21	TRÅNDEL: TRÅNDEL KÄSTAD SHTT				
22	HYPALON GOMMI FOR LUK REF				

Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
1	2	3	4	5	6

Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
1	2	3	4	5	6

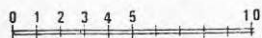
Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
1	2	3	4	5	6

Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
1	2	3	4	5	6

Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp	Byggnadslopp
1	2	3	4	5	6

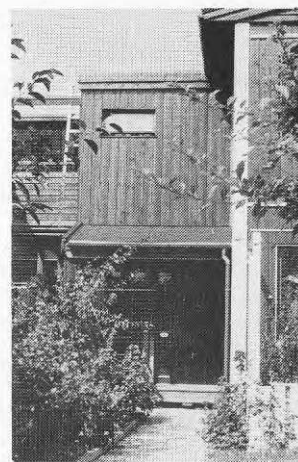
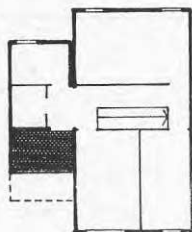
Page 1
 A. I.
 A. I.
 A. I.

B1 4 rum o kök
bost.yta 107m²

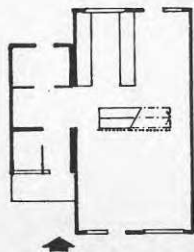

En förstukvist är tillbyggd till entrén. Trappan till andra våningen är vänd. På andra våningen har ett sovrum delats upp i två. Balkongen har byggts in och är klädkammare.

ÖVERVANING

BOTTENVANING

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

950 till A
- 01-32

**FASTIGHETEN
LINÅKERN 41. OXIE.
MALMÖ KOMMUN.**

Ansökan avser:
Ombyggnad av bostad till kladdemare, Tak
över entré, Använd. Bk. 1:100, 1:100
omskrivning på av-
v. 1:100, 1:100
av byggnad 110. 45m.

Ägare av LINÅKERN 41, Oxie.
Gunnel och Pär-Gösta Andersson,
Rygglersvägen 26,
230 30 Oxie. Tel. 040/54 65 11.

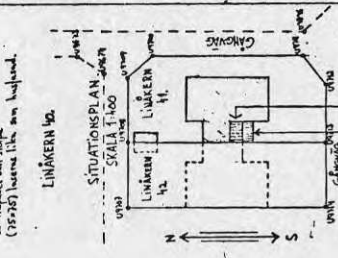
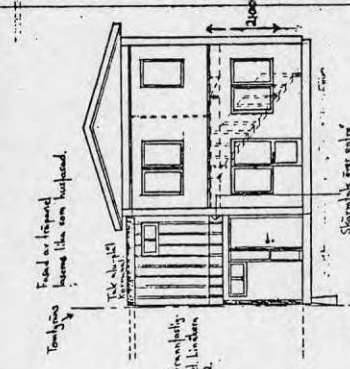
Ägare av LINÅKERN 41,
Oxie 1980-01-18.
Gunnel Andersson
Gunnel Andersson.

Underkastad ägare av grannfastighet Sallnare
Ritbyggd enligt denna ritning.
Ägare av Linå Kern 42.
Oxie 1980 -
Boulingery L

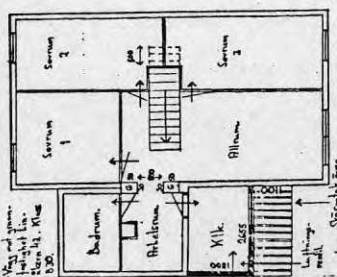
By Ryggmyr,
Rygglersvägen 28. 230 30 Oxie.
Yvonne Ryggmyr

Ritad av Ryggmyr, Ryglersvägen 28, Oxie.
By-Gösta Andersson.
Oxie 1980-01-17.
P. Björk

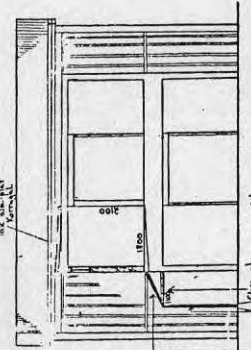
Från söder.

Övervakning.

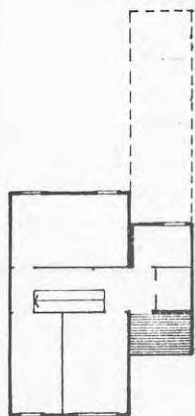
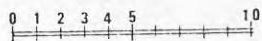
SKALA 1:100

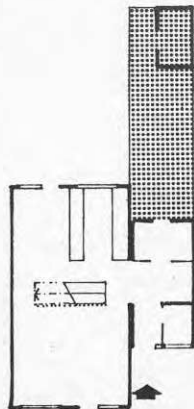
ANVÄNINGAR
Småttillverkningsindustri för ombyggnad och tillverkning av
släp, plåtar och släpplåtar för lastbilar i lag till den tillåtna
högden.
Vägg med LINÅKERN 41 och front: Träpanel, målning, reser, mineral-
ullisolerad (150 mm), plåttak, 15 mm, spjetttak. Tak över entré: Belysning
Användningskriterier: Skidlift, bostad, trafikbelysning, regler, varmvatten.
Inskrivning 1:100, plan 1:100, 1:100, 1:100.
Tak över entré: Vitmålad av träpanel, belysning utlygga. Fasad av tegel
i ton av 1952 som tegel. Underkastad av grannfastighet Ritbyggd enligt
ritningarna.

B1 4 rum o kök
bost.yta 107m²

Tillbyggnad i bottenvåningen av förrådsutrymme.

ÖVERVANING

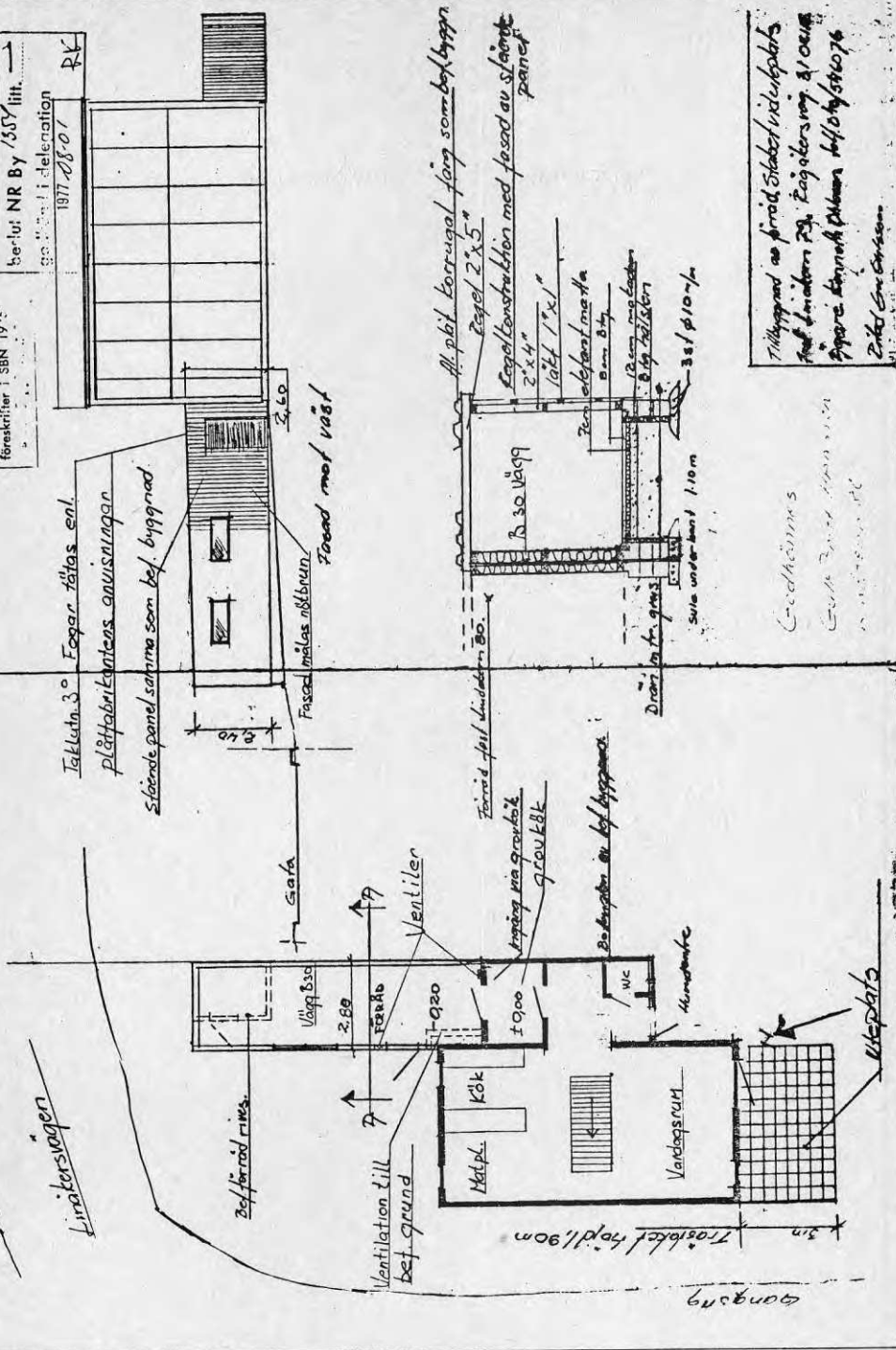
BOTTENVÅNING

 tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undantagsvis får uppföras.

MALMO BYGGNADSNÄMND
 befat: NR By 357/111. →
 1977-08-07

För bredare gator
 föreskrifter i SBN 1972

Iakttag 3° Föreg. tätas enl.
 plattfabrikantens anvisningar
 Stående panel samma som bef. byggnad.

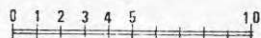
Tillbyggnad av privat lägenhet
 100 kvadratmeter, 100 kvadratmeter
 Byggnadsnämnden i Malmö kommun 1977/08-07
 Stål och betong

Creedholm
 Gårdsplan 11
 222 22

Liratorsvagen

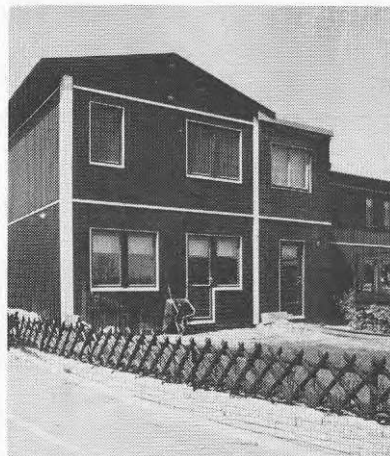
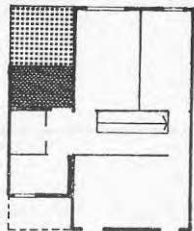
Gångning
 Tröskel höjd 1,90m
 3m

B1 4 rum o kök
bost.yta 107m²

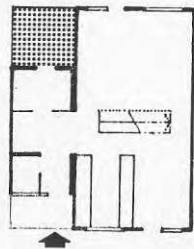

Tillbyggnad i två plan. I bottenvåningen är tvättrummet utökat och är även klädkammare. På andra våningen har tillbyggnaden tillsammans med den tidigare klädkammaren bildat ett nytt sovrum. Där har också ett sovrum avdelats till två. Ett tak har byggts över entrén. Tillbyggnad i två plan samt tillbyggnad av bostadsrum på förrådsmark kräver dispens.

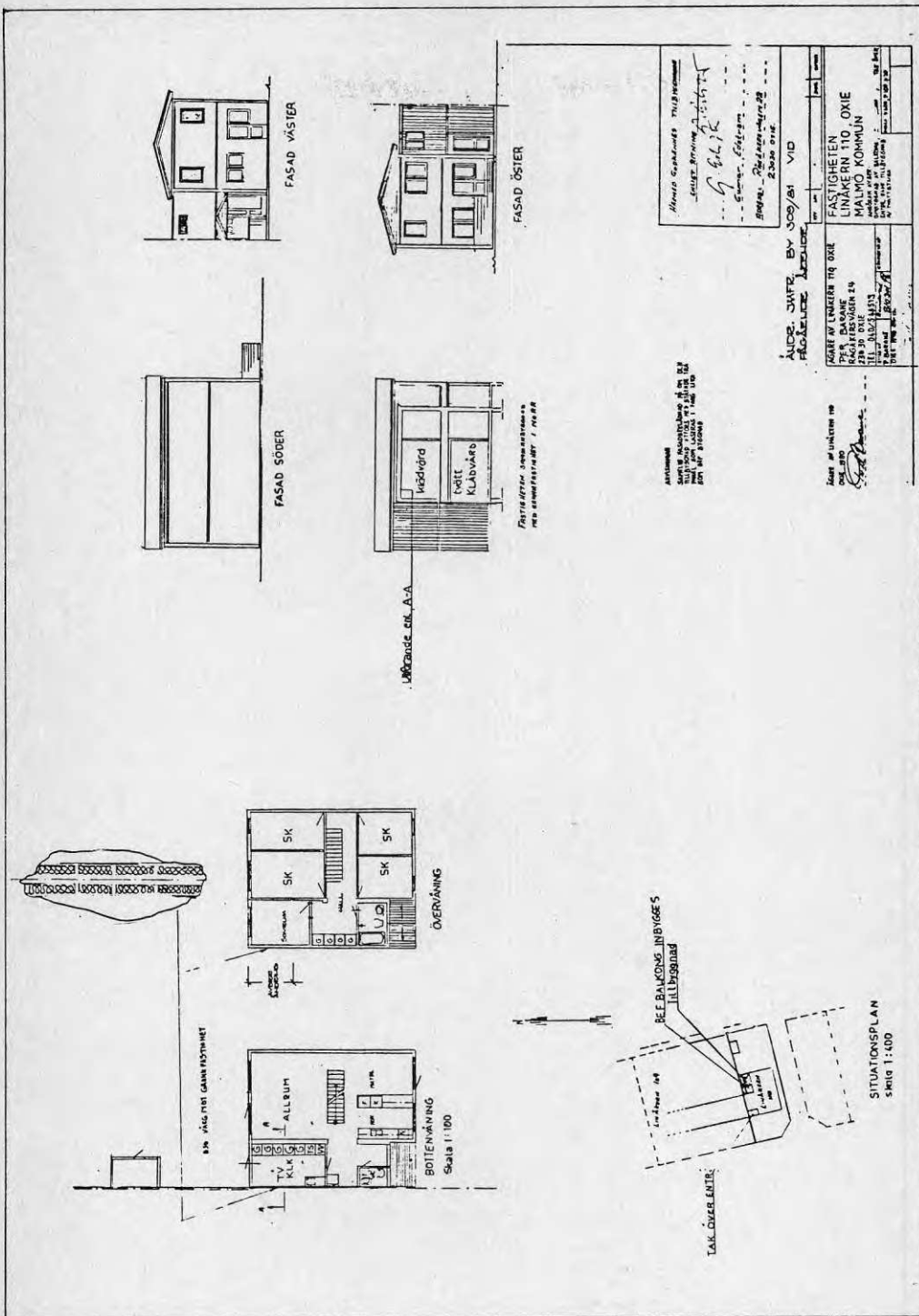
ÖVERVÅNING

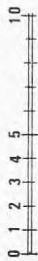
BOTTENVÅNING

- tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål
- tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undantagsvis får uppföras.

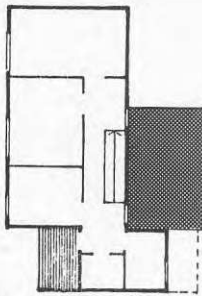

B2 4 rum o kök
bost.yta 107m²

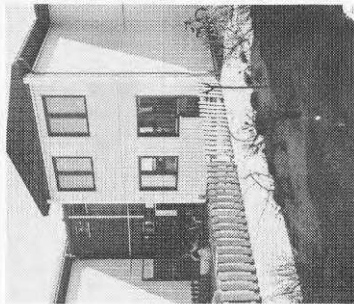
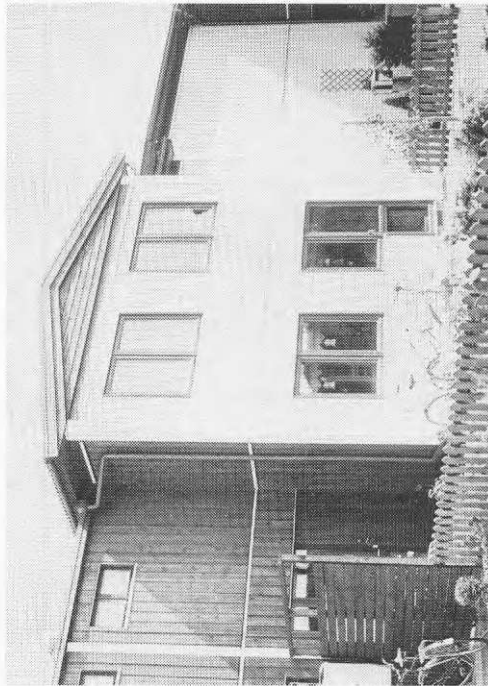
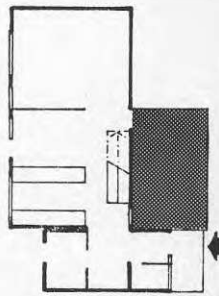

Tillbyggnad i två plan. I bottenvåningen är två sovrum tillbyggda och på andra våningen bildar tillbyggnaden tillsammans med två tidigare sovrum ett allrum. Över entrén har byggts ett skärmtak. Tillbyggnad i två plan kräver dispens.

ÖVERVÅNING

BOTTENVÅNING

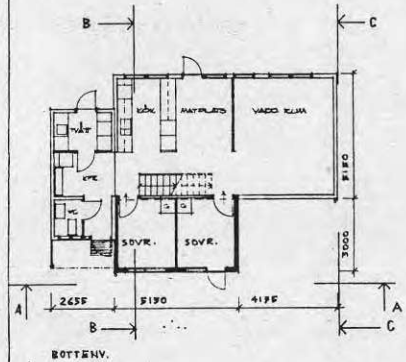
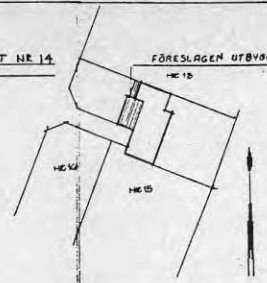

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål

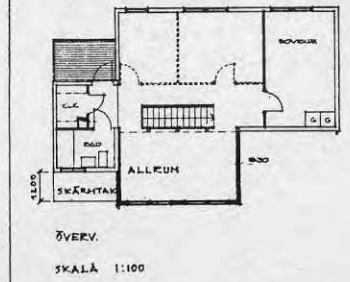
DEL AV OXIE 22.17 KV RÅGÅKEN TOMT NR 14
SITUATIONSPLAN SKALA 1:400

FÖRESLAGEN UTBYGGNAD

963 A
07-15

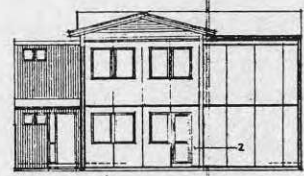

BOTTENV.

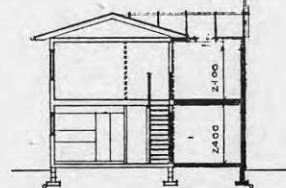

ÖVERV.

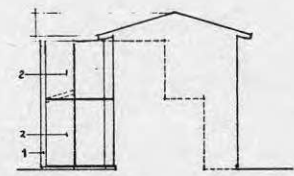
SKALA 1:100

A-A

B-B

C-C

- UTBYGGNADSMATERIAL:
1-KNUTBÄDDAR AV TRÄ MÅL
MED TÄCKPÄRC. VIT
2-STENPLÄTTA VIT
-TAKMATERIAL: LUX BRÖ

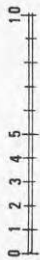
ÄR AVSEDD OCKSÅ FÖR TILLBYGGNAD SAMT
RENOVERING ENLIGT ZITNING

Handwritten notes:
LÅNEN TILL BEHOVET 15
LÅNEN TILL BEHOVET 15
LÅNEN TILL BEHOVET 15

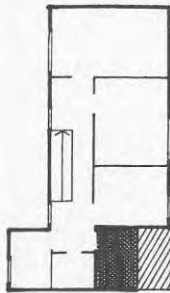
MALMÖ 79-06-18	
Innehavare: Rågåken 14	
Byggnadsingenjör: <i>[Signature]</i>	
Byggnadsingenjör: <i>[Signature]</i>	
Skala 1:100	21.11.79

B2

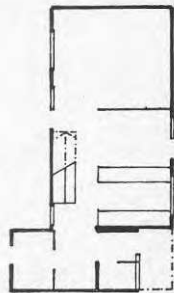
4 rum o kök
best.yta 107m²

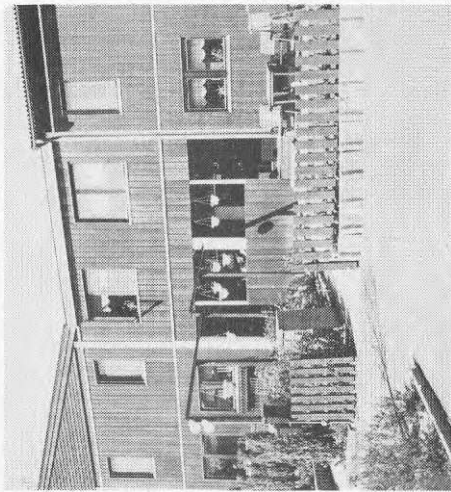
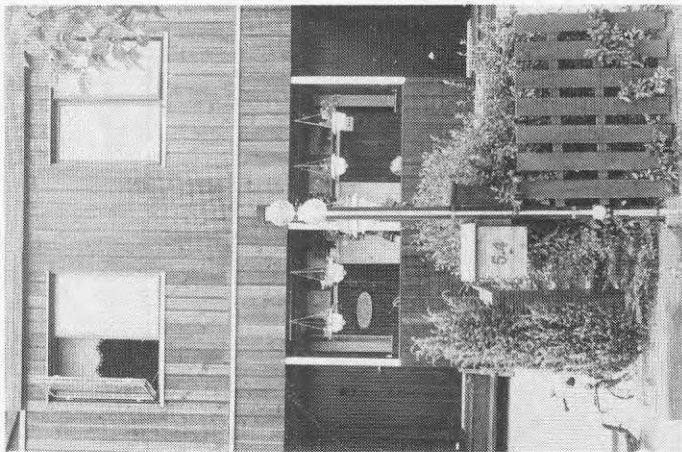
ÖVERVÄNING

BOTTERVÄNING

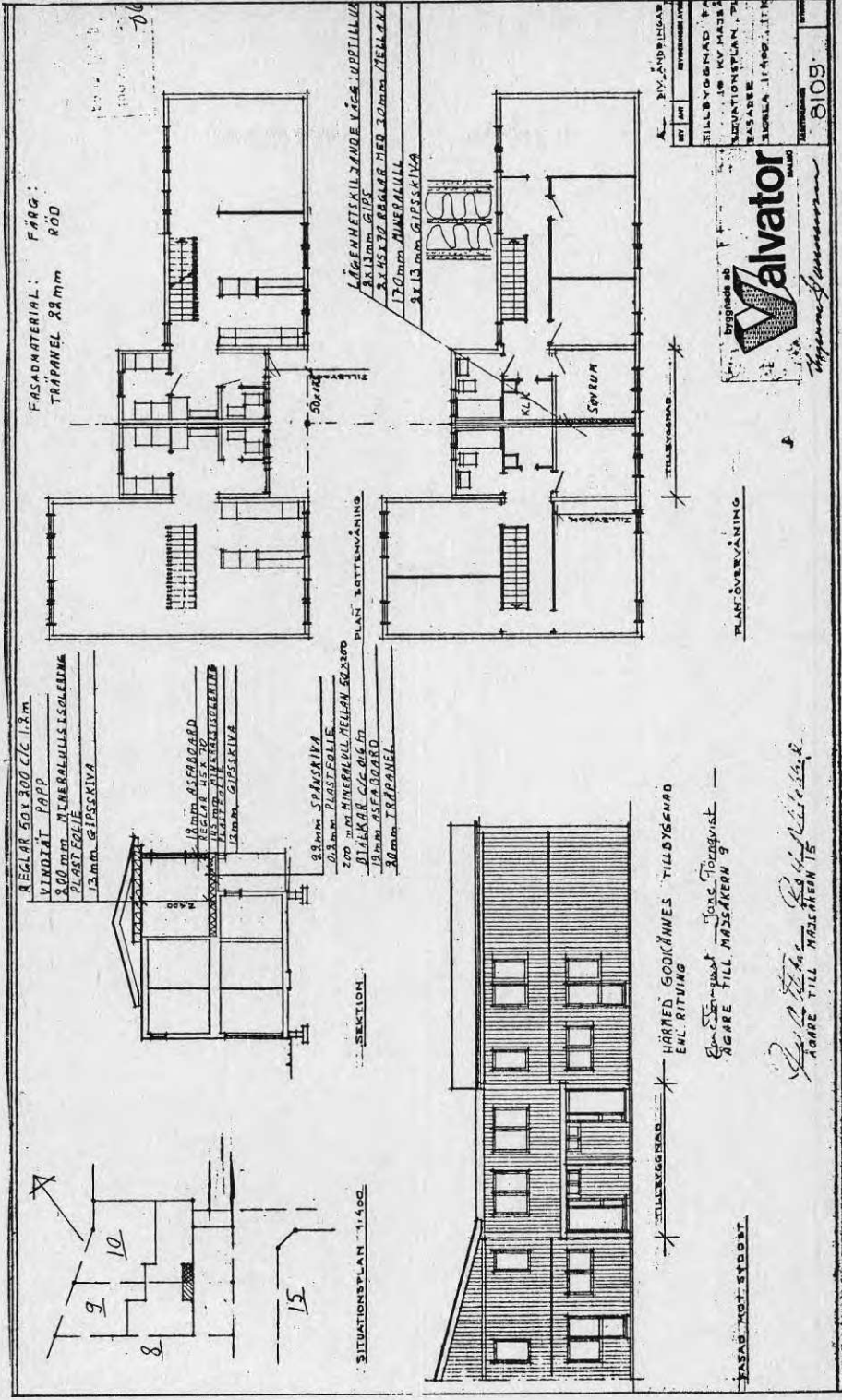

Tillbyggnad av andra våningen. Den tidigare balkongen bildar tillsammans med tillbyggnaden ett sovrum, som går ut över entrén och där ger en förstukvist. Tillbyggnad på mark som inte får bebyggas kräver dispens.

■ tillbygg. på kvartersomr. för bostadsändamål

▨ tillbyggnad på mark som inte får bebyggas.

FASADMATERIAL: FÄRG:
TRÄPANEL 28 mm RÖD

REGLAR 50x300 C/G 1,8 m
VINDLÄT PAPP
300 mm MINERALVULLSISOLERING
PLASTFOLIE
13 mm GIPSSKIVA

19 mm ÅSFÄRBO
REGLAR 45x40
15 mm VÄSTERTÄRT
13 mm GIPSSKIVA

33 mm SPÅNSKIVA
0,3 mm PLASTFOLIE
200 mm MINERALVULLREGLAR 50x300
BÄLKLAR C/G 40x40
19 mm ÅSFÄRBO
30 mm TRÄPANEL

LÖSNINGEN FÖR HÅLDE VÄGG UPPTILL
300 mm GIPS
30x30x30 REGLAR MED 200 mm REGLAR
170 mm MINERALVULL
33 mm GIPSSKIVA

PLAN ÖVERVÄNING

SEKTION

SITUATIONSPLAN 1:400

HÄRMEN GODKÄNNTES TILLBYGGNAD
EML RITNING

Jonas Thorsén
ARBETE TILL HÄRMEN 9

Jonas Thorsén
ARBETE TILL HÄRMEN 15

FASAD MOT SYDOST

PLAN ÖVERVÄNING

byggd av **Valvator**
Byggnads- & Inredningsbyrå
KONSTADSGATAN 7
KASABER
SÖDERÅS 1:1400, 1:1114

8109

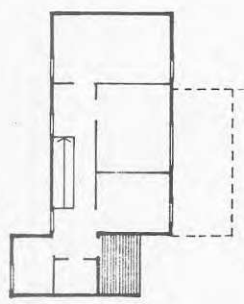
BYGÅND	BYGÅNDSNUMMER
TILLBYGGNAD	BYGÅNDSNUMMER
KONSTADSGATAN 7	BYGÅNDSNUMMER
KASABER	BYGÅNDSNUMMER
SÖDERÅS 1:1400, 1:1114	BYGÅNDSNUMMER

B2

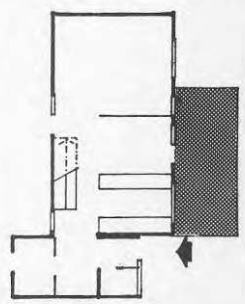
4 rum o kök
bost.yta 107m²

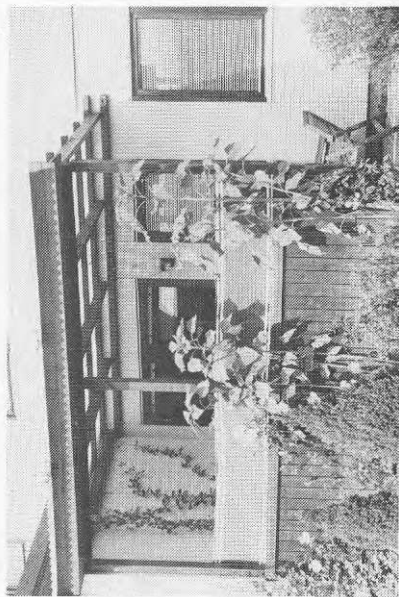
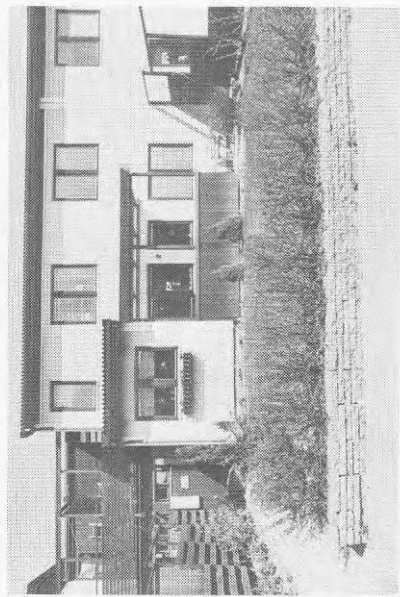
ÖVERNÄNING

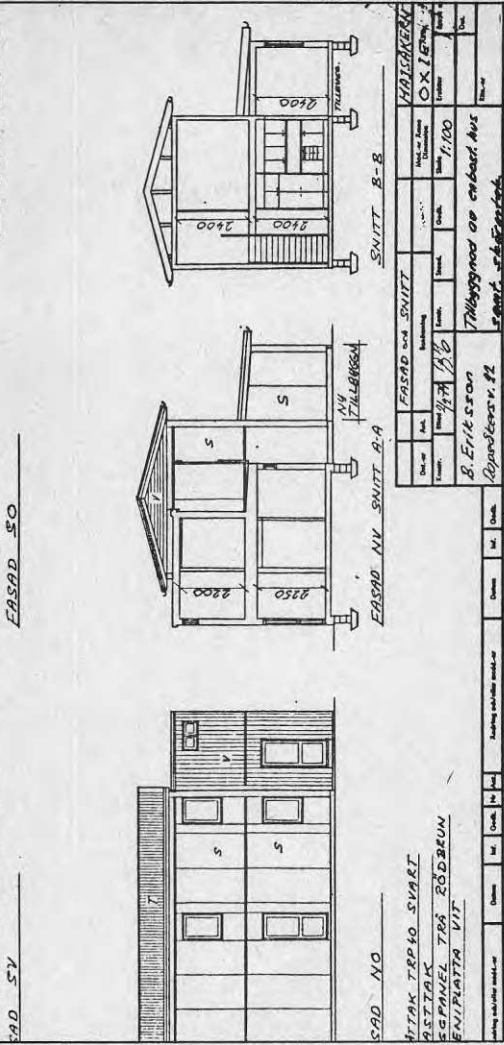
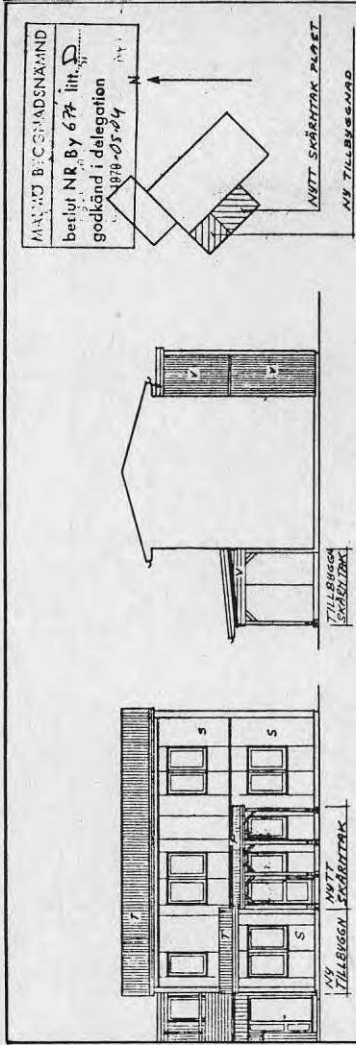
BOTTENVÄNING

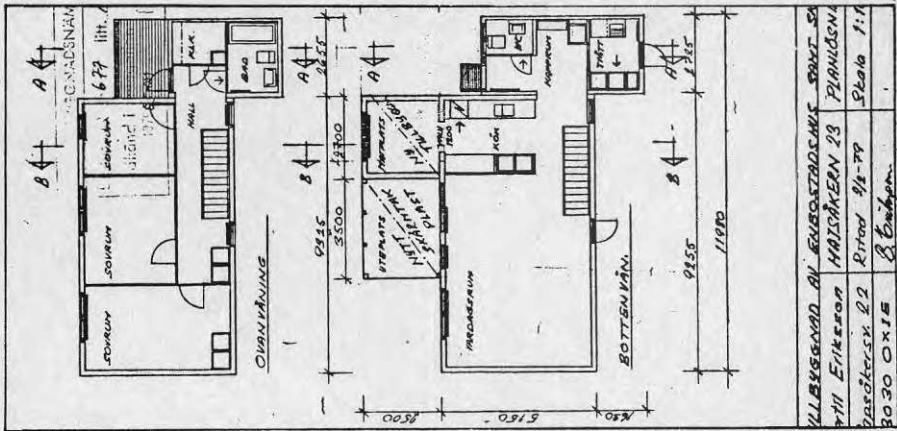
Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden innehåller matplats och övertäckt uteplats.

 tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål

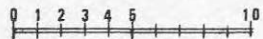
FASAD och SVITT				HAIKIKEN OXILE	
Ark.	Byg.	Skiss.	Skala	Skiss.	Skala
1/4	1/4	1/8		1:100	
Tillsagad av beslut av B. Eriksson Byrådsberedning r. 2					
Tillsagad av beslut av B. Eriksson Byrådsberedning r. 2					

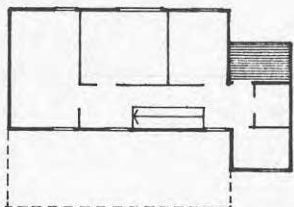
SVAD NO
 HITAK TRP 10 SVART
 25 TITAK
 SGMNEL TRS ZÖDBRUN
 ENIMATTA VII

VILBYGGNAD AV BUDGETADENS SVITT S	
HAIKIKEN 23 PIANIGNA	
1979 Eriksson	Ritad 8/9-79
Byrådsberedning r. 2	Plata 1:1
3030 OXILE	B. Eriksson

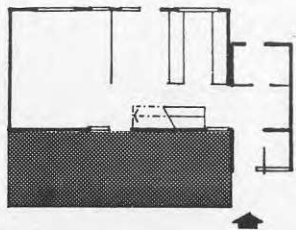
B2 4 rum o kök
bost.yta 107m²

ÖVERVANING

BOTTENVÄNING

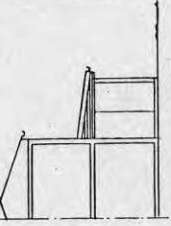

Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden innehåller ett sovrum samt ett utökat vardagsrum.

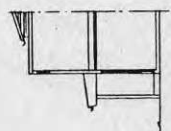

 tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.

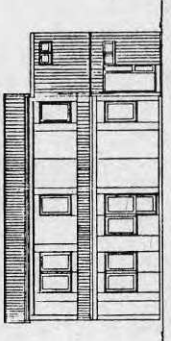
ANSÖKAN
BYGGMÄND
A
Hörsälad i delsköning
-06-06

FASAD MOT ÖSTER 1:100

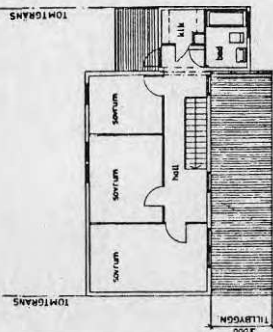

FASAD MOT VÄSTER 1:100

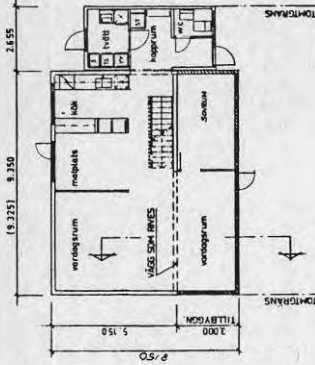

FASAD MOT NÖR 1:100

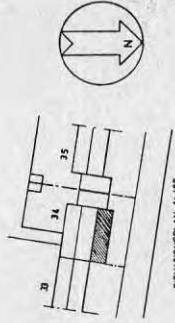
FASAD OCH TAKMATERIAL LIKA BEFINTLIGT MATERIAL PÅ HUVUDBYGGSNAD

PLAN ÖVERNÄNING 1:100

PLAN BOTTENVÄNING 1:100

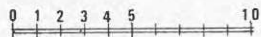
GRANNHITTS: JAG HAR TAGIT DEL AV RITNINGER ÖVER TILLBYGGANDEN PÅ
TORTEN NR 34 I KV. LINÅKERN MALMÖ KOMMUN OCH HAR INSET ATT ERIKRA
LINÅKERN 33 *Linåker 33*
LINÅKERN 35 *Linåker 35*

FÖRSLAG TILL TILLBYGGNAD
LINÅKERN 34, OXIE

MALMÖ KOMMUN
PLANER, FASADER, SEKTION, SITUATIONSPLAN 1:100, 1:400
OXIE 1978-05-03

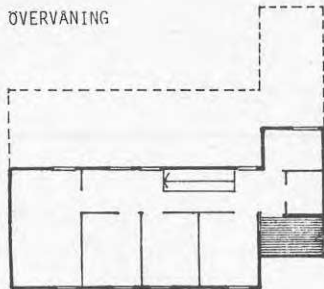
E. Petersson
VERM. TOR BUNNAR PETERSSONVÄGERSV. 43 22000 OXIE, 040/544600

C 5 rum o kök
bost.yta 118m²

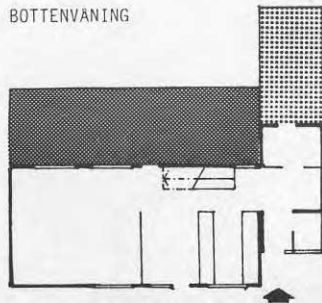

Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden består av ett allrum, där det installerats en öppen spis, samt av en övertäckt uteplats. Den del som ligger på förrådsmark innehåller ett förråd samt ett sovrum. Tillbyggnad av bostadsrum på förrådsmark kräver dispens.

ÖVERVÅNING

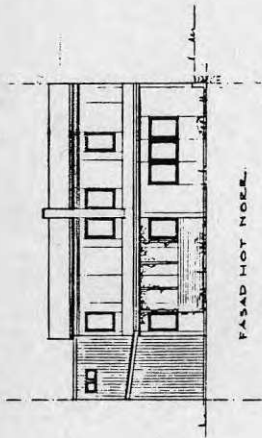

BOTTENVÅNING

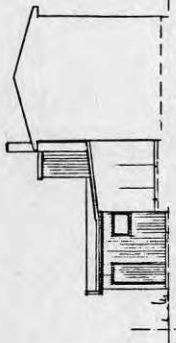

- tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål.
- tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undantagsvis får uppföras.

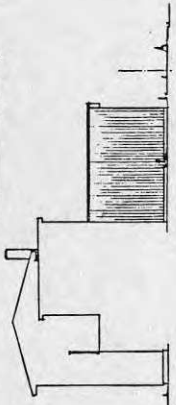
MALING BYGGNADSNÄMND
beslut NR 87/379 lin. 6
godkänd i delegation
1980-10-03
011

FASAD MOT NÖRDE.

FASAD MOT VÄSTER.

FASAD MOT ÖSTRE.

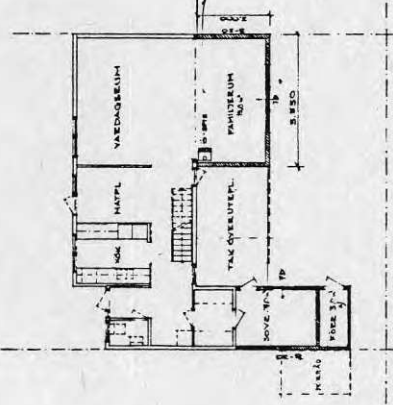
GRÄNNAVS SÖDKÄRNANDE

HÄR MED GODKÄNNES TILLBYGGNAD ENLIGT RITNING

NAMNTECKNING: XGÅRER TILL LINÅKEREN 72
MÄHTBETEDLIG.
ADDRESS:

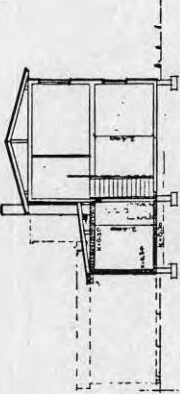
LINÅKEREN 72

LINÅKEREN 72

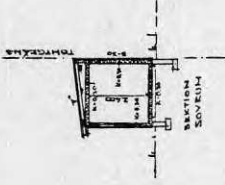
BOTTENPLAN

ÖVERLAG FÖREKÄNDSTYCKEN
FINNS I GEMENSAMHETSREKORD

SEKTION
FAMILJERUM.
PLUS HÖJDER I ÖK. VÄRDIG GÖLV I TILLBYGGEN
ÄR LIKA MED ÖK. FÄRDIG GÖLV
I BEF. BOSTÄDSHUS BOTTENPLAN
FASADNÄT:
FAMILJERUM: G.M. STENPLÅTÖR.
LIVÅ FÄRG SOM BEF. BOSTÄDSHUS.
GÖLV.
SOVUM / VÄRRE I 20-TÅLPANEL
BRUN.

TITELSKIVANDE NR 8442 A/75
JONAS JONAS
SÖDERBYEN 24 40-4/75

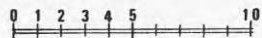

SEKTION
SOVUM

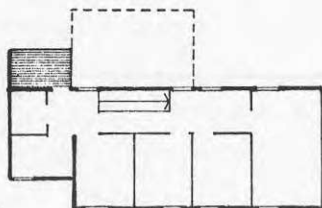
REV. 80-06-05 FÖREBYTT. NÖR. 107E.
REV. 80-05-14. TD. ÖLV. FÄRMSHÖR. 75ET
LINÅKEREN 72 OXIE
MÄHTBETEDLIG
SKALA 1:100 RIT. J. J. J.
DAT 80-01-15 RITH. A1
ARK. M. MARSCH LUND

C 5 rum o kök
bost.yta 118m²

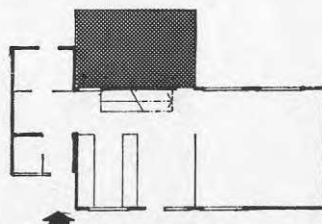
Tillbyggnad i bottenvåningen av ett sovrum.

ÖVERVÅNING

BOTTENVÅNING

 tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål

MÄLMO BYGGNADSNÄMND
 beslut NR By/1033 lit. C
 godkänd i delegation
 1978-06-20 *AM*

Sektion A-A
 Fasad Mot
 Länsvägen, Malmö

Fasad Öster
 Länsvägen, Malmö

Sektion C-C
 Fasad Mot
 Länsvägen, Malmö

Lars-Göran Brandin	Linboken 25	Fasad o. Sektioner
Lindbloms svt	A-tad 1/2-78	Skala 1:100
270 00 övst	<i>AM</i>	Tillbyggnad

Lars-Göran Brandin	Linboken 25	Planlösning
Lindbloms svt	A-tad 1/2-78	Skala 1:100
270 00 övst	<i>AM</i>	Tillbyggnad

MÄLMO BYGGNADSNÄMND
 beslut NR By/1033 lit. B
 godkänd i delegation
 1978-06-20 *AM*

ÖVERVÄNING

Sektion C-C

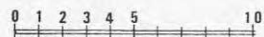
BOTTENVÄNING

Sektion C-C

Lars-Göran Brandin	Linboken 25	Planlösning
Lindbloms svt	A-tad 1/2-78	Skala 1:100
270 00 övst	<i>AM</i>	Tillbyggnad

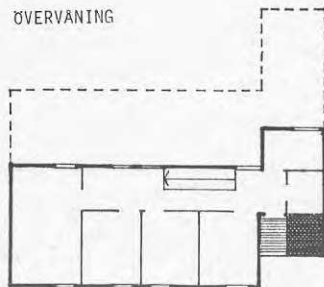
Lars-Göran Brandin	Linboken 25	Planlösning
Lindbloms svt	A-tad 1/2-78	Skala 1:100
270 00 övst	<i>AM</i>	Tillbyggnad

C 5 rum o kök
bost.yta 118m²

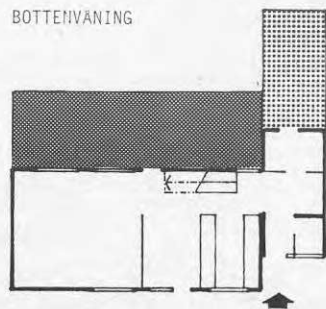

Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden består av ett tv-rum, en del av utökat vardagsrum där också en öppen spis installerats samt ett förråd med överljus. På andra våningen har en del av balkongen byggts in och blivit klädkammare.

ÖVERVÅNING

BOTTEVÅNING

■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål

■ tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undantagsvis får uppföras.

Bestill NR **syftat A**
 godkänd 10-1-58
 -08-48

Beskrivningar
 S = Souterrim
 TV = Strömström
 ED = Ed
 M = Matsalok
 T = trinn
 F = Hatt Skåp
 WC = toalett
 KIK = Kikellådan

Fasadbeskrivning
 Holmrad (Stålsida
 panel), siffrade
 och vitbalkning
 i blåa kulörty
 Sockelst. d.
 Lites befästing
 Spinn 3x3
 Ränder: svart stål
 Ippstap nr. 102/1
 ELEVATIONSPLAN EN. ÖRN
 Kalkfärgad klippg.
 (stock och stötl.)

Fasad med stör

Fasad med stör

Fasad med vitlar

Fasad med vitlar

Oversiktsskizzen
 1/100

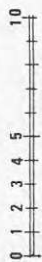
Balkningsplan
 1/100

Ark.	Byggn.
101	101
101	101
101	101
101	101
101	101

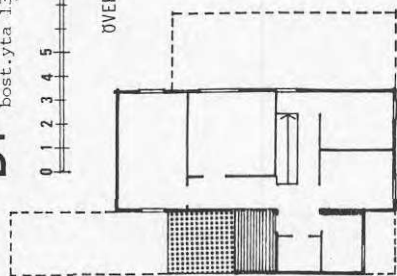
Över. Anders Larsson
 Byggnadsingenjör
 GÅTORN 11, STOCKHOLM
 Telefon 3502003

Tillbyggnad i bottenvåningen. Tillbyggnaden innehåller en studio och ett sovrum och på förrådsmark en del av utökat tvätttrum, ett förråd med överljus samt ett arbetsrum. En förstukvist är tillbyggd till entrén. Tillbyggnad av bostadsrum på förrådsmark kräver dispens.

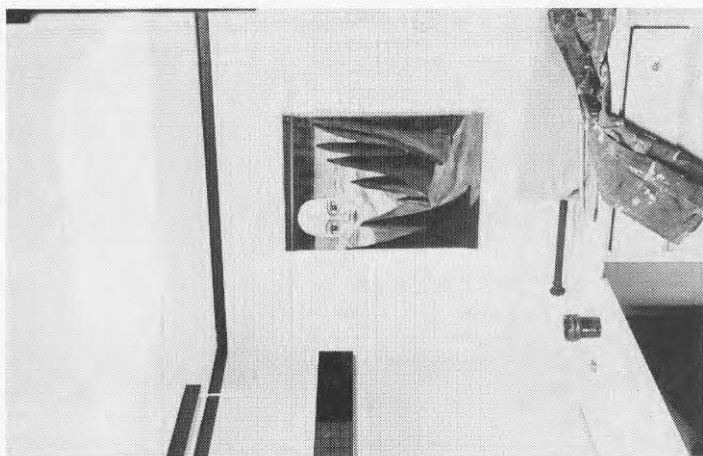
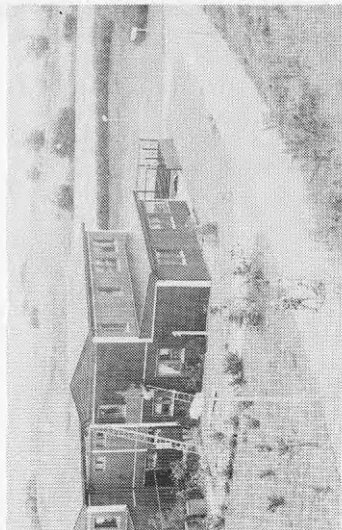
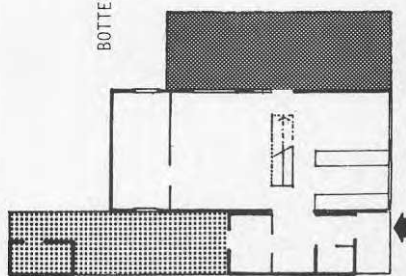
D1 6 rum o kök
bost.yta 130m²

ÖVERVÅNING

BOTTENVÅNING

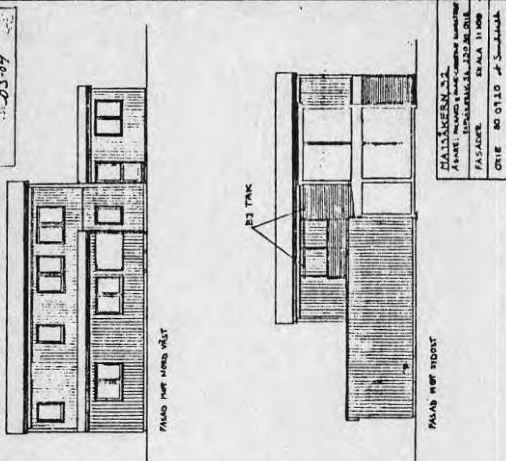
■ tillbyggn. på kvartersomr. för bostadsändamål

▨ tillbyggn. på mark där uthus och dyl. undar-
tagsvis får uppföras.

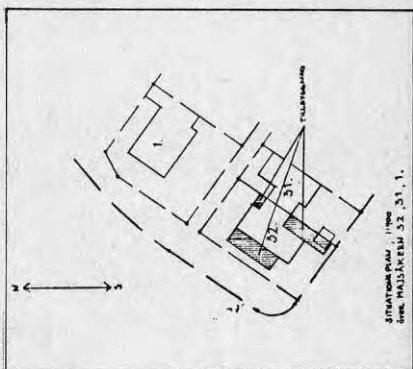
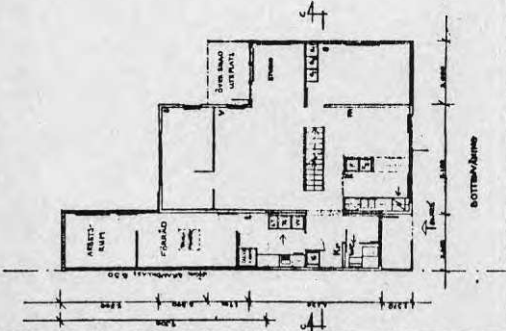
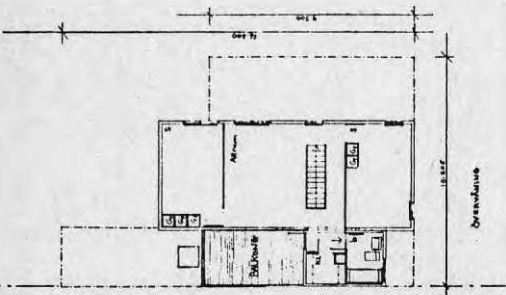
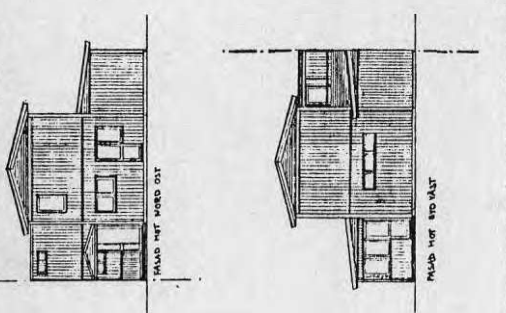
W. P. F. COGNENAPOL
 PLAN NR 34 424 IN. B.
 1:500
 1935-37

TILBYGGNAD AV EBUSTADSHUS
 i samband med utbyggnad
 i samband med utbyggnad och

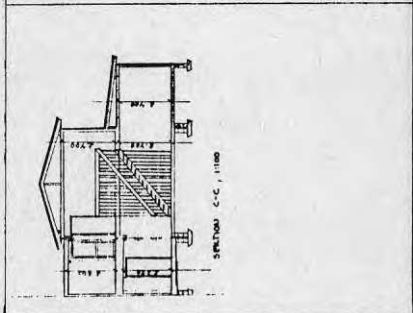
TILBYGGNAD AV EBUSTADSHUS

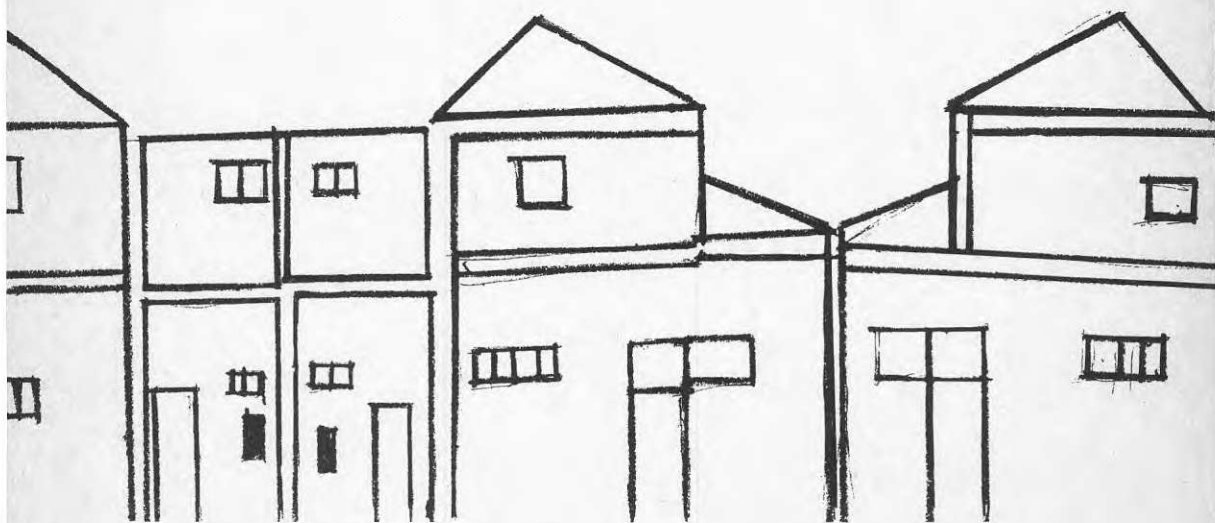

HALLKERNEN, S.S.
 FASAD MOT NORD VÄST
 FASAD MOT NORD VÄST
 ÖFVE 80 0110 4

STRATEGI PLAN, 1:1000
 ÖFVE HUSKÄRTAN S. 31, 1.

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag
790602-0 från Statens råd för byggnadsforskning
till Lunds Tekniska Högskola, Inst. för
byggnadsfunktionslära, LTH.**

R63: 1983

ISBN 91-540-3923-1

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art.nr: 6700763

**Abonnemangsgrupp:
Y. Byggnadsfunktion**

**Distribution:
Svensk Byggtjänst, Box 7853
103 89 Stockholm**

Cirka pris: 45 kr exkl moms